

Tanya's Beauty Salon

- THREADING / WAXING
- FACIAL (MEN & WOMEN)
- ANTI-AGING FACIAL - BLEACH
- HAIR CUT - COLOR AND STYLE

WE SPECIALIZE IN **BRIDAL & HENNA**

85-03 ROOSEVELT AVE. JACKSON HEIGHTS, NY 11373
Tel: 718-205-7832

One Stop Solutions: CPA Office

*Income Tax Returns Preparation *Business and Personal *Income Tax Preparation.

*Setting up New Corporation or LLC, Domestic & Foreign Corps, Non-Profit Organizations.

*Accounting & Book-Keeping Services *Payroll Services.

KESHAV LAL, Certified Public Accountant
300 Kimball St., Ste. 204, Woodbridge, NJ 07095
Ph: 732-602-1120 KLALCPA@GMAIL.COM

ਬੋਬੀ ਸਿੰਘ
ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਰ ਪਲ ਹਾਜ਼ਰ

ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਗੱਡੀਆਂ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਟਰੱਕ, ਲਾਈਫ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਬੋਬੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ

(ਸੈਲ): 718-757-7809
ਫੋਨ (ਦਫਤਰ): 718-262-9700
(ਫੈਕਸ): 516-439-5418

ਗੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਸਬੰਧੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬੱਚਤ ਕਰੋ।

120-20 101 Avenue S. Richmond Hill, NY 11419

Eighteenth Year of Publication ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 18, Issue 10, March 11, 2017 20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

Email: punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

ਗਰਮਖਿਆਲੀਆਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਬਣੀ ਵੰਗਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਖੋਨਾ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਜਗੋੜਾ ਵਿਚ ਨਾਮ ਚਰਚਾ ਘਰ ਦੀ ਕੰਟੀਨ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਉਡ ਗਈ ਹੈ। ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲੈਟਰਪੈਡ ਉਤੇ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਪੱਤਰ ਈਮੇਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਉਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਜਸਮੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ।

ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਦੇਖੀ ਡੇਰਾ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਜੁਝਾਰੂ ਵਿੰਗ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬਚਨ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਗਗਨੇਜਾ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਕਈ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਦਸਮੇਸ਼

ਮੌੜ ਬੰਬ ਕਾਂਡ: ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਸੂਈ ਸਿਰਸਾ ਵੱਲ ਘੁੰਮੀ

ਸਿਰਸਾ: ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਮੌੜ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਸੂਈ ਸਿਰਸਾ ਵੱਲ ਘੁੰਮ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਅੱਧਾ ਦਰਜਨ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਫੋਨ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਭਾਦਰਾ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਚੌਕ, ਨੌਹਰੀਆ ਬਾਜ਼ਾਰ ਆਦਿ ਸਮੇਤ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫੋਨ ਕਾਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੋਨ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਕਾਲ ਵੇਰਵਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਸੁਰਾਗ ਹੱਥ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅੱਧਾ ਦਰਜਨ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਰੈਜ਼ੈਮੈਂਟ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪੱਤਰ ਵੀ ਸਿਰਫ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਖੁਫ਼ੀਆ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ

ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮੰਦਿਰ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਮਸਜਿਦ ਤੇ ਗਿਰਜਾਘਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਕੈਮਰੇ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਹੋਦ ਚਿੱਲੜ ਕਾਂਡ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੋਦ ਚਿੱਲੜ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਤਕਾਲੀ ਐਸ.ਪੀ. ਸਤਿੰਦਰ

ਕੁਮਾਰ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਰਾਮ ਭੱਜ, ਐਸ.ਆਈ. ਰਾਮ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਮੁੱਖ ਹਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 217, 218, 219, 220, 221, 302, 395, 436 ਅਤੇ 120-ਬੀ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਹੋਦ ਚਿੱਲੜ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਖ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਉਮਰ ਕੈਦ

ਗੁਰਚਰਨਲੀ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ): ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ.ਐਨ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਸਣੇ ਪੰਜ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ ਛੇਤਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ

ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲ ਬਾਮਸ਼ੱਕਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੇਮ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸਾਬਕਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਰਾਹੀ, ਮਹੇਸ਼ ਟਿਰਕੇ ਤੇ ਪਾਂਡੂ ਨਰੋਟੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਵਿਜੇ ਟਿਰਕੇ ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਜੱਜ ਸੁਰਿਆਕਾਂਤ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ (ਰੋਕੂ) ਐਕਟ (ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ.) ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਗ਼ੈਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ 90 ਫ਼ੀਸਦੀ ਅਪਾਹਜ ਹਨ ਅਤੇ ਵੁਲਚੇਅਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਈ 2014 ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਾਗਪੁਰ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਰੇ ਛੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਨੇ ਅਪਾਹਜ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਆਨ ਲਾਈਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦਾ ਘਰ ਲੱਭੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਜਾਣੋ

Search Thousands of Homes Yourself Online & Sell Your Houses, See Your House worth Instantly.

kingHomesAman.com

Amandeep Dhillon

Ph: 516-343-1211

718-347-7890 (Ext. 101)

Email: info@kinghomesaman.com

Amandeep Dhillon

KINGS HOMES & ASSOCIATES INC.

Income Tax Preparation

By Certified Public Accountant

ਰਿਚਮੰਡ ਹਿੱਲ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਇੱਕਮ ਟੈਕਸ ਤੇ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਦਾ ਦਫਤਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਹੀ ਰਾਹੁਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ।

Free Consultancy ♦ Best Services ♦ Best Prices

Experience and Specialty

Corporate Tax
Personal Income Tax
Financial Statement Audit
New Business Setup
Year Round Service

Accounting
Bookkeeping
Payroll Services
Immigration Forms

Insurance

Auto
Home
Life
Business
Worker Comp.

Rahul Singh, CPA

Get the most from your tax return!

ਪਰਸਨਲ ਟੈਕਸ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਟੈਕਸ, ਆਡਿਟ, ਬੁੱਕ ਕੀਪਿੰਗ ਤੇ ਟੈਕਸ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

718-850-0040 Cell: 917-622-1354 (Rahul) Cell: 917-650-7989 (Rehan)

11805 Atlantic Ave, Richmond Hill NY 11418 Email: sendtocpa@gmail.com

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਤ ਸਾਗਰ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ

Gurdwara Sant Sagar: 242-25 Braddock Ave., Bellerose, NY 11426, Ph: 718-343-1030

549ਵਾਂ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸਾਲ

ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸੇਧ ਮੁਤਾਬਕ ਨਵਾਂ 549ਵਾਂ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸਾਲ 14 ਮਾਰਚ 2017, ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਅਰੰਭ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ **13 ਮਾਰਚ, ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਤ ਸਾਗਰ**

ਵਿਖੇ ਸ਼ਾਮ 5:45 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 12:30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿਧ ਰਾਗੀ ਜਥੇ ਅਤੇ ਕਥਾਵਾਚਕ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਕਥਾ ਵਿਆਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ

**ਰਾਗੀ ਜਥੇ ਤੇ
ਕਥਾਵਾਚਕ**

ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਪੁਰੀ (ਯੂ ਐਸ ਏ) ਸਾਬਕਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ
ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਧੀਰਾ (ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ) ਸਾਬਕਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ
ਭਾਈ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ (ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਾਲੇ), ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੋਦਲਾਂ ਵਾਲੇ
ਕਥਾਵਾਚਕ ਭਾਈ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ

**ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ
ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੇਗਾ**

**ਠੀਕ ਰਾਤ 12 ਵਜੇ ਆਰਤੀ, ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਨਾਲ
ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।**

ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ 'ਤੇ
ਲਾਈਵ ਵਿਖਾਇਆ
ਜਾਵੇਗਾ

**ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ
ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲੇ ਕਰੋ ਜੀ**

ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਦਾਸ: ਭਾਈ ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ (ਸਾਬਕਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 718-347-5659 ਅਤੇ ਫੋਨ: 718-343-1030

ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਵਿਚ ਬਸੰਤ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ

ਮੈਰੀਲੈਂਡ (ਬਿਊਰੋ): ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਕੈਡਮੀ, ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ, ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨਿਊ ਯਾਰਕ,

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਸੰਤ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨੈਕੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਰਸੀ 'ਤੇ ਸਮਾਗਮ 26 ਨੂੰ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ (ਬਿਊਰੋ): ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨੈਕੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੀ ਸੰਗਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਰਿਚਮੰਡ ਹਿੱਲ ਵਿਖੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮਨਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਅਰੰਭ 24 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਭੋਗ 26 ਮਾਰਚ, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਪਵੇਗਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਜਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ, ਕਥਾਵਾਚਕ, ਢਾਡੀ ਜੱਥੇ ਤੇ ਬੁਲਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਕਥਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਣਗੇ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੋਨ: 347-992-0008 ਰਾਹੀਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਪੁਰੀ, ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਰਥ ਕੈਰੋਲਾਈਨਾ, ਭਾਈ ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੈਰੀਲੈਂਡ, ਭਾਈ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿਊ ਜਰਸੀ, ਭਾਈ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਸਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਗਾਇਨ ਰਾਹੀਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਸੰਗੀਤ ਘਰਾਣੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਉੱਤੇ ਵੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਕੈਡਮੀ, ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਤ ਸਾਗਰ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਬਾਵਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਪ੍ਰਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਲਾਈਫ ਟਾਈਮ ਅਚੀਵਮੈਂਟ ਅਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਚੇਅਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਸਨਮਾਨ ਪੱਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ। ਭਾਈ ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰਮੀਤ ਗਿੱਲ ਦਾ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ (ਬਿਊਰੋ): ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ. ਐਨ. ਓ. ਸੀ.) ਦੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਚੈਪਟਰ ਵੱਲੋਂ ਲੌਗ ਆਈਲੈਂਡ ਵਿਖੇ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਆਈ.ਐਨ.ਓ.ਸੀ. ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਚੈਪਟਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਮੁੱਲਾਪੁਰ) ਦਾ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਈ.ਐਨ.ਓ.ਸੀ. ਦੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਚੈਪਟਰ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬੁੱਟਰ, ਸੀਨੀਅਰ

ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਨ ਸਿੱਧੂ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਜਸਵੀਰ ਗਿੱਲ, ਮਨਦੀਪ ਹਾਂਸ, ਸੁਨੀਲ ਬਜਾਜ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਚੈਪਟਰ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬੁੱਟਰ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਅਧਿਆਪਕ ਪ੍ਰੋ. ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਦਾ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਹਿਮਦ ਫਰਾਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀਅੰਤਰ 'ਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖਤੇ ਹੈ' ਰਿਲੀਜ਼

ਨਿਊ ਯਾਰਕ (ਬਿਊਰੋ): ਇਥੋਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਸੰਸਥਾ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਮਹੀਨੇਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਰ ਅਹਿਮਦ ਫਰਾਜ਼ ਦੀ ਚੋਣਵੀਂ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀਅੰਤਰ 'ਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖਤੇ ਹੈ' ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਰਸਮ ਉਰਦੂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਾਇਰ ਮਨਮੋਹਨ ਆਲਮ ਨੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀ। ਲਿਪੀਅੰਤਰ ਸ਼ਾਇਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਵਿਛੜ ਗਏ 'ਵਰਿਆਮ' ਰਿਸਾਲੇ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਵਰਿਆਮ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਉਰਦੂ ਕਹਾਣੀ 'ਨੂਹ, ਫਖਤਾ ਅੱਰ ਕਬੂਤਰ' ਪੜ੍ਹੀ। ਹਜ਼ਰਤ ਨੂਹ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫੈਲੇ ਆਤੰਕ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨਦੀ ਅਮਨ-ਸਾਂਤੀ

ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜ਼ਬਤ

ਲਖਨਊ: ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਗਾਇਤਰੀ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਵਿਰੁਧ 'ਲੁੱਕ ਆਊਟ' ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਗਈ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੇ ਪਸਮੰਜਰ ਵਿਚ ਉਸਰੀ ਰਾਣੀ ਨਗਿੰਦਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਗੰਢ ਤਰੁੱਪ' ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮੋਈ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ, ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਤਰਲੋਕਬੀਰ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਨ ਆਲਮ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ।

Matrimonial

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

ਕੰਬੋਜ ਸਿੱਖ, 28 ਸਾਲ, 5'-4", ਮਾਸਟਰ ਇਨ ਲਾਅ, ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ) ਵਿਚ ਐਡਵੋਕੇਟ ਲੜਕੀ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 01191-98122-65615

Wanted suitable US citizen, green card or H1-B visa holder handsome match for Jatt Sikh B.Sc Nursing citizen girl 27, 5'-5". Please e-mail details & photo at: gsingh9113@gmail.com or call, Ph: 224-410-5658

ਕੈਨੇਡੀਅਨ, ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਚਾਹਲ, 28 ਸਾਲ, 5'-3", ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ, ਸਬਵੇ ਮੋਨੇਜਰ, ਵੈਸ਼ਨੂ ਲੜਕੀ ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ/ਅਮਰੀਕਨ ਯੋਗ ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਜੋ ਲੜਕੀ ਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ/ਅਮਰੀਕਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਵਾਉਣ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 01191-98551-09270, ਈਮੇਲ: bhupinder.login@yahoo.com

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ

Suitable match wanted for US citizen Jatt Sikh handsome boy 32yrs, 5'-8", B.Sc. in electrical engineer, family well settled in Michigan. The girl should be nice and employed. Call, Ph: 586-435-6228

Seeking suitable match for Jatt Sikh US citizen boy 29, 5'-11" wears turban, trims beard. Bachelor in computer information systems. Family well settled in Bay Area, CA. contact: bayarea257@gmail.com or Ph. 510-541-9594

TRUCK STOP 40

SAYRE, OK 73662

ਮਕੈਨਿਕ ਅਤੇ ਮਕੈਨਿਕ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਅਤੇ ਰੋਟੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਰਾਜ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 832-512-7172

ਵੇਟਰ, ਹੈਲਪਰ ਤੇ ਤੰਦੂਰੀ ਸੈਫ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਵੇਟਰ, ਹੈਲਪਰ ਤੇ ਤੰਦੂਰੀ ਸੈਫ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਫਰੀ, ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਸੰਨੀ, ਫੋਨ: 608-630-0287

BJ Digital Video & Photos
BROADCAST HD FILM QUALITY
Ph.718-441-6516 Cell No.646-403-7334
Blu-ray DVD

All Work In Digital

Wedding, Birthday, Ring Ceremony,
Sweet Sixteen & All Others Function

Experience 25 Year

Ph. 718-441-6516 Cell No. 646-403-7334

ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਜੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਫੋਨ (408) 687-1899

Gurdip Singh Sandhu

Homeopathic Practitioner/Consultant Since 1973
DHMS-Gold Medalist, BAMS, MDEh.- India

Well Experienced as:

Director, Principal, Professor and Chief Medical Officer in Medical Colleges and Hospitals of Punjab (India)
Practice Under State of California Act SB 577

EX Member: The California Homeopathic Society
National Center For Homeopathy- USA

7021 Village Park Way, Dublin, CA 94568

Gurdip Singh Sandhu

Email:

Homeomedicine@yahoo.com

ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਉਤੇ ਲਾਈ ਆਰਜ਼ੀ ਰੋਕ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਐਚ-1 ਬੀ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬੈਕਲੌਗ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ 'ਤੇ 3 ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਆਰਜ਼ੀ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਤੇ ਆਵਾਸ ਸੇਵਾਵਾਂ (ਯੂ.ਐਸ.ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.) ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਨਵੇਂ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ (2018) ਲਈ ਐਚ-1 ਬੀ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ 3 ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇਗਾ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਈ.ਟੀ. ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੂ.ਐਸ.ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਚ-1 ਬੀ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਨੂੰ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਨੰਮੇ ਤੋਂ ਬਕਾਇਆ ਪਈਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ (ਅਰਜ਼ੀਆਂ) ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਰਜੀਹੀ ਅਧਾਰ ਉਤੇ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਧਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, 240 ਦਿਨ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹਨ।

ਉਂਜ ਵਿਭਾਗ ਮੁਤਾਬਕ ਆਰਜ਼ੀ ਮੁਅਤਲੀ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। 'ਦਿ ਵਰਜ' ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿਲੀਕੋਨ ਵੈਲੀ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਕੋਲ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ਾ ਹੈ, ਲਈ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਅਜੇ ਲੰਮੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤਹਿਤ ਜਿਹੜੀ ਕੰਪਨੀ ਕਿਸੇ ਸਮਰੱਥ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੇ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸਪਾਂਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ

ਐਚ-1 ਬੀ ਕਾਮਿਆਂ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਸਰਨਾ: ਜੈਸ਼ੰਕਰ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਐਸ.ਜੈਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐਚ-1 ਬੀ ਕਾਮਿਆਂ ਬਿਨਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਰਨਾ। ਜੈਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਏ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਕਾਮੇ ਕਾਫੀ ਅਹਿਮ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਐਚ-1 ਬੀ ਵੀਜ਼ਾਧਾਰੀ ਹੁਨਰਮੰਦ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪਏਗੀ।

ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਵੀਜ਼ੇ ਬਾਰੇ ਨਰਮ ਹੋਇਆ ਅਮਰੀਕਾ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਐਚ-1 ਬੀ-ਵੀਜ਼ੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦੁਆਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਤਕਨੀਕੀ ਖੇਤਰ ਦਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਨਾਮੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਪਹਿਲ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਵਾਸੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਧਾਰ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੀਤੀਆਂ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਾਮਰਸ ਸੈਕਟਰੀ ਰੀਟਾ ਟਿਓਟੀਆ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਰੀਟਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੇਰ ਨਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੇਵਾ ਲਈ 1225 ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦੀ ਵਧੀਕ ਫੀਸ ਅਦਾ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਯੂ.

ਐਸ. ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ. 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਆਦਰਸ਼ ਐਚ-1 ਬੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲੱਗਿਆਂ 3 ਤੋਂ 6 ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਨੇ ਵੀਜ਼ਾ ਨਿਯਮ ਕੀਤੇ ਸਖਤ

ਕੈਨਬਰਾ: ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਵਰਕਿੰਗ ਵੀਜ਼ੇ ਉਤੇ ਸਖਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ ਪੀਟਰ ਡਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫਾਸਟ ਫੂਡ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਰਤੀ ਪਰਵਾਸੀ ਕਾਮੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਰਕਿੰਗ ਵੀਜ਼ਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਚੌਥਾਈ ਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇਸ ਸਖਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੀਟਰ ਡਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਨੌਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਾਲ 2012 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ

ਮੈਕਡੋਨਲਡਜ਼, ਕੇ.ਐਫ.ਸੀ. ਅਤੇ ਹੰਗਰੀ ਜੈਕਸ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 500 ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵਰਕਿੰਗ ਵੀਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵੀਜ਼ੇ ਨੂੰ 457 ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੀਟਰ ਡਟਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ 'ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਕਾਮਿਆਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇਗੀ।' ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ। ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ 457 ਵੀਜ਼ੇ ਉਤੇ ਕੁੱਲ 95,758 ਲੋਕ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਨ, ਸਾਲ 2015 ਵਿਚ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 1,03,862 ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 24.6 ਫੀਸਦੀ ਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੈ।

ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੇ 19.5 ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੇ 5.8 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਇਸ ਵੀਜ਼ੇ ਉਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਲ 2012 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਇਕ ਸਮਝੌਤੇ ਹੇਠ ਫਾਸਟ ਫੂਡ ਉਦਯੋਗ ਵਿਚ ਕੰਮ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਕਿੰਗ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਉਤੇ ਹੁਣ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਬੁਲਾਰੇ ਬਰੈਂਡਨ ਓ. ਕਾਨਰ ਨੇ ਕਈ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕਾਨਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੀਜ਼ਾ ਅਣਸਿੱਖੇ ਕਾਮਿਆਂ ਉਤੇ ਲਾਗੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਡਟਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰੇਗਾ। ਪੀਟਰ ਡਟਨ ਦੀ ਰਾਏ ਮੁਤਾਬਕ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਸਟਮ ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।' 2012 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ 500 ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮੈਕਡੋਨਲਡਜ਼ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੇ.ਐਫ.ਸੀ. ਅਤੇ ਹੰਗਰੀ ਜੈਕਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਕਰੀਬ 100 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਫੈਲਣ ਲੱਗਾ ਨਫਰਤ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ (ਬਿਊਰੋ): ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਨ ਮਗਰੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਿਜ਼ੋਰੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਕੈਨਸਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇੜੇ ਹੋਏ ਨਸਲੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦੇ ਕੋਟ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ 39 ਸਾਲਾ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਊਥ ਕੈਰੋਲਾਈਨਾ ਵਿਚ 43 ਸਾਲਾ ਭਾਰਤੀ ਹਰਨੀਸ਼ ਪਟੇਲ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਡੇਢ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਸਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਚੌਥਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਨੇ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੀ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ ਲੜਕੀ ਉਤੇ ਨਸਲੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਤੁਕੇ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਗਿਆ, 'ਇਥੋਂ ਦਫਾ ਹੋ ਜਾ।' ਲੜਕੀ ਦਾ ਨਾਂ ਏਕਤਾ ਦੇਸਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਖਿਲਾਫ ਹੀ ਨਸਲੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਦਸਤਾਵਰ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਜ਼ਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਹੋਣ। ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੋਰੇ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸੰਗਠਨ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਤਨਜ਼ਾ ਕੱਸਦੇ ਹਨ।

ਚਾਰ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਬੁਲੇਟ ਪਰੂਫ ਕਾਰਾਂ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚਾਰ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲੇਟ ਪਰੂਫ ਕਾਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਖੁਫੀਆ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਖਰਾਬ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਰੋਪੜ ਦੇ ਚਾਰ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲੇਟ ਪਰੂਫ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਕਾਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਾਜੀਵ ਟੰਡਨ, ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਜੀਵ ਘਨੌਲੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ ਤਖਤ ਦੇ ਮੁਖੀ ਪੰਚਾਨੰਦ ਗਿਰੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਆਗੂ ਪਵਨ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੂਬੇ

ਡੇਰਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ ਸੂਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਨਾਮ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪਿਉ-ਪੁੱਤ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਗੁੱਬੀ ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ 16 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟੀਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਆਗੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਗਗਨੇਜਾ ਅਤੇ ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਪਿੱਛੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਗਰੋਹ ਦਾ ਹੀ ਹੱਥ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਹਥਿਆਰ ਵੀ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ 32 ਬੋਰ ਦੇ ਚੱਲੇ ਹੋਏ ਕਾਰਤੂਸ ਦੇ ਖੋਲ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਤਲਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਮਕਸਦ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂ ਕੁਝ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਗੂ ਦੁਰਗਾ ਪਾਂਡੇ ਨੂੰ ਖੰਨਾ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਗਰੋਂ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਸਹਿ ਸੰਚਾਲਕ ਜਗਦੀਸ਼ ਗਗਨੇਜਾ ਨੂੰ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਦੁਰਗਾ ਮਾਤਾ ਮੰਦਰ ਸਾਹਮਣੇ ਅਮਿਤ ਨਾਂ ਦੇ

ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਸੀ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਆਗੂ ਰਾਜੀਵ ਟੰਡਨ ਤੇ ਰੋਪੜ ਵਿਚ ਸੰਜੀਵ ਘਨੌਲੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਟੁੱਟੀ ਉਮੀਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੇਸ ਅਣਸੁਣੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਮੇਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣ ਕਰ ਕੇ 3151 ਕੇਸ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਨਹੀਂ ਗਏ। 22 ਮਾਰਚ ਤੋਂ 23 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਭਰੋਸਾ ਉਠਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਬਤ ਬੀਤੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ 1997 ਵਿਚ ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ 2,45,956 ਕੇਸ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 11162 ਕੇਸ ਸਾਲ 2016 ਦੌਰਾਨ ਆਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ 8011 ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਬਾਕੀ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਨਿਗਲ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ

ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਜਸਟਿਸ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਮੋਹੰਤਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਗਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਤਾਇਨਾਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਣਵਾਈ ਨੇ ਤੇਜ਼ੀ ਫੜ ਲਈ ਹੈ। ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨੇ ਜਨਵਰੀ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ 3319 ਕੇਸ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 1670 ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ 347 ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਸਟਿਸ ਜਗਦੀਸ਼ ਭੱਲਾ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਮਿਆਦ 22 ਮਾਰਚ 2016 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੀ.ਐਸ ਗਰੇਵਾਲ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ 9 ਜਨਵਰੀ 2016 ਤੇ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਦਾ ਅੱਠ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਚੇਅਰਮੈਨ

ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲਣ ਤੱਕ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਰੁਕਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇਸ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾ ਸਕੇ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛਲੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਬੇੜਣ ਵਾਸਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੋ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇਸ ਲਏ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਮੇਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਘਟਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੋ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੈਗੂਲਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਅਸਾਮੀ ਅਜੇ ਖਾਲੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ 90 ਕੇਸ

ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਏ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਸਾਲ 2010 ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 19266 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਲੰਘੇ ਸਾਲ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 11162 ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ।

2012 ਵਿਚ 18322 ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਹੋਏ ਸਨ। 22 ਮਾਰਚ ਤੋਂ 22 ਸਤੰਬਰ 2016 ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਕੇਸ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਗੇੜੇ ਮਾਰ ਕੇ ਅੱਕ ਗਏ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਜਲ ਭੰਡਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਘਟਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਦੇ ਜਲ ਭੰਡਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਸਮਰਥਾ ਤੋਂ 41 ਫੀਸਦੀ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਮੁਤਾਬਕ, 2 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੰਡਾਰਾਂ ਵਿਚ 64.55 ਅਰਬ ਕਿਊਬਕ ਮੀਟਰ (ਬੀ.ਸੀ.ਐਮ.) ਪਾਣੀ ਸੀ। 23 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਕੁਲ ਸਮਰਥਾ 157.799 ਬੀ.ਸੀ.ਐਮ. ਵਿਚੋਂ 44 ਫੀਸਦੀ ਜਾਂ 68.741 ਬੀ.ਸੀ.ਐਮ. ਪਾਣੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੱਟ ਭੰਡਾਰ ਘੱਟ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਕੇਰਲ, ਕਰਨਾਟਕ ਅਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਝਾਰਖੰਡ, ਉਤੀਸਾ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਗੁਜਰਾਤ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਉਤਰਾਖੰਡ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਛਤੀਸਗੜ੍ਹ ਤੇ ਤਿਲਗਾਨਾ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ।

ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਮੁੜ ਸਰਦਾਰੀ

ਬਾਦਲ ਧੜੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 43% ਵੋਟਾਂ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ 57% ਵੋਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਹਾਰੀਆਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਵੋਟ ਵੰਡੇ ਜਾਣ ਦਾ ਲਾਹਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਲ ਭੁਗਤੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਬਾਦਲ ਧੜੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 43 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ, ਜਦਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ 57 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਹਾਰ ਗਈਆਂ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ) ਸਰਨਾ ਧੜੇ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੋਟਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤ ਸੀਟਾਂ ਨਾਲ 29.86 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜਦੋਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰੇ ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਦਲ ਨੂੰ 8.38 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਦਲ ਕੋਈ ਸੀਟ ਨਾ ਜਿੱਤ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੀ ਕਰੀਬ 14 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਲੈ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਇਸ ਵਾਰ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋਵੇਂ ਮੁੱਖ ਧੜਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਰਫ ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਦਲ ਹੀ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਲਈ ਇਕੋ ਪੱਕਾ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਮੁਤਾਬਕ ਕੁੱਲ ਭੁਗਤੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਵਿਚੋਂ 6 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਕਾਲ ਸਹਾਇ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਦਲ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਬੈਠਕਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਵੀ ਚੱਲਿਆ, ਪਰ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਹਲਕਿਆਂ ਲਈ ਹੀ ਅਕਾਲ ਸਹਾਇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦਲ ਦਰਮਿਆਨ ਹੀ ਦੋਵਾਂ ਧੜਿਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ।

ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਦਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ) ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟਿਆ,

ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਫਰੇਬ ਅਤੇ ਸਨਸਨੀ ਫੈਲਾਅ ਕੇ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹਤ ਪਾਲ ਰਹੇ ਭਾੜੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਹੈ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਰ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਸਫਲਤਾ ਨਾ ਪਾ ਸਕੇ। ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਰਵਾਹ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਾਰਵਾਹ ਨੇ ਜਿੱਤ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ-ਯੂ.ਕੇ.) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟੋਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਨਾ ਭਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੰਨਾ ਮਾੜਾ ਹਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ 11 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜਿਆਂ

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਬਾਦਲਾਂ ਲਈ ਵੀ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਹੋਣੇ ਸਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਇੰਨਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਵਿਰੋਧੀ ਵੋਟ ਵੰਡੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਛੋਟੇ ਦਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਾਏ ਸਰਨਾ ਧੜੇ ਦੀ ਬੇੜੀ ਵਿਚ ਵੱਟੇ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ) ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਹੋਈ ਹਾਰ ਪਿੱਛੇ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲੜ ਰਹੇ ਛੋਟੇ ਦਲਾਂ ਜਾਂ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵੀ ਰਹੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧੜਿਆਂ ਨੇ ਸਰਨਾ ਧੜੇ ਦੇ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਨੁਕਸਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ

ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਝਾਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ.ਕੇ. ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਕੁੱਲ 46 ਵਿਚੋਂ 35 ਵਾਰਡ ਜਿੱਤ ਲਏ। ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ) ਨੂੰ 7 ਸੀਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਾਲੀ ਅਕਾਲ ਸਹਾਇ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਦੋ ਅਤੇ ਦੋ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿੱਤੇ ਹਨ। ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਦਲ ਆਪਣਾ ਖਾਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਆਮ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਰੜਕਿਆ। ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੰਟੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਤਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਰਵਾਹ ਨੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜੇਤੂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ 'ਚ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ.ਕੇ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ.ਕੇ., ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਿੱਤ, ਉਕਾਰ ਸਿੰਘ ਥਾਪਰ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੂ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ, ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲਕਾ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਨ ਦੇ ਨਾਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਵਾਰਡ-1 ਰੋਹਿਣੀ ਤੋਂ ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ (2804 ਵੋਟਾਂ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਚਦੇਵਾ (904 ਵੋਟਾਂ) ਤੋਂ ਜਿੱਤ ਦਾ ਅੰਤਰ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 1900 ਵੋਟਾਂ ਰਿਹਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ (1047 ਵੋਟਾਂ) ਨੇ ਵਿਕਾਸਪੁਰੀ ਵਾਰਡ-30 ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਫਰਕ (15 ਵੋਟਾਂ) ਨਾਲ ਸਰਨਾ ਧੜੇ ਦੇ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (1032 ਵੋਟਾਂ) ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ.ਕੇ. (1747 ਵੋਟਾਂ) ਨੇ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮਹਾਨ ਸਿੰਘ (517 ਵੋਟਾਂ) ਨੂੰ 1230 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ।

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਉਭਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਵਾਰਡ), ਕੇ-ਕਨਵੀਨਰ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ (ਕਾਲਕਾਨੀ ਵਾਰਡ), ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਜੰਗਪੁਰਾ ਵਾਰਡ), ਖੁਰੇਜੀ ਖਾਸ ਵਾਰਡ ਤੋਂ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਉਹ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ ਜੋ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਏ।

ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ 'ਚ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਸਦਕਾ ਮੁੜ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ

ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂਗਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਸੇਵਾ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗੀ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ) ਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਦੇ ਇਸ ਦਲ ਤੋਂ ਜਿੱਤੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਆਗੂ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਾਲਕਾਜੀ (ਹੁਣ 'ਆਪ' ਵਿਧਾਇਕ) ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਛੜ ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਦਲ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਸਰਨਾ ਧੜੇ ਵਾਲੇ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਵੋਟਾਂ ਪੰਥਕ

ਸੇਵਾ ਦਲ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ, ਉਹ 'ਆਪ' ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਾਲਕਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕੋਛੜ ਦਿੱਲੀ ਦੇ 'ਆਪ' ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇਸ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਕੁਝ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਤੋਰ ਸਕੇ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਸਰਨਾ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ ਹੋਈ।

ਦਿੱਲੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਪਿੱਛੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸਾਹਮਣੇ ਵੰਡੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਮੁੜ ਵੰਡੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ.ਕੇ. ਦਾ 'ਸਿਆਸੀ ਕੱਦ' ਵਧਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਜੀ.ਕੇ. ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਪਰ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਇਹ ਰਣਨੀਤੀ ਸਫਲ ਵੀ ਰਹੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ ਸਮਝਦਾਰੀ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ।

ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਵਾਅਦੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਸਪਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣਾਉਣਾ ਆਦਿ ਪਿਛਲੇ 4 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਸ੍ਰੀ ਜੀ.ਕੇ. ਲਈ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਸਪਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ 500 ਕਰੋੜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਬਜਟ ਸਾਲਾਨਾ 100 ਕਰੋੜ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਹੋਰ ਖਰਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਛੇਵੇਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ 6-7 ਸਾਲ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਗਤਬਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈਣਾ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡੇ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬਲਬੂਤੇ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਪਰੈਲ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਆਪਣੀ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਲੜਦੇ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਕੌਂਸਲਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਮ ਵਿਚ ਭੇਜਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਕੋਟੇ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਨਿਗਮ ਕੌਂਸਲਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤਾ ਕੇ ਭੇਜਣਾ ਸ੍ਰੀ ਜੀ.ਕੇ. ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੁਣੌਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਅਜੇ ਵਫਾ ਨਾ ਹੋਏ

ਨਤੀਜਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਖੁਸ਼ ਸਕਦੀ ਹੈ ਸਰਨਾ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਹਾਰਨ ਮਗਰੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ) ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁੱਖ ਆਗੂਆਂ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਤੇ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਦੀ ਦਲ ਵਿਚਲੀ 'ਸਰਦਾਰੀ' ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰਨਾ ਧੜੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਆਗੂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਦਰ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਨਾ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਹਾਰ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਸਰਨਾ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਵੀ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਸਰਨਾ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ

ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸਗੋਂ ਯਮੁਨਾਪਾਰ ਦੇ ਇਕ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰੀਬੀ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਜਿਤਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਵਾਰ ਲਾਈ ਜੋ ਕਿ ਸਰਨਾ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰੀਬੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। 2013 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਸਰਨਾ ਧੜੇ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਪਈ ਸੀ ਤੇ ਜਿੱਤੇ 8 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 5 ਨੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਵੇਕ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਵੱਖ ਹੋਣਾ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਨਾ ਭਰਾ ਰੁੱਸੇ ਹੋਏ ਆਗੂਆਂ ਵਿਵੇਕ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਰੋਲ ਬਾਗ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ) ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਬਦਲਣ ਦੀ ਮੰਗ ਉਠਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ।

ਬਾਦਲਾਂ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਅਗਨੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ...

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲਈ ਇਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੋਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਿਆਦ 17 ਸਤੰਬਰ, 2016 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਅਜੇ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਰੌਅ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦਖਲ ਕਰ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕਾਬਲੇਗੌਰ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਏ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਜਸਟਿਸ ਐਮ.ਐਮ.ਐਸ. ਬੇਦੀ ਨੇ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 31 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸਰਨਾ ਧੜੇ ਨੂੰ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਦਾ ਸ਼ੌਕ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਹਾਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਆਪਸੀ ਇਕਜੁਟਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਆਪੋ-ਧਾਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਰਨਾ ਧੜੇ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰ ਕੇ ਬੈਲਟ ਬਾਕਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੀ ਫੁਟੇਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਨੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵੋਟਾਂ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਬਕਸਿਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੈਲਟ ਬਕਸੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਏ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੀ ਫੁਟੇਜ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੁਟੇਜ ਘੋਖਣ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ ਵੋਟਾਂ ਕੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਨੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਵੰਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਾਇਆ।

Punjab TimesEstablished in 2000
18th Year in PublicationPublished every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746**Fax:847-705-9388**

Email:punjabtimes1@gmail.com

www.punjabtimesusa.com

Editor:

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

California

Shiara Dhindsa

661-703-6664

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Circulation

Harbhajan Singh

917-856-5229

Photographer

Kamaljit Singh Viridi

Ph. 847-502-2703**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ**

ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ

ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ
ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ
ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ
ਕਰ ਲੈਣ।**Disclaimer**The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.Sameway Punjab Times
does not necessarily endorse
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਦਸ 'ਚੋਂ ਸੱਤ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਰਿਸ਼ਵਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ ਅਨੁਸਾਰ
ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ
ਦਾਗ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ 71 ਫੀਸਦੀ
ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਜਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ
ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ
ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ 85 ਫੀਸਦੀ
ਜਨਤਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਮਝਦੀ ਹੈ।ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਗਰੁਪ 'ਟਰਾਂਸਪੇਰੇਂਸੀ
ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ' ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਸਰਵੇਖਣ ਵਿਚ
ਕੇਵਲ 14 ਫੀਸਦੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ
ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ
ਨਹੀਂ, ਜਦਕਿ ਦੂਸਰੇ 15 ਫੀਸਦੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ
ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ।
ਉਂਜ ਸਮੁੱਚੇ ਏਸ਼ੀਆ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ
ਧਾਰਮਿਕ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਾਫੀ ਬਿਹਤਰ ਹੈ
ਅਤੇ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ
ਪਿੱਛੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 84 ਫੀਸਦੀ,
ਵਪਾਰਕ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਨੂੰ 79, ਸਥਾਨਕ
ਕੌਂਸਲਰਾਂ ਨੂੰ 78 ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ 76
ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ

ਹੋਦ ਚਿੱਲੜ ਕਾਂਡ ਲਈ

ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ

ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰਾ

*(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)*ਦੇ ਆਗੂ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਮਨਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਗਿਆਸਪੁਰਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਘੋਲੀਆ
ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ
ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਕਾਂਡ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪੁਲਿਸ
ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ
ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ
ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁੱਖ
ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ
ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ
ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਜਸਟਿਸ
ਟੀ.ਪੀ. ਗਰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ
ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀਆਂ
ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ
ਨੂੰ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਐਸ.ਆਈ. ਰਾਮ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨੂੰ
ਐਸ.ਪੀ., ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਰਾਮ ਭੱਜ ਨੂੰ ਐਸ.ਪੀ.
ਅਤੇ ਐਸ.ਪੀ. ਸਤਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ.
ਤੱਕ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸਰਵੇਖਣ ਦੌਰਾਨ ਹੋਇਆ ਖੁਲਾਸਾ

ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਟੈਕਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ
ਦਾ 74 ਫੀਸਦੀ ਨਾਲ ਛੇਵਾਂ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੱਤਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਜੱਜਾਂ ਤੇ
ਮੈਜਿਸਟਰੇਟਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 66 ਫੀਸਦੀ ਨਾਲ ਰਤਾ

ਦਸ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ

ਪਟਿਆਲਾ: ਦੁਬਈ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ
ਨੌਜਵਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਫਰਾਨ ਦੇ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ
ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ 10
ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬਚਣ ਲਈ
ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਾਰਸ
ਇਸ ਸਬੰਧੀ 'ਬਲੱਡ ਮਨੀ' ਲੈਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ
ਗਏ ਹਨ। ਦੁਬਈ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ
ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ 'ਮੁਆਫੀਨਾਮੇ' ਸਬੰਧੀ
ਸੁਣਵਾਈ 22 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਸਮਝੌਤੇ
ਤਹਿਤ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ 60 ਲੱਖ ਰੁਪਏ
ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣਗੇ। ਕਤਲ ਦੀ ਇਹਘਟਨਾ 5 ਜੁਲਾਈ 2015 ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਜਿਸ
ਵਿਚ ਦਸ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 26
ਅਕਤੂਬਰ 2016 ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ,
ਸਤਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ, ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ
ਮਲੋਰਕੋਟਲਾ, ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ,
ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ
ਧਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ (ਤਿੰਨੋਂ ਵਾਸੀ ਲੁਧਿਆਣਾ),
ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮੁਹਾਲੀ ਅਤੇ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ
ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਵਕੀਲਾਂ ਵਲੋਂ 28 ਦਸੰਬਰ 2016ਕੁ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਜਦਕਿ ਚੋਟੀ ਦੇ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ
59 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਜਾਂ ਬਹੁਤੇ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਪਿਛਲੇ
ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿਚ
ਸ਼ਾਮਿਲ ਰਹੇ ਹੋਣ।ਸਮੁੱਚੇ ਏਸ਼ੀਆ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਦੇ 16 ਦੇਸ਼ਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਵੇਖਣ ਵਿਚ 20000 ਤੋਂ
ਵੀ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ
ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਕਿ ਭਾਰਤ
ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਦਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਅਤੇ
ਤਕਰੀਬਨ 10 ਵਿਚੋਂ 7 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ, ਨੂੰ
ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣੀ ਪਈ ਹੈ। ਜਾਪਾਨ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਵਤ
ਦੀ ਦਰ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। 'ਟਰਾਂਸਪੇਰੇਂਸੀ
ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ' ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਏਸ਼ੀਆ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ
ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ
ਪੱਧਰ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ
ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਵੀਅਤਨਾਮ ਵਿਚ 65 ਫੀਸਦੀ
ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ 40 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ
ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ
ਲਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣੀ ਪਈ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਖ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਉਮਰ ਕੈਦ

*(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)*ਅਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ ਤੇ
ਮਾਓਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।
ਸਫ਼ਾਈ ਧਿਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ
ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ।ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹੇਮ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਮਹੇਸ਼
ਟਿਰਕੇ ਅਤੇ ਪਾਂਡੂ ਨਰੇਂਦ ਨੂੰ ਅਗਸਤ 2013
ਵਿਚ ਗੜ੍ਹਚਿਰੋਲੀ ਵਿਚ ਅਹੋਰੀ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਈਬਾਬਾ
ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਰਾਹੀ ਤੇ ਵਿਜੇ ਟਿਰਕੇ
ਨੂੰ ਗੋਡੀਆ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦਿਓਰੀ ਤੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ
ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ
ਸਮੱਗਰੀ ਮਿਲਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ
ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਨੇ 2012 ਵਿਚ
ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨਰੀ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਫਰੰਟ ਵੱਲੋਂ
ਕਰਵਾਈ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇਮਾਓਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।
ਇਹ ਫਰੰਟ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਮਾਓਵਾਦੀ) ਦੀ ਹੀ
ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੈ।ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਇਸਤਗ਼ਾਸਾ
ਧਿਰ ਨੇ 23 ਗਵਾਹ ਤੇ 41 ਵਸਤਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰਡ ਡਿਸਕਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਭਿਆ ਕਰੀਬ
3 ਟੀਬੀ ਡੇਟਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ
ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਡੇਟਾ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਦੀ
ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਗਰਮਖਿਆਲੀਆਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਬਣੀ ਵੰਗਾਰ

*(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)*ਆਖਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਲੱਗਣ
ਵਾਲੀਆਂ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ
ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਉਥੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਲੱਗਣ ਸਮੇਂ
ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਨਾਮਧਾਰੀ ਆਗੂ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ
ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਰਕਰਾਂ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲਿਆਂ
ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੇ
ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ
ਸੀ। ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ, ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ
ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੱਡਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਉਤੇ ਹਮਲੇ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ
ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਦਰਜਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ
ਸੈਨਾ ਵਰਕਰਾਂ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ
ਦੀ ਉਘ-ਸੁਘ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਅਜੇ
ਤੱਕ ਕੋਈ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ। ਚੋਤੇ ਰਹੇਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਦਾ ਮੁੱਦਾ
ਵੀ ਖੂਬ ਛਾਇਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ
ਇਕ-ਦੂਜੇ ਉਤੇ ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼
ਲਾਏ ਸਨ।ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਉਤੇ ਪਹਿਲਾਂ
ਹੀ ਸਵਾਲ ਉੱਠ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਗਰਮਖਿਆਲੀ
ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਧੜਾ-ਧੜ
ਲਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ
ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦੇ ਅਸ਼ਾਂਤ ਮਾਹੌਲ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ
ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ
ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਦੇ ਭਾਰੂ ਪੈ
ਰਹੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੇ ਬਿਹਾਰ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ
ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜਿਹੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਛਾਤ ਕੇ ਰੱਖ
ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਢਾਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭਜਾ ਕੇ
ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੁਲਿਸ
ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾਉਣਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਸਮੇਤ ਜ਼ਮੀਨ
ਉਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨ ਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ
ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸਿਆਸੀ
ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਿਸਮ
ਦੇ ਮਾਫੀਆ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨਾਲ ਨੇਤਾਤਾ ਜੱਗ-ਜਾਹਿਰ
ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।ਸੋਝੇ ਸਿਆਸੀ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਅਪਰਾਧੀਆਂ
ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਵੀ ਕਈ ਚਿੰਨ੍ਹ
ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ
ਕੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ
ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ
ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਮਨ-
ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।
ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਮਾਰ-
ਧਾਤ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ
ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ
ਵਿਗਾੜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਚੀਨ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਰਹੱਦ

ਨੇੜੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ

ਬੀਜਿੰਗ: ਚੀਨ ਨੇ ਤਿੱਬਤ 'ਚ ਭਾਰਤੀ
ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਕਾਫੀ ਨੇੜੇ ਦੂਜਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਖੋਲ੍ਹ
ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ 2020 ਤੱਕ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਰੱਥਾ
7,50,000 ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੇ 3,000 ਟਨ ਸਾਮਾਨ
ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਨਵੇਂ ਟਰਮੀਨਲ
ਦੇ ਬਣਨ ਨਾਲ ਤਿੱਬਤ 'ਚ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਦੀ
ਗਿਣਤੀ 6 ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਅਫਗਾਨ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ

ਪਾਕਿ ਫੌਜੀ ਹਲਾਕ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ
ਸਰਹੱਦ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਚੌਕੀਆਂ
'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਵਿਚ 5 ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜੀਆਂ
ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ
10 ਅਤਿਵਾਦੀ ਵੀ ਮਾਰੇ ਗਏ।(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ

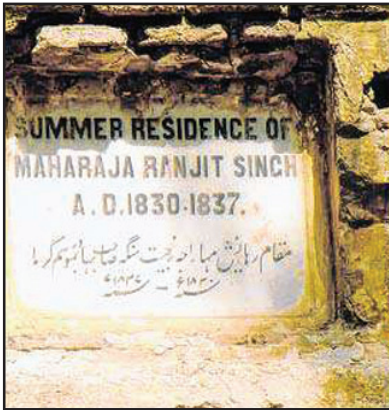
ਮਾਲਕ ਕੋਈ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਕ ਨਾਈ ਹੈ, ਜੋ 75 ਰੁਪਏ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਾਲ ਕੱਟਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਰਮੇਸ਼ ਬਾਬੂ ਕੋਲ ਇਕ ਰਾਇਲ ਰਾਇਸ, 11 ਮਰਸਡੀਜ਼, 3 ਓਡੀ ਅਤੇ 2 ਜੈਗੁਆਰ ਸਣੇ 150 ਕਾਰਾਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਮੇਸ਼ ਟੂਰ ਐਂਡ ਟ੍ਰੇਵਲਜ਼ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਇੰਨੀਆਂ ਮਹਿੰਗੀ ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਪਣੇ ਸੈਲੂਨ 'ਚ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਹਿਲ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਥੱਪੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਪਾਥੀਆਂ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦ ਵਿਚ ਦਰਿਆ ਚਨਾਬ ਦੇ ਪੱਤਣ 'ਤੇ ਆਬਾਦ ਕਸਬਾ ਰਸੂਲ ਨਗਰ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਬਣਵਾਏ ਮਹਿਲ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਥੀਆਂ ਥੱਪੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਪਸ਼ੂ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਇਸੇ ਰਸੂਲ ਨਗਰ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ 'ਤੇ ਸਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਨਗਰ ਨੂੰ ਫਤਿਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਮਾਚਾਰ ਮਿਲਣ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਰਸੂਲ ਨਗਰ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਰਾਮ ਨਗਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ ਨਗਰ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦਰਿਆ ਚਨਾਬ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਮਹਿਲ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਵਾਇਆ।

ਮਹਿਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਅੱਜ ਵੀ ਇਕ ਪੱਥਰ ਦੀ ਸਿਲ੍ਹਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਉਤੇ 'ਸਮਰ ਰੈਜੀਡੈਂਸ ਆਫ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਸੰਨ 1830 ਤੋਂ ਸੰਨ 1837' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਹਿਲ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਮਾਰਕ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਲਤਖਤਾਉਂਦੀ ਇਸ ਡੱਢ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਇਮਾਰਤ ਦੀਆਂ ਕਰੀਬ ਸਾਰੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਡਿੱਗ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਦੀਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਦਰਾਰਾਂ ਭਰ ਆਈਆਂ ਹਨ।

ਇਤਿਹਾਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭੰਗੀਆਂ ਦੀ ਤੋਪ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਹੀ ਜ਼ਮਜ਼ਮਾ ਤੋਪ ਦਾ ਵੀ ਰਸੂਲ ਨਗਰ ਨਾਲ ਡੂੰਘਾ ਸਬੰਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਸਬੇ 'ਚ

ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਦੂਸਰੇ ਐਂਗਲੋ-ਸਿੱਖ ਯੁੱਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਮਾਰਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ 22 ਨਵੰਬਰ, 1848 ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸੈਨਾਪਤੀ ਲਾਰਡ ਹੁਗ ਗਫ ਤੇ ਚਤੁਰ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸੈਨਾਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਯੁੱਧ 'ਚ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਥੇ ਕਬਰਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਾਲ ਵਿਚ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦੀ ਭੇਟ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ 6982 ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿਚ 5004 ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ 4310 ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਦਰਜ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ 2011 ਵਿਚ 6513, 2012 'ਚ 6341, 2013 ਵਿਚ 6323, 2014 ਵਿਚ 6391, 2015 ਵਿਚ 6702, 2016 'ਚ 6982 ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਮਵਾਰ 4931, 4820, 4588, 4621, 4893, 5004 ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਜਦਕਿ ਕੁਮਵਾਰ 4081, 3997, 4383, 4127, 4414, 4310 ਵਿਅਕਤੀ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ।

ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪਟਿਆਲਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਮੋਹਾਲੀ, ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 10 ਫੀਸਦੀ ਮੌਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੋਨਿਆਂ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 14 ਲੋਕ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿਚ ਮੌਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 40 ਤੋਂ 50 ਫੀਸਦੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿਚ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੌਤਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਣ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੁੱਲ ਅਬਾਦੀ ਦਾ 2.30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦੀ ਦਰ 3.3 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ 3.5 ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਹਰ ਸਾਲ 10 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ 11 ਫੀਸਦੀ ਵਾਹਨ ਉਤਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਲ 2001 ਵਿਚ

ਪੰਜਾਬ 'ਚ 29 ਲੱਖ 10 ਹਜ਼ਾਰ 233 ਵਾਹਨ, 2013 ਵਿਚ 67 ਲੱਖ 83 ਹਜ਼ਾਰ 614 ਵਾਹਨ, 2014 'ਚ 75 ਲੱਖ 17 ਹਜ਼ਾਰ 683 ਵਾਹਨ ਤੇ 2015 ਵਿਚ 82 ਲੱਖ 87 ਹਜ਼ਾਰ 500 ਵਾਹਨ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੋਏ ਹਨ।

2013 ਵਿਚ 51 ਲੱਖ 31 ਹਜ਼ਾਰ 51 ਦੇ ਪਹੀਆ, 2014 'ਚ 56 ਲੱਖ 70 ਹਜ਼ਾਰ 670 ਦੇ ਪਹੀਆ ਵਾਹਨ, 2015 ਵਿਚ 62 ਲੱਖ 58 ਹਜ਼ਾਰ 303 ਦੇ ਪਹੀਆ ਵਾਹਨ, 2013 'ਚ 7 ਲੱਖ 73 ਹਜ਼ਾਰ 970 ਕਾਰ/ਜੀਪ, 2014 ਵਿਚ 8 ਲੱਖ 99 ਹਜ਼ਾਰ 726 ਕਾਰ/ਜੀਪ, 2015 'ਚ 10 ਲੱਖ 20 ਹਜ਼ਾਰ 891 ਕਾਰ/ਜੀਪ ਤੇ 2013 'ਚ 8 ਲੱਖ 78 ਹਜ਼ਾਰ 593 ਹੋਰ ਵਾਹਨ, 2014 'ਚ 9 ਲੱਖ 47 ਹਜ਼ਾਰ 287 ਹੋਰ ਵਾਹਨ, 2015 ਵਿਚ 10 ਲੱਖ 8 ਹਜ਼ਾਰ 306 ਹੋਰ ਵਾਹਨ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੋਏ ਹਨ।

ਚੋਟਾਲਾ ਦੀ ਪੈਰੋਲ ਰੱਦ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਨੈਲੋ ਮੁਖੀ ਓ.ਪੀ. ਚੋਟਾਲਾ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਪੈਰੋਲ ਤੇ ਫਰਲੋ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਸਟਿਸ ਵਿਪਿਨ ਸੰਘਵੀ ਨੇ ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਜਾਣ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ ਮਿਲੀ ਪੈਰੋਲ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਤੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੱਜ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਚੋਟਾਲਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਫਰਲੋ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾਲ ਲਾਈਆਂ ਫੋਟੋਆਂ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਉਤੇ ਜਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨਾ ਚੋਟਾਲਾ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨਜੀਵ ਪੁਰੀ ਹੋਣਗੇ ਨੇਪਾਲ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰਾਜਦੂਤ

ਕਾਠਮੰਡੂ: ਮਨਜੀਵ ਸਿੰਘ ਪੁਰੀ ਜੋ ਯੂਰਪੀਨ ਯੂਨੀਅਨ, ਬੈਲਜੀਅਮ ਤੇ ਲਕਸਮਬਰਗ ਵਿਖੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਦੂਤ ਹਨ, ਨੂੰ ਨੇਪਾਲ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰਾਜਦੂਤ ਬਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਨੇਪਾਲ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤ ਰਣਜੀਤ ਰਾਏ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਨਵਾਂ ਰਾਜਦੂਤ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਲਈ 64 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਪੈਂਡਾ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰੀ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦਾ ਦਾਹ-ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਹ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ 64 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਦਾ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਲਈ ਅਟਕ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਦਰਿਆ ਕਾਬਲ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ 90 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਸਵਾ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਤਾਬੂਤ (ਕੋਫਿਨ), ਘਿਉ ਤੇ ਲੱਕੜੀਆਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਕੀਲ ਅਮਰਨਾਥ ਮੋਟੂਮੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਸਕਾਰ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਸੂਬਾ ਖੈਬਰ ਪਖਤੂਨਖਵਾ ਸਹਿਤ ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਕੇ ਨੂੰ ਅੱਗ 'ਤੇ ਗਰਮ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸੱਜੀ ਹਥੇਲੀ 'ਤੇ ਲਗਾ ਕੇ ਹੀ ਸਸਕਾਰ ਦੀ ਵਿਧੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦਫਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿ 'ਚ ਘਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ: ਫਰਾਹਨਾਜ਼

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਸਫਾਏ ਨੂੰ 'ਬੇਹੱਦ ਘਾਤਕ' ਦੱਸਦਿਆਂ ਇਸਲਾਮਿਕ ਮੁਲਕ ਦੀ ਉਘੀ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚ 'ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ' ਹੋਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਘੀ ਲੇਖਕ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਫਰਾਹਨਾਜ਼ ਇਸਪਾਹਾਨੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, 'ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਸਲਾਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ, ਈਸਾਈ ਤੇ ਪਾਰਸੀ ਸਨ। ਇਹ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ 23 ਫੀਸਦੀ ਸਨ, ਜੋ ਅੱਜ ਘਟ ਕੇ ਤਿੰਨ ਫੀਸਦੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਤੁਪਕਾ ਤੁਪਕਾ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ' ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਘਾਤਕ ਸਫਾਇਆ ਹੈ।'

ਫਰਾਹਨਾਜ਼ ਦੀ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ 'ਪਿਉਰੀਫਾਇੰਗ ਦਿ ਲੈਂਡ ਆਫ ਦਿ ਪਿਉਰ' ਲਾਂਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ (ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ) ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਾਨੂੰਨ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ, ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੋਰ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੰਡਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਹਾਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਂਦੇ, ਜੋ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।'

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਲੱਖ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਵੈਇੱਛਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਗੁਰੂ ਘਰ ਲਈ ਛੱਡਦਿਆਂ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਹੁਦਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਅਗਸਤ 2015 ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਦੇਣ ਦਾ ਪੈਕੇਜ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੰਨੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਵੀ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਕਤੂਬਰ 2015

ਤੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਲਗਭਗ 71 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੁੱਲ ਤਨਖਾਹ ਵਿਚੋਂ 65 ਫੀਸਦੀ ਤਨਖਾਹ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ 35 ਫੀਸਦੀ ਲਗਭਗ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਵੈ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਸੇ ਮੁੱਕੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਧੂਰੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਤਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰੱਖ ਰਖਾਅ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੀ ਖਰਾਬ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਹੋਰ ਪੈਸਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਕਈ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਬੋਰਡਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇਕ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣ ਜਾਬਤਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 7 ਜਨਵਰੀ 2017 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਵੱਲੋਂ

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰਤ 149.60 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਵਿਭਾਗ ਅਨੁਸਾਰ ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕ ਤੀਰਥ ਸਥਲ ਲਈ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਗੁਰੂ

ਰਵਿਦਾਸ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਖੁਰਾਲਗੜ੍ਹ ਲਈ 82 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸਥਿਤ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਯਾਦਗਾਰ ਲਈ 3 ਕਰੋੜ, ਬਾਬਾ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਮਹਿਰਾ ਯਾਦਗਾਰ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਲਈ 4 ਕਰੋੜ, ਗੁਰੂ ਵੀਰਜਾਨੰਦ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਲਈ

ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਬੋਰਡਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ ਲੈਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਉਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਬੋਰਡਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਜਵੀਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁੱਛਾ ਤੋਂ 10 ਕਰੋੜ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਟ੍ਰਾਂਸਮਿਸ਼ਨ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ 10 ਕਰੋੜ, ਪਾਵਰਕੋਮ ਤੋਂ 5 ਕਰੋੜ, ਪੰਜਾਬ ਤਕਨੀਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਤੋਂ 10 ਕਰੋੜ, ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਤੋਂ 5 ਕਰੋੜ, ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ ਤੋਂ 10 ਕਰੋੜ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸਾ ਉਧਾਰ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੀ ਪਾਵਰਕੋਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਿਆਸੀ 'ਬੋਸ' ਨੂੰ ਰਿਝਾਉਣ ਲਈ 25 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕੈਸਰ ਰਾਹਤ ਫੰਡ ਅਤੇ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

7.50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਲਈ 17 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਜੰਗੀ ਯਾਦਗਾਰ ਲਈ 31 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੁਰਤ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੇ ਰੱਖ ਰਖਾਅ ਲਈ 50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਪਸ ਫੰਡ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਜੰਗ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਲਈ 25 ਕਰੋੜ, ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕ ਤੀਰਥ ਸਥਲ ਲਈ 10 ਕਰੋੜ, ਗੁਰੂ

ਰਵਿਦਾਸ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਲਈ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਕਾਰਪਸ ਫੰਡ ਲਈ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿੱਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਜਟ ਵਿਚ 35 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਸ਼ੀ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਹੁਣ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਰੋਕਣਾ ਬਣੀ ਵੰਗਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਤਲੁਜ ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਬਾਰੇ ਜਾਰੀ ਰੋਕਥਾਮ ਦਰਮਿਆਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸਖਤ ਸੁਨੇਹੇ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਸੁਣਾਏ ਉਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 28 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਦੋ ਮੈਂਬਰੀ ਬੈਂਚ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਸਟਿਸ ਪੀ.ਸੀ.ਘੋਸ਼ ਤੇ ਅਮਿਤਵਾ ਰੌਇ ਨੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਸ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਖਤ ਸੁਨੇਹਾ

ਤਰਕ ਕੇ ਉਹ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ (ਪੰਜਾਬ ਟਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਆਫ ਵਾਟਰ ਐਗਰੀਮੈਂਟਸ ਐਕਟ 2004) ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ, ਉਤੇ ਗੌਰ ਕਰੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ

ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਮਲ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਈ ਸੀ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਪਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝੌਤੇ 2004 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 2002 ਤੋਂ 2004 ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਆਰ.ਐਸ.ਸੂਰੀ ਨੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਰਾਏ 'ਤੇ ਸਲਾਹ ਸੀ।

ਸੂਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 2004 ਵਿਚ ਪਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਵਰੀ 2003 ਵਿਚ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਪਾਣੀ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਵਾਟਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਧਰ, ਹਰਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਰਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਕਹੇ।

ਪੱਤਰਕਾਰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੇਸ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਕੈਦ

ਅੰਬਾਲਾ: ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸਕੱਤਰ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗੁੱਜਰ ਤੇ ਦੋ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਅੰਬਾਲਾ ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਸੰਜੀਵ ਆਰੀਆ ਨੇ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗੁੱਜਰ, ਅਜੀਤ ਅਗਰਵਾਲ ਤੇ ਵਿਜੇ ਅਗਰਵਾਲ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ 10,000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਆਖਿਆ ਹੈ।

ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗੁੱਜਰ ਨਰਾਇਣਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਦੋ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਰਹੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਨਰਾਇਣਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪੰਕਜ ਖੰਨਾ ਨੇ 10 ਜੂਨ, 2009 ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਪੰਕਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਨੋਟ ਵਿਚ ਵਿਧਾਇਕ ਗੁੱਜਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਪੰਕਜ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪਾਕਿ ਐਂਕਰ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਅਸਤੀਫਾ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਚੈਨਲ ਦੀ ਇਕ ਐਂਕਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੈਨਲ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਾਮਲਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ

ਸ ਰ ਕ ਾ ਰੀ ਚੈਨਲ ਪੀ. ਟੀ. ਵੀ. ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਚੈਨਲ ਦੀ ਐਂਕਰ ਤੰਜੀਲਾ ਮਜ਼ਬਰ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਚੈਨਲ ਦੇ ਇਕ

ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਤੰਜੀਲਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੈਨਲ ਨੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਤੰਜੀਲਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਲਈ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਉਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉਤੇ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਦੋ ਐਂਕਰਾਂ ਦੇ ਨਿਊਜ਼ ਪਤ੍ਰਨ ਉਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉਤੇ ਤੰਜੀਲਾ ਮਜ਼ਬਰ ਅਤੇ ਯਸ਼ਵੀਨ ਯਮਾਨ ਨੇ ਪੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਗਾ ਮਸੂਦ ਖਿਲਾਫ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਚੈਨਲ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਅਣਗੌਲੇ ਸਿੱਖ ਪਾਇਲਟ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ

ਮੈਲਬਰਨ: ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੀ ਧਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਪਾਇਲਟ ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਵਾਹ ਬਣੀ, ਜਦੋਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਬਰੂਮੀ ਖੇਤਰ 'ਚ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਜਪਾਨੀਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚ 3 ਮਾਰਚ 1942 ਨੂੰ ਉਹ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀ ਗਿਆ। ਜਪਾਨੀ ਫੌਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਹਵਾਈ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਇਕ ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਅਣਗਿਣਤ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਸ ਸਿੱਖ ਪਾਇਲਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਹ ਵੀ ਰਹੀ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਤੱਕ ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਵਾਂਗ ਅਣਗੌਲਿਆ ਰਿਹਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਨ। ਇਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ 83,005 ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਥੇ

ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗਾਂ ਦੌਰਾਨ 109,045 ਸਿੱਖ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਸਨ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਪਾਇਲਟ

ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਲਹਿਰਾਇਆ ਮੁਲਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਝੰਡਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਅਟਾਰੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਪਰੇਡ ਦੇਖਣ ਆਏ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਉਥੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਤਿਰੰਗਾ ਵੀ ਲਹਿਰਾਉਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਇਹ ਤਿਰੰਗਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਝੰਡੇ ਦੀ ਉਚਾਈ 360 ਫੁੱਟ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਿਰੰਗੇ ਝੰਡੇ ਵਾਲੇ ਪੋਲ ਦੀ ਉਚਾਈ 360 ਫੁੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੁੱਲ ਵਜ਼ਨ 55 ਟਨ ਹੈ। ਇਸ ਪੋਲ 'ਤੇ ਲਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਤਿਰੰਗਾ 120.80 ਫੁੱਟ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਅਟਾਰੀ ਸਰਹੱਦ ਵਿਖੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੁੱਲ 3.50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਕ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਮਨਮੋਹਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਜੇਕਰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਿਚ ਸਤੰਬਰ 1906 'ਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 17 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਉਹ ਸਿਵਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਡਾਣ ਅਤੇ ਏਅਰੋਨਾਟੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦਾ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਇਲਟ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਸਰਦਾਰ ਮਨਮੋਹਣ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਇਰਾਦਿਆਂ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਫੀ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਦੂਜੇ

ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੇ ਆਰੰਭ 'ਚ ਉਹ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋਏ। ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਡਾਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਟਾਲੀਨਾ ਨਾਮੀ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਸੌਂਪੀ ਗਈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਕੂਐਡਰਨ ਨੰਬਰ 205 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਿਲੀਪੀਨਜ਼ ਅਤੇ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲੀ ਗਈ ਸੀ।

ਜਪਾਨ ਦੇ ਹਮਲਾਵਰ ਦਸਤੇ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਾਲੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨ 'ਚ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਉਣਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਸਕੂਐਡਰਨ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਜਾਵਾ 'ਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਜਪਾਨ ਨੇ ਜਾਵਾ ਵਿਚ ਹਮਲੇ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਸਰਦਾਰ ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹਵਾਈ ਦਸਤਾ ਟਾਪੂ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਇਹ ਅਖੀਰ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਇਹ ਦਸਤਾ ਬਰੂਮੀ 'ਚ 3 ਮਾਰਚ 1942 ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ 9.50 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਪਾਨ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ 'ਚ ਸਿੱਖ ਪਾਇਲਟ ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੜਾਕੇ ਵੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਸ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨਾਲ ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰ ਗਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜਦੋਂ ਸਿਹਰਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬਰਾਤ ਲੈ ਢੁੱਕੀ ਲਾੜੀ

ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ: ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾੜਾ, ਲਾੜੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਲਈ ਬਰਾਤ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਦੀ ਕੁੜੀ ਆਪਣੇ ਲਾੜੇ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਲਈ ਬਰਾਤ ਬਠਿੰਡਾ ਲੈ ਗਈ। ਲਾੜੀ ਨੇ ਲਾੜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸਿਰ ਉਤੇ ਸਿਹਰਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਤੇ ਪੂਰੀ ਬਰਾਤ ਲੈ ਕੇ ਲਾੜੇ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਲਈ ਬਠਿੰਡਾ ਪਹੁੰਚ ਗਈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲਾੜੇ ਨੇ ਹੱਥਾਂ ਉਤੇ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਈ। ਲੜਕੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲਾੜੀ ਦੀ ਬਰਾਤ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਵੀ ਆਮ ਬਰਾਤਾਂ ਵਾਂਗ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੜਕਾ ਡੋਲੀ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆ ਤੇ ਰੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਛੱਡਿਆ। ਲੜਕੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੜਕੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਨੂੰ ਵਾਂਗ ਸੱਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਲੜਕਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਬਜਾਏ ਲੜਕੀ ਦੇ ਘਰ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇਗਾ। ਲੜਕੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਤੇ ਭੈਣ ਉਸੇ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਗੇ। ਲੜਕੀ ਦਾ ਨਾਮ ਬਲਜੀਤ ਤੇ ਲੜਕੇ

ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਹੈ। 12ਵੀਂ ਪਾਸ ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਐਲ.ਆਈ.ਸੀ. ਵਿਚ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੜਕੀ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੰਤਾਨ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਨਹੀਂ। ਬਲਜੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਲੜਕਾ ਵਿਆਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹੈ। ਬਲਜੀਤ ਪੇਸ਼ੇ ਤੋਂ ਬੁਟੀ ਚਲਾਉਂਦੀ

ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਭੈਣਾਂ ਹਨ।

ਇਸ ਲਈ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਤੇ ਘਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਆਹ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੇ ਫਿਲਮੀ ਅਦਾਕਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਖੁਦ ਵੀ ਇਸ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ।

Michigan Truck Driving School 6405 Middlebelt Road, Romulus, MI 48174

ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਨਵਾਂ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

*ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ

*3-4 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Raj Jamarai
Cell:734-644-1010
Office:734-747-4298

ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਿਆ ‘ਵਾਰ ਹੀਰੋਜ਼ ਮੈਮੋਰੀਅਲ’

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਖਾਤਰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਨਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਰਬੀਰ ਯੋਧਿਆਂ, ਸਿੱਖ ਸੈਨਿਕਾਂ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੇ ਗੌਰਵਮਈ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਰੂ-ਬਰੂ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਗਰੀ ‘ਚ 150 ਕਰੋੜ ਦੀ ਲਾਗ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ‘ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਵਾਰ ਹੀਰੋਜ਼ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਤੇ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ’।

ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਉਪ ਨਗਰੀ ਫ਼ੋਹਰਟਾ, ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਰੀਬ 7 ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਇਹ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਤੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਗੇਟਵੇ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਾਈਪਾਸ ਚੌਕ ਨੇੜੇ ਪੁੱਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ‘ਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ 6 ਕਰੋੜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਸਟੇਨਲੈਸ ਸਟੀਲ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਹਵਾ ‘ਚ ਲਹਿਰਾਉਂਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਅਤੇ ਜਾਨਾਂ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਗਏ ਜਾਂਬਾਜ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਦੇ ਗੇਟ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ‘ਵਾਲ ਆਫ ਹੀਰੋਜ਼’ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ‘ਤੇ ਸਾਰਾਗੜੀ ਦੇ 21 ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਮਿਊਰਲ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੀਵਾਰ ‘ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਗੀਤਮਈ ਫੁਹਾਰਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ 45 ਮੀਟਰ ਸਟੇਨਲੈਸ ਸਟੀਲ ਦੀ

ਤਲਵਾਰ ਜੋ ਮੁੰਬਈ ‘ਚ ਤਿਆਰ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਬ੍ਰਿਜ ਉੱਤੇ ਸਥਾਪਤ ਇਸ ਤਲਵਾਰ ‘ਤੇ ਪਿੱਤਲ ਦੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਲਾਕਾਰ ਰਾਮ ਸੁਤਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੀ ਗਿੰਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ ਆਫ ਵਰਲਡਜ਼ ਰਿਕਾਰਡਜ਼ ‘ਚ ਦਰਜ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਐਨ ਹੋਰਾਂ ਬ੍ਰਿਜ ‘ਤੇ ਬਣੀ ਵਾਟਰ ਫਾਲ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ‘ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਏ 3800 ਸ਼ਹੀਦ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਤ ਉੱਤੇ ਉਕਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੱਖਰੇ ਵਿੰਗ ਵਿਚ 8 ਗੈਲਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਗੈਲਰੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਡੌਮ ‘ਚ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ

ਜੀਵਨ, ਦੂਜੀ ਵਿਚ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਜਬਰ ਜ਼ੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚਾਰ ਮਹਾਨ ਜੰਗਾਂ ਅਤੇ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਉਸਰਦੀਏ ਤੇ ਮਹਾਨ ਸਿੱਖ ਯੋਧੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕੀਤੇ ਮਹਾਨ ਯੁੱਧਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦਾ ਸਚਿੱਤਰ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਖੂਬੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤੀਜੀ ਗੈਲਰੀ ‘ਚ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਦਰਬਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਹੇਠ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕਾਂ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇ ਸਿਲੀਕਾਨ ਦੇ ਬਣੇ ਹੂਬਹੂ ਲੱਗਦੇ ਵੱਡੇ ਕੱਦ ਬੁੱਤਾਂ ਸਹਿਤ

3-ਡੀ ਫਿਲਮ ਰਾਹੀਂ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਗਾਥਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਇਸ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ‘ਚ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਸਥਾਪਤ 3ਡੀ ਥੀਏਟਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ 72 ਹੈ, ਵਿਚ ਸਾਰਗੜੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਹਵਾਲਦਾਰ ਈਸ਼ਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ 21 ਸਿੱਖ ਸੈਨਿਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਬਹਾਦਰੀ 3-ਡੀ ਫਿਲਮ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਗਾਥਾ ਰਾਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਭਾਰਤੀ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਲਘੂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਬਦਲ ਕੇ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਚੌਥੀ ਗੈਲਰੀ ‘ਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਦੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜੰਗਾਂ, ਸਾਰਾਗੜੀ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ 21 ਸਿੱਖ ਸੈਨਿਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਦਿਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ‘ਚ ਜਾ ਕੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਸਬੰਧੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦੀਆਂ ਗੈਲਰੀਆਂ ‘ਚ ਸੰਨ 47 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਘੁਸਪੈਠੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ, ਫਿਰ 1962 ਵਿਚ ਚੀਨ ਨਾਲ ਯੁੱਧ, 1965 ਅਤੇ 71 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਦੋ ਅਹਿਮ ਜੰਗਾਂ ਅਤੇ 1999 ਵਿਚ ਕਾਰਗਿਲ ਜੰਗ ਸਬੰਧੀ ਬਹੁਮੁੱਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਹਵਾਲਿਆਂ, ਮਾਡਲਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ‘ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿਖਾਈ ਲਾਮਿਸਾਲ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਉਸਾਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਆਖਰੀ ਤੇ 9ਵੀਂ ਗੈਲਰੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਬੀਤੇ ਸਮਿਆਂ ‘ਚ ਜੰਗਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਅਜੋਕੇ ਆਧੁਨਿਕ

ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ।

ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਘੋੜਿਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਸਿਲੀਕਾਨ ਦੇ ਬਣੇ ਬੁੱਤ ਅਸਲੀ ਹੋਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੈਲਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਗਾਈਡ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਟੱਚ ਸਕਰੀਨ ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਤੇ ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਸਿਸਟਮ ਵੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਯਾਦਗਾਰ ‘ਚ ਦਰਸ਼ਕ ਗੈਲਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਹਰਲੇ ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹ ਤੇ ਪਾਕਿ ਫੌਜ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖੋਹੇ ‘ਸ਼ਰਮਨ’ ਤੇ ‘ਪੈਂਟਨ ਟੈਕ’, ਮਿੰਗ-23 ਲੜਾਕੂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼, ਜੰਗੀ ਬੋਤੇ ‘ਵਿਕਰਾਂਤ’ ਦਾ ਮਾਡਲ, ਜੰਗੀ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਸਿਮੂਲੇਟਰ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤੋਪਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਹਥਿਆਰ ਵੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ‘ਤੇ ਕੈਮੀਕਲ ਹਮਲੇ ਦਾ ਖਤਰਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਹਰ ਪਰੀਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੈਮੀਕਲ ਅਟੈਕ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੈਮੀਕਲ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰੀਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਉਤਰੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੈਮੀਕਲ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਾਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਸੁਲਤਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਲੌਂਗੋਵਾਲ (ਬਿਊਰੋ): ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਲਤਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਦਮਾ

ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਇਥੋਂ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਢੱਡਰੀਆਂ ਵਿਖੇ ਅਚਾਨਕ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ‘ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਖੜੋਦ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੋਸ਼ਮ ਸਿੰਘ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਠ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ, ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਲੋਅਰਖ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ, ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਲੀਹੋਂ ਲਹਿਣ ਲੱਗਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰੋਬਾਰ

ਜਲੰਧਰ: ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਹੀ ਹਫਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਹੀ ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਝਟਕਾ ਲੱਗਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ 2017-18 ਲਈ 5500 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਾਰ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕਾਫੀ ਘਟ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਸੋਧੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦਾ ਲੋਕ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦੇ 1000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਜਾਹਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਕਈ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਇਹ ਘਾਟਾ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਖਦਸ਼ਾ ਜਾਹਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ

ਐਕਸਾਈਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ 5500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵੈਟ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਸਾਲ ਇਹ ਵਸੂਲੀ ਕਾਫੀ ਘਟ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਐਕਸਾਈਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਲੀਆ ਲੈਣ ਲਈ ਉਂਜ ਹਰ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ 10 ਫੀਸਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਕੋਟੇ ‘ਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ 500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲੀਏ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਸੁਪਰ ਐਲ ਵਨ-ਏ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪਾਲਿਸੀ ਨਾਲ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਠੇਕਿਆਂ ‘ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੀ ਸਗੋਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਕਰੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਐਕਸਾਈਜ਼

ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੌਮੀ ਰਾਜ ਮਾਰਗ ਜਾਂ ਸਟੇਟ ਰਾਜ ਮਾਰਗ ‘ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਠੇਕਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਠੇਕੇ 500 ਮੀਟਰ ਦੂਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣਗੇ।

ਰਾਜ ਵਿਚ 6000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਪਾਲਿਸੀ ਵਿਚ ਰਾਜ ਮਾਰਗਾਂ ‘ਤੇ ਠੇਕਿਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 1800 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। 1000 ਕਰੋੜ ਦੇ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਰਹੇ ਕਈ ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਮਾਰਚ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫਤੇ ਵਿਕਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲੈਣ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਟੀਚਾ ਘਟਾਉਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਵੀ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਰੱਦ

ਨੰਗਲ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮੈਡੀਕਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਪੀ.ਐਸ. ਭੱਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਕ-ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪੰਥ ਰਤਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹਤਾ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਐਡਵਾਂਸ ਸਟੱਡੀ ਇਨ ਸਿੱਖਇਜ਼ਮ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ (ਪਟਿਆਲਾ) ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁੱਲ

ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਤਨਵੀਰ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਐਬਸੀ ਨੇ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਿਵਾਦ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਐਬਸੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਰਜੈਂਟ ਕੇ.ਸੀ. ਰਿਅਡਰਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੜਕੀ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉੱਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਅਥਲੀਟ ‘ਤੇ ਲੜਕੀ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਦੋਸ਼

ਨਿਊ ਯਾਰਕ : ਇਥੇ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਅਥਲੀਟ ਨੂੰ 12 ਸਾਲਾ ਲੜਕੀ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਭਾਰਤੀ ਅਥਲੀਟ ਦਾ ਨਾਮ ਤਨਵੀਰ ਹੁਸੈਨ (24) ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਤਨਵੀਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਕ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤਨਵੀਰ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਕੁੜੀ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ

ਡਰੱਗ ਤਸਕਰੀ: ਭੋਲੇ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ

ਮੁਹਾਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ਡਰੱਗ ਤਸਕਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਸਾਬਕਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਅਤੇ ਬਰਖਾਸਤ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਜਗਦੀਸ਼ ਭੋਲਾ ਨੇ ਮੁਹਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਈ.ਡੀ. ਵੱਲੋਂ ਭੋਲਾ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਪਟਿਆਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ

ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਇਰ ਅਰਜ਼ੀ ਉੱਤੇ 16 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਗਦੀਸ਼ ਭੋਲਾ ਖਿਲਾਫ ਪਟਿਆਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਡਰੱਗ ਤਸਕਰੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਂਜ ਜਗਦੀਸ਼ ਭੋਲਾ ਖਿਲਾਫ ਸਾਲ 2009 ਵਿਚ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਦਰਜ ਡਰੱਗ ਤਸਕਰੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਖਰਾ ਕੇਸ ਮੁੰਬਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਿਹਰ ਦਾ ‘ਗੁਨਾਹ’ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ‘ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ’

ਕਾਰਗਿਲ ਦੀ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵੋਟ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਡਿੱਗ ਪਈ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਆਇਆ ਤਾਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਂ। ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਰਗਿਲ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਲਈ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਬਿਆਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲੀ ਦੇਣ ਦੀ ਖੇਡ ਰੋਕ ਕੇ ਸਭ ਥਾਂਈਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਮਦਦ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਥਣਾ ਚਾਹੀਦਾ? ਅੱਗੋਂ ਵਾਜਪਾਈ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ‘ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ’ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਠੇਸ ਨਹੀਂ ਪੁਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਗੁਰਮਿਹਰ ਕੌਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਹੋ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ‘ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ’ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਦੀ ਬੋਲੀ ਦੇਣ ਵਰਗੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਐਲਾਨ ਕਰ ਕੇ ‘ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ’ ਦੇ ਬੇਸ਼ਰਮ ਪਰਦੇ ਹੇਠ ਉਦੋਂ ਜਿਹੜੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਫਿਰ ‘ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ’ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਉਸੇ ਦੰਭ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਿਹਰ ਕੌਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਕਾਰਨ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹੋਈ ਬਹਿਸ ਬੜੀ ਹਾਸੇਹੀਣੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਭਾਜਪਾ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਗੁਰਮਿਹਰ ਕੌਰ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼-ਧਰੋਹੀ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ‘ਬੱਚਾ ਗਲਤੀ ਵੀ ਕਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।’ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰਮਿਹਰ ਕੌਰ ਬੱਚੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਗਲਤੀ ਕਿਹੜੀ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਏਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਛੱਡ ਕੇ ਦੋ ਗਵਾਹੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਏਨੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਸ਼-ਧਰੋਹੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ

ਪੱਖ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਗਿੱਠ ਜਿੱਡੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਾਲੇ ਉਸ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਗੁਰਮਿਹਰ ਦਾ ਪੱਖ ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ ਨੇ ਵੀ ਲਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਹੈ? ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦਾ ਪੱਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ? ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ

ਗੁਰਮਿਹਰ ਕੌਰ

ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਮੰਨੇਗੀ? ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦਾ ਜਬੇਦਾਰ ਵੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਖਰਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪਦਵੀ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਇਸ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਸਭ ਲੋਕ ਕੁਪੱਤੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼-ਭਗਤ ਕਹੇ ਜਾਣ ਜੋਗੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ?

ਸਿਰ ਪੈ ਗਈ ਜੰਗ ਲੜਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਕਦੇ ਭੱਜੇ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਵੇਰ-ਸ਼ਾਮ ਜੰਗ ਲੱਗਣ ਦੀ ਸੁੱਖਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁੱਖਦੇ ਫਿਰਦੇ।

ਬਿਸਮਿਲ ਫਰੀਦਕੋਟੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ‘ਅਮਨਾਂ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਹਾਂ ਬਿਸਮਿਲਾ ਐਪਰ, ਦਾਅਵਤ ਜੰਗ ਦੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਜੰਗ ਹੀ ਸਹੀ।’ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਗੁਰਮਿਹਰ ਨੇ ਜੰਗ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਅਮਨ ਦੀ ਕਹੀ ਸੀ। ਹਰ ਸਾਊ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਇੱਛਾ ਇਹੋ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਜੰਗਾਂ ਦੀ ਭੱਠੀ ਤੋਂ

ਮਨੁੱਖਤਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਿਹਰ ਕੌਰ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਦੇਸ਼-ਧਰੋਹ ਕਹਿਣ ਤੱਕ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਜੰਗ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਜਾਪਾਨ ਨੇ ਵੀ ਲੜੀ ਸੀ ਤੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਤਰਨਾਕ ਜੰਗ ਲੜੀ ਸੀ। ਜਾਪਾਨ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪਰਲ ਹਾਰਬਰ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਿਆ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਤੇ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਉਤੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਪਾਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕੇ। ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਹੁਣ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੱਕ ਆ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਦੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਰਗਿਲ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਬਾਪ ਗੁਆ ਚੁਕੀ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸੋਚ ਆਈ ਕਿ ਹੁਣ ਹੋਰ ਜੰਗਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ, ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਹੋਰ ਬੱਚੇ ਅਨਾਥ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

ਇੱਕ ਖਾਸ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਗੁਨਾਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਆਪੇ ਬਣੇ ਝੰਡਾ ਬਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਫੋਲ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਾਰਗਿਲ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰਮਿਹਰ ਕੌਰ ਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਨ ਵਾਰੀ ਸੀ, ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਦੇ ਵਕਤ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਬਿਨਾ ਵਜ੍ਹਾ ਠੋਸੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਉਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਉਥੋਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਨਰਲ ਮੁਸ਼ੱਰਫ਼ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੰਗ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁਸ਼ੱਰਫ਼ ਨੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦਾ ਤਖਤਾ ਪਲਟ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸਾਂਭ ਲਈ ਅਤੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਉਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਉਹੋ ਮੁਸ਼ੱਰਫ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਕਾਰਗਿਲ ਦੀ ਜੰਗ ਠੋਸੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀ ਉਸ

ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਾਜਪਾਈ ਨੇ ਮੁਸ਼ੱਰਫ਼ ਨਾਲ ਜੰਗਬਾਜ਼ੀ ਛੱਡ ਕੇ ਅਮਨ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਮੁਸ਼ੱਰਫ਼ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਜੰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਦਾਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਆਏ ਮੁਸ਼ੱਰਫ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਦਾਈ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਜਨਮ ਵਾਲੇ ਟਿਕਾਣੇ ‘ਨਹਿਰ ਵਾਲੀ ਹਵੇਲੀ’ ਤੱਕ ਇੱਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੜਕ ਵਾਜਪਾਈ ਨੇ ਉਚੇਚੀ ਬਣਵਾਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਆਗਰੇ ਜਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਤਾਜ ਮਹਿਲ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਆਖਰੀ ਵਕਤ ਸਮਝੌਤਾ ਹੁੰਦਾ-ਹੁੰਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚੇਤਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਨਾਹ ਵਾਜਪਾਈ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਇੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸੂਬੇ ਵਜੋਂ ਚਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਹਾਲਾਤ ਵਿਗੜ ਗਏ। ਬੰਗਾਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਮਦਦ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਉਦੋਂ ਜਨ ਸੰਘ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿਖਰਲੇ ਆਗੂ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਲਾਈ ਗਈ ਜੰਗ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ, ‘ਇੰਦਰਾ ਨਹੀਂ, ਯੇ ਆਜ ਕੀ ਦੁਰਗਾ ਹੈ।’ ਇਸ ਜੰਗ ਪਿੱਛੋਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੌਤ ਸਿਖਰਾਂ ਉਤੇ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਮਨ ਲਈ ਗੱਲ ਚੱਲ ਪਈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, ਉਹੋ ਦੁਰਗਾ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਜੰਗ ਪਿੱਛੋਂ ਬਣਿਆ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜ਼ੁਲਫਕਾਰ ਅਲੀ ਭੁੱਟੋ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਲਣਾ ਮੰਨ ਗਏ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਪਹਾੜੀ ਉਤੇ ਸ਼ਿਮਲੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਸਥਾਨ ਮੱਠੀ ਵਿਚ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਚੱਲ ਪਏ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਰਾਜਸੀ ਵਿਰੋਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਚੁਕੀ ਜਨ ਸੰਘ ਦੇ ਆਗੂ ਵਾਜਪਾਈ ਨੇ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼-ਧਰੋਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਿਆ ਸੀ।

ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਜਦੋਂ ਮਾਸਕੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੋਂ ਕਾਬਲ ਜਾ ਕੇ ਮੁਤਨ ਵੇਲੇ ਅਚਾਨਕ ਲਾਹੌਰ ਜਾ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਸਭ ਸਾਊ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪਠਾਨਕੋਟ ਵਿਚ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੱਚ-ਘਰਤ ਕੂਟਨੀਤੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੋਈ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹ ਆਖਣ ਲਈ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾੜਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਅਮਨ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਤਨਾਂ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਖਿਸਕਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਨੇ ਕਦੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਨਹੀਂ ਵੱਟਿਆ। ਭਾਰਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਹਿਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹੋ ਪਹਿਲ ਇਸ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ‘ਚ ਸਾਖ ਵਧਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਫ਼ ਸਿਰ ਪਈ ਜੰਗ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਤੇ ਅੱਗੋਂ-ਪਿੱਛੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਮਨ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਬੱਚੀ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਅਮਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਗੁਨਾਹ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪ ਕਦੀ ਮਰਨ-ਮਾਨ ‘ਤੇ ਉਤਾਰੂ ਕਦੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੇ ਜਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਗਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਬਣ ਬੈਠੇ! ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਹ ਗਜ਼ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੋਂ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ! ਇਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਗਜ਼ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੇ ਗਜ਼ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਗਜ਼ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਮਿਆਰ ਉਤੇ ਪੂਰੇ ਉਤਰ ਸਕਦੇ ਹੋਣ।

ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰ ‘ਚ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਮੇਜ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ‘ਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ‘ਕੋਊ ਕਿਸੀ ਕੋ ਰਾਜ ਨਹਿ ਦੇਹ ਹੈ, ਜੁ ਲੈ ਹੈ ਨਿਜ ਬਲਿ ਸੇ ਲੈ ਹੈ।’

ਦੂਸਰੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਜਰਮਨ ਲੋਕ ਸਿਆਣੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਈਸਟ ਬਰਲਿਨ ਵਿਚ ਜੋ ਦੀਵਾਰ ਸੀ, ਉਹ ਢਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਅੱਜ ਇਕ ਜਰਮਨੀ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਮਨਟੀਕਾ

ਫੋਨ: 209-321-1893

ਹੋ ਗਿਆ। ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਚੈਕੋਸਲਵਾਕੀਆ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ-ਚੈਕ ਅਤੇ ਸਲੋਵਾਕ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਣੀ, ਮੇਜ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਚੈਕ ਤੇ ਸਲੋਵਾਕ ਅੱਡ ਅੱਡ ਹੋ ਗਏ। ਇਧਰ ਐਮਨਾਬਾਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਤੱਕ ਅਨੇਕਾਂ ਲੜਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ, ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 30 ਮਾਰਚ 1699 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕੋਈ ਅੱਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਿੱਖਦੇ ਕੀ ਹਾਂ? ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਆ ਕੇ ਅਠਾਰਾਂ ਸੇਰ ਦੇ

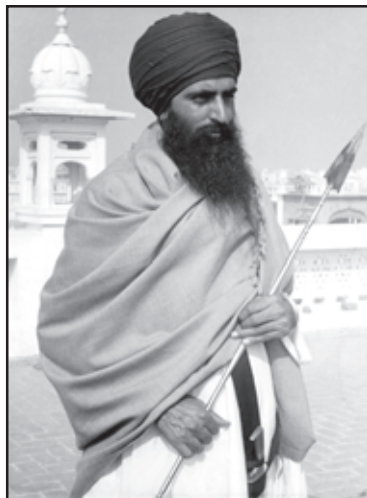
ਖੰਡੇ ਨਾਲ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ (ਲਕੀਰ) ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਲਕੀਰ ਟੱਪ ਆਓ। ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਸੰਤ ਜਨਰੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਮਰਾਨਗਲ ਖਿਲਾਫ ਬਿਆਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ (ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ)। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮਹਿਤਾਏ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਲੰਗਰ ਛਕਣਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘਾਂ ਲੰਗਰ ਇਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਫੇਰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਥੇ ਦੇ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹਨ, ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘਾਂ, ਲੰਗਰ ਇਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦੇ, ਇਹ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਕੰਮ ਹਨ? ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਸੰਤਾਂ ਫਿਰ ਆਖਿਆ, ਬਾਬਾ ਜੀ, ਲੰਗਰ ਛਕਣਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਾਹ ਲੰਗਰ ਅੰਦਰ ਪਿਆ, ਛਕ ਲੈ। ਲੰਗਰ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਕਾਇਆ।

ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਵੀਰ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪੰਥ ਦਾ ਕੀ ਸੰਵਾਰਿਆ ਹੈ? ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਸਤਾਰਾਂ ਵਾਰ ਫਤਿਹ ਕੀਤੀ। ਕਾਬਲ ਦੇ ਪਠਾਣਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦਿਆਂ ਜਮਰੌਦ, ਮੁਲਤਾਨ ਅਤੇ ਬਾਲਾਸਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਫਤਿਹ ਕੀਤੇ। ਲੋਹ-ਲੱਦਾਖ ਤੱਕ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਕੇਸਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਝੂਲਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਡਾ ਅੱਜ ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜ ਭਾਗ ਗੁਆ ਲਿਆ। ਅੱਧਾ ਪੰਜਾਬ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਿਮਾਚਲ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੇ ਅਲੱਗ ਹੋ ਗਏ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੌਮ ਦਾ ਕੁਝ ਸੰਵਾਰਿਆ ਨਹੀਂ।

26 ਜਨਵਰੀ 1986 ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ

‘ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਚੁਣੀ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਆਖਿਆ। ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਚੁਣੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਆਖਿਆ। ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ

ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ

ਹੈ, ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ। 29 ਅਪਰੈਲ 1986 ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੰਥ ਵਾਸਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਭਰਾ ਹੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। 1947 ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਡਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਭਰਾ ਹੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਸਿੱਖ ਖਾਲਿਸਤਾਨ

ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ? ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਭਰਾ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਜੋਸ਼ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ, ਹੋਸ਼ ਤੋਂ ਨਹੀਂ।

ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਸੰਤ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਸੰਤ ਹੋ, ਸੰਤ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਹਾਂ। ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ। ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖੇ। ਹਿੰਦੂ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਰਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਹਥਿਆਰ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਫੈਲਦੀ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰਡਰ ‘ਤੇ ਤੋਪਾਂ, ਵਾਹਗੇ ਅਤੇ ਅਟਾਰੀ ਬਾਰਡਰ ‘ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਗੰਨਾਂ ਬੀੜੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਬਾਰਡਰਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਲਵੋ ਤਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਜਾਵੇ।

ਰਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਅਬ ਮੁਝੇ ਪਤਾ ਚਲਾ ਕਿ ਲੋਕ ਆਪ ਕੋ ਸੰਤ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਜੀ, ਹਥਿਆਰ ਰਖਨੇ ਸੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਤੀ ਹੈ। ਰਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਸੰਤ ਜੀ, ਤੁਮ ਠੀਕ ਹੋ, ਇੰਦਰਾ (ਗਾਂਧੀ) ਗਲਤ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਇੰਦਰਾ ਨੂੰ ਆਖ ਦਿਓ। ਕਈ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੱਖ ਨਾਲ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇੰਦਰਾ ਦੀ ਅੱਖ ਖਰਾਬ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੀਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਸੰਤ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਤੀਰ ਜੀ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ

ਖਿਆਲ ਆਪੋ ਆਪਣਾ

‘ਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਾਡਲ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਸਤੇ। ਉਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਮ ਨੇ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਉਥੇ ਕਿਹੜਾ ਅਤਿਵਾਦੀ ਬੈਠੇ ਸਨ? ਹਿੰਦੂ ਨਾਅਰੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ-ਦੁੱਕੀ ਤਿੱਕੀ ਖਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ, ਸਿਰ ‘ਤੇ ਪਗੜੀ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੰਦਿਰ, ਮਸਜਿਦ ‘ਤੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਇਥੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ‘ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਆਵੇਗਾ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਾਖੀ ਇਥੋਂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਕਈ ਵੀਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਨੁਕਸਾਨ ਤਾਂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ, ਬਾਬਾ ਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਮੇਂ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵੇਲੇ ਪਠਾਣਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦਿਆਂ ਵੀ ਜਰੂਰ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿਫਾਜ਼ ਅਲੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰ ‘ਤੇ ਆਏ ਹੋ। ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਅੱਲ੍ਹਾ ਤਾਲਾ ਦੀ ਇਬਾਦਤ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ। ਅਸੀਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ, ਦੋਵੇਂ ਜਰਮਨੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਇਰਾਕੀ ਅਤੇ ਇਰਾਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨ-ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਲੜਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲੀ ਨਹੀਂ, ਨਕਲੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਓ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲੱਗਾ ਕਿਤ ਕਫ਼ਕੜੇ ਸਭਿ ਮੁਕਦੀ ਚਲੀ ਰੈਣਿ॥ ਹਰੇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 11 ਮਾਰਚ 2017

ਜੁਝਾਰੂਆਂ ਦੀ ਜੰਗ

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ, ਕੁਝ ਖਾਸ ਤਬਕੇ ਇਸ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੰਬਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਭਾਵੇਂ 'ਵਿਕਾਸ ਵਿਕਾਸ' ਕੂਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਨੇ ਦਰਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਏਜੰਡਾ ਕੀ ਹੈ। ਕੁੱਲ 404 ਹਲਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਇਸ ਅਹਿਮ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਨੇ ਇਕ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਗੂ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਲੜੀਆਂ ਅਤੇ ਜਿੱਤੀਆਂ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਢਾਈ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਂਈਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਉਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਹਮਲੇ ਹੋਏ, ਪਰ 'ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ' ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਕ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਸਰਿਆ। ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ ਤਬਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੂਜਾ ਨੰਬਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਾਲੀਆਂ, ਮਿਥ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਰਗਰਮੀ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰਨ ਉਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਮਜਸ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿੰਗ 'ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ' (ਏ.ਬੀ.ਵੀ.ਪੀ.) ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦੀ ਇਸੇ ਕੜੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫਾਰ ਸੁਸਾਇਟੀ' ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੱਲੋਂ ਰੱਖੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਨੂੰ ਡੱਕਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਏ.ਬੀ.ਵੀ.ਪੀ. ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਸੀਮਾ ਆਜ਼ਾਦ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਯਾਦ ਰਹੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਜੂਝ ਰਹੀ ਸੀਮਾ ਆਜ਼ਾਦ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਧੋਹ ਅਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਸਤ 2014 ਵਿਚ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਜੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਂਜ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਡਟ ਗਏ ਅਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਨੂੰ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹਾਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਗਏ। ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ, ਸਗੋਂ ਸੀਮਾ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਵੀ ਭੇਸ ਵਟਾ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ.ਐਨ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਦਾ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਤੇ ਪੰਜ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗੜ੍ਹਚਿਰੌਲੀ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਤਹਿਤ ਮੁਲਕ ਖਿਲਾਫ਼ ਜੰਗ ਛੇੜਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਮਈ 2014 ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ 90 ਫੀਸਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾੜੀ ਸਿਹਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਈ 2015 ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਾਈਬਾਬਾ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮਿਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਈਬਾਬਾ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸਥਾਪਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਡਿਸਕਾਂ ਅਤੇ ਪੈਨ ਡਰਾਈਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਨ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ 'ਬਿਕਟੋਰ' ਵੀ ਗਰਦਾਨਿਆ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜੱਜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸਜ਼ਾ ਸਗੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਸਾਈਬਾਬਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਸੰਤਾ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੌਕੇ ਹੀ ਦਰਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਦਰਅਸਲ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਲਈ ਖਤਰਾ ਮੰਨ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ 'ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਮੱਸਿਆ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ 2 ਲੱਖ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਤਾਂ ਖੱਬੇਪੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਘੇਰਾ ਪਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹਰ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿੱਤ ਨਵੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਘੜੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਇਸੇ ਸਕੀਮ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਨਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਹਾਰਾਂ ਤੇ ਹਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦਿਨ !

ਢੋਲ ਖੜਕਣੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਅੱਗੇ, ਐਪਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਾਲਜਾ ਡੋਲਣਾ ਏ। ਕਿਸੇ ਬੱਲਿਓਂ ਕੁਰਸੀ ਨੇ ਖਿਸਕ ਜਾਣਾ, ਖਾਤਾ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨਵਾਂ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਏ। 'ਹਾਰ' ਦੇਖ ਕੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤਿਆਂ ਦੇ, ਜ਼ਹਿਰ 'ਹਾਰਿਆਂ' ਵਿਚੇ ਵਿਚ ਘੋਲਣਾ ਏ। ਭੇੜ ਜਾਭਾਂ ਦੇ ਚੱਲਣਗੇ ਚੈਨਲਾਂ ਉਤੇ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਤੱਤ ਪੜਚੋਲਣਾ ਏ। ਪੱਚੀ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਲਿਆ ਸੁਪਨਾ, ਕਿਸੇ ਗੱਪਾਂ ਦੇ ਢੇਰ 'ਚੋਂ ਟੋਲਣਾ ਏ। ਸੈਂਤੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਪਿਛੋਂ ਜਿਸ ਦਿਨ, 'ਈ. ਵੀ. ਐਮ' ਮਸ਼ੀਨ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਏ !

ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ

ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਉਹੀ ਦਾਅ-ਪੇਚ, ਉਹੀ ਸਿਆਸਤ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅ-ਪੇਚਾਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਅਹਿਮ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਲੇਖ 'ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ' ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਐਡਮੰਟਨ ਤੋਂ ਛਪਦੇ ਪਰਚੇ 'ਏਸ਼ੀਅਨ ਵਿਜ਼ਨ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਉਹ ਪਵਿਤਰ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਭੋਦ-ਭਾਵ, ਰੰਗ-ਰੂਪ, ਨਸਲ, ਅਖੌਤੀ ਉਚ-ਨੀਚ, ਅਮੀਰੀ-ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਖਿੱਤਿਆਂ ਦੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਆਦਿ ਸਭ ਨੂੰ ਮਨਫ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਮੁੱਖ ਧੁਰਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ (ਅਨੇਕਤਾ) ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਤੱਕਣ, ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦਾ ਗੁਰ ਦਸਦਿਆਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਦਾ ਵੱਲ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ, ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਕੈਨੇਡਾ)

ਫੋਨ: 780-200-9289

ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾ ਕੇ, ਸੋਹਣਾ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣ, ਵਿਚਾਰਨ, ਵਿਹਾਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਬੋਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦਸਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਹਰ ਕਦਮ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਖ (ਸਿਖਿਆਰਥੀ) ਦਾ ਚਾਲ-ਚਲਣ, ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਬੋਲ-ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਢਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਈਰਖਾ, ਨਫ਼ਰਤ, ਦਵੈਤ, ਮਾੜੀ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਵਹਿਮ-ਭਰਮ ਆਦਿ ਜਿਹੇ ਔਗੁਣ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦਾ ਮਜ਼੍ਹਮਾ ਬਣ ਕੇ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ 'ਦਾਤੇ' ਉਪਰ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇੰਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਜਾਂ ਅਖੌਤੀ ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਲਾਲਚ ਤੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਜਿਹੇ ਵਿਕਾਰ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਿਆਨ ਕਾਰਨ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੇਤੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਮੁਹੱਇਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਆਸੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪਸਾਰ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਇਸ ਦੇ 'ਸੇਵਾਦਾਰ' ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਜਾਬਤੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ

ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਉਣਗੇ।

ਹਾਲੀਆ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਡੀ.ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ.) ਦੀ ਹੋਈ ਚੋਣ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਇੰਜ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਅਜ਼ਮਾਈ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਹੋਵੇ; ਜਿਵੇਂ ਧਾੜਵੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹਥਿਆਉਣ ਲਈ ਰਣਨੀਤਕ ਪੈਂਤੜੇਬਾਜ਼ੀਆਂ ਅਪਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਪਛਾੜਨ ਲਈ ਹਰ ਜਾਇਜ਼-ਨਜਾਇਜ਼ ਹੀਲਾ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਨਤਕ ਬੋਲ-ਚਾਲ, ਇਕ-ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸੋਚ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹੱਥਕੰਢਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਇਹ ਭੱਦਰ ਪੁਰਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿਤਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਹਨ, ਜਿਥੋਂ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ 'ਗੁਰੂ' ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿਤਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨਗੇ?

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਵੰਡਣ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਇਖਲਾਕੀ ਕੰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ.) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਅਹਿਮ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਚੋਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਰਾਜਨੀਤਕ ਚੋਣ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਝਲਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਾਜਸੱਤਾ ਦਾ ਅਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰਾਜਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਉਤੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥਠੋਕੇ ਵੱਜੋਂ ਵੀ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਬਤੌਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਡੀ.ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਉਂਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਰੋਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਨਾਏ ਹੋਏ ਸਿੱਖੀ ਜਜ਼ਬੇ ਵਾਲੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸਿੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਦੂਰ ਦਾ ਵੀ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਤਾਂ ਸਿਸਟਮ ਦੀਆਂ ਖ਼ਾਮੀਆਂ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਘੁਸਪੇਠ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲਾਉਣਾ ਹੀ ਹੈ।

ਉਂਜ, ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ 15 ਲੱਖ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਿੱਖ ਵਸਦੇ ਹੋਣ, ਉਥੇ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਅੱਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅੰਗਰਿ

ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਲੱਖ ਪੰਜੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਚੁਣੀ ਗਈ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ 15 ਲੱਖ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਲੱਖ ਕੁ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੀ ਵੋਟ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ 100 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਬਜਟ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਰਚਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਸਵੰਧ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪਸਾਰ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਚਾਰੂ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣਗੇ।

ਹਿੰਦੂਤਵ: ਜਿਸ ਦਾ ਅਕੀਦਾ ਹੀ ਅਤਿਵਾਦ ਹੈ...

ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- ਇਸ ਦੀ ਘੋਰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਫਿਤਰਤ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀ ਸਟੇਟ ਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਖਾਸ ਨਰਮਗੋਸ਼ਾ। ਹੁਣ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਵਲੋਂ ਰਾਜ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਬੋਧਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸਰੋਅਮ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤਾਂ ਖੂਬ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਮਈ 2014 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਦੌਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਖੂਨੀ ਗਰੋਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਉਸ ਦੇ ਤੱਥ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਗਰਦ ਹੇਠ ਦਬ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਮੁਜਰਿਮਾਂ ਉਪਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਦੋਂ ਸਮਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਦਬਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹਿੱਸਾ ਸਦੀਵੀ ਦਾਬੇ, ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਥਾਪਤੀ ਤੋਂ ਨਾਬਰੀ ਦਾ ਰਾਹ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਜਵਾਬੀ ਹਿੱਸਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਸਮੁੱਚਾ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਕੋਤਮਾ ਇਕਸੁਰ ਹੋ ਕੇ 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ' ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਨਸਾਫ਼ ਲਈ ਮਜ਼ਲੂਮ ਧਿਰ ਦੇ ਇਤਹਾਸਿਕ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਨੂੰ ਹੀ 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ' ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪੁਲਿਸ, ਨੀਮ-ਫੌਜ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਟਾਡਾ, ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਵਰਗੇ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫੌਜ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ; ਜਦਕਿ ਸੰਘ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇੰਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਡਭੋਲਕਰ, ਕਾਮਰੇਡ ਗੋਬਿੰਦ ਪਾਨਸਰੇ, ਡਾ. ਕਲਬੁਰਗੀ ਵਰਗੀਆਂ ਹਰਮਨਪਿਆਰੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਸਰਗਨਿਆਂ ਨੇ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਤੀਤ ਦੇ ਖੂਨੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅਤੀਤ ਦੇ ਕੁਝ ਖੂਨੀ ਕਾਂਡਾਂ ਉਪਰ ਸੰਖੇਪ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਿਆਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਖਾਸ ਗਰੋਹ ਐਸੀ ਮੁਸਤੈਦੀ ਨਾਲ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਾਂਡ ਰਚਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਉਪਰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ

ਪਰਦਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਸਲਨ, 1984 ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕਤਲੇਆਮ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਭਰਵੀਂ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ "ਦੋਸ਼ੀ ਕੌਣ?" ਵਿਚ ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਰਾਈਟਸ ਅਤੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਿਵਲ ਲਿਬਰਟੀਜ਼ ਨੇ ਇਸ ਬਾਬਤ ਕੁਝ ਤੱਥ ਕਲਮਬੰਦ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣੇ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕੜੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਨਤੀਜਾ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ, ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਤਾਂ ਕੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੁੱਖ ਸਰਗਨੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸੰਬਰ 1992 ਵਿਚ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਤਕਾਈ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਫਿਰ 2002 ਦੇ ਗੋਧਰਾ ਰੇਲ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬਧ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਫਸਾਦਾਂ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਜੁਮਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਤਾਂ ਪਤਤਾਲਿਆ ਗਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ, ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਲਈ ਜਾਸੂਸੀ ਅਤੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਹਿਣ ਦਾ ਜੇਰਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ ਦੇ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਹੁਣ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸੇ ਵਿਆਪਕ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਤਾਣੇਬਾਣੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਸੰਘ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੰਤਰ ਵਿਆਪਕ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਪੁਰਜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਾਰੀਕੀ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹੀ ਪੂਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਰਾਜ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਉਪਰ ਨਹੀਂ। ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਪੁਲਿਸ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੀ ਰਾਜ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਅੰਦਰ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਘੁਸਪੈਠ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲਿਆਂ ਹੀ ਲੀਹੋਂ ਲਾਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਸਲਿਮ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਲੀ ਦੇ ਬੱਕਰੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਮੁਜਰਿਮ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਸਾਫ਼ ਬਚ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਘ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣਾ ਆ ਹੀ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਖੂਨੀ ਚਿਹਰਾ ਨੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ।

21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ 2002 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2008 ਦਰਮਿਆਨ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਉਪਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਨੇ ਕਰਵਾਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਕਿ ਖੋਫ਼ਨਾਕ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਗਰੋਹ ਸੀ, ਪਰ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁਸਲਿਮ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਦੱਸ ਕੇ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਬੇਕਸੂਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾੜਿਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੇਮੰਤ ਕਰਕਰੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਹਿ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ

ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਨੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਲੋਂ ਖੁਫ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿੱਥਾਂ ਦੇ ਪਰਖਥੇ ਉਡਾ ਦਿੱਤੇ। ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਹੀ ਐਨੇ ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼ ਇਕਸਾਫ਼ ਹੋਏ ਕਿ ਮੂੰਹਫਟ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਆਗੂ ਐਲ.ਕੇ. ਅਡਵਾਨੀ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਤਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਜਿਸ 'ਐਨਕਾਊਂਟਰ

ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ' ਹੇਮੰਤ ਕਰਕਰੇ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਗੁਣਗੁਣ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੱਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਚਿਹਰਾ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਵੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ (ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਕਰੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕਵਿਤਾ ਨੇ ਲਗਾਇਆ ਸੀ)।

29 ਸਤੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਦੇ ਭੀਕੂ ਚੌਕ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਛੇ ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀ ਆਈ.ਬੀ. (ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ) ਨੇ 'ਸਿਮੀ', ਇੰਡੀਅਨ ਮੁਜਾਹੀਦੀਨ, 'ਹੂਜੀ' ਵਰਗੀਆਂ ਮੁਸਲਿਮ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਉਂਗਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਪਰੋਸ ਦਿੱਤਾ; ਲੇਕਿਨ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਾਰਦਾਤ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਬਾਈਕ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਸਾਧਵੀ ਪੁੱਗਿਆ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਸੀ। ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਜਰਿਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪੁਰੋਹਿਤ, ਮੇਜਰ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਰਮੇਸ਼ ਉਪਾਧਿਆਏ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਰ.ਡੀ.ਐਕਸ. ਵੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਸਨ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਪੁਰੋਹਿਤ ਅਤੇ ਦਯਾਨੰਦ ਪਾਂਡੇ ਕੋਲੋਂ ਜੋ ਤਿੰਨ ਲੈਪਟਾਪ ਮਿਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 'ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ' ਦੀਆਂ ਤਮਾਮ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੇ 48 ਆਡੀਓ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਵੀਡੀਓ ਅਤੇ ਦੋ ਆਡੀਓ ਕਲਿੱਪ ਦਾ ਕਰਕਰੇ ਵਲੋਂ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ 'ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਵਿਆਪਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਪੁਰੋਹਿਤ ਅਤੇ ਸਾਧਵੀ ਪੁੱਗਿਆ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਨਾਰਕੋ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਬਰੇਨ ਮੈਪਿੰਗ ਟੈਸਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਵਾਰਦਾਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਸਮਝੌਤਾ

ਡਾਂਗੇ ਸਮੇਤ 10 ਉਘੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦਾ ਉੱਘਾ ਆਗੂ ਸਵਾਮੀ ਅਸੀਮਾਨੰਦ ਵੀ ਸੀ।

ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਬੰਬ ਦੀ ਮੁੜ ਜਾਂਚ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਉਭਰੀ। ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਰਮਿਆਨ ਦੋਸਤਾਨਾ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਚਲਾਈ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਟਰੇਨ ਵਿਚ 19 ਫਰਵਰੀ 2007 ਨੂੰ ਪਾਣੀਪਤ ਨੇੜੇ ਕੀਤੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਵਿਚ 68 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੁੱਢਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਈ.ਬੀ. ਨੇ ਐਂਟੀ ਟੈਰਰਿਸਟ ਸੁਕਾਊਡ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੱਤੀ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ 2010 ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵਲੋਂ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੱਕਾ ਮਸਜਿਦ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਬੰਬ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਸਵਾਮੀ ਅਸੀਮਾਨੰਦ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਸੰਬਰ 2010 ਨੂੰ ਮੱਕਾ ਮਸਜਿਦ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ 2011 ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਬ ਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਾਲੇਗਾਓਂ 2006 ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ 2007 ਦੇ ਧਮਾਕੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਮੁਸਲਿਮ ਨੌਜਵਾਨ ਬੇਕਸੂਰ ਹਨ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਮਾਲੇਗਾਓਂ 2006 ਦੀ ਮੁੜ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ 9 ਬੇਕਸੂਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਰਿਹਾਈ ਸੰਭਵ ਹੋਈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਬੰਬ ਕਾਂਡਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐਸੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਕਰਨ ਲਈ 2002-2003 ਦੌਰਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ' ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਨੁੱਸਮਰਿਤੀ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਉਪਰ ਆਧਾਰਤ 'ਆਰੀਆਵ੍ਰਤ' ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ' ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਕੱਟੜਵਾਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਅਰਾਜਕਤਾ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਉਪਰ ਲਗਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਫੌਜ ਵਿਚਲੇ ਆਪਣੇ ਅਹਿਮ ਸੰਪਰਕਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਨੇਪਾਲ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ ਅਤੇ ਨਾਗਾ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ, ਜਦਕਿ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦਾ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਤਾਣਾਬਾਣਾ ਅਨੰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਸਵੀਰ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇ।

ਇਹ ਹੈ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਅਸਲ ਚਿਹਰਾ ਜੋ ਇਸ ਵਕਤ ਮੁਲਕ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸੱਤਾ ਉਪਰ ਆਪਣੇ ਕੰਟਰੋਲ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਹਰ ਆਲੋਚਕ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਧ੍ਰੋਹ ਦੇ ਫ਼ਤਵੇ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ, ਜਦਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦੇਸ਼ ਧ੍ਰੋਹੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਸੰਸਥਾ ਇਹ ਖੁਦ ਹੈ।

ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਗੁਰਮਿਹਰ

ਗੁਰਮਿਹਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਕਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਕਿ ਗੁਰਮਿਹਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਜਾਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਬੱਚੀ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਅੰਨ੍ਹੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਇਸ ਬੱਚੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ, ਪਿਤਾ ਬਿਨਾਂ ਬਿਤਾਇਆ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀਆਂ

ਨਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ

ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੇ।

ਗੁਰਮਿਹਰ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਵਲ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਬੇਟੀ ਹੀ ਸੋਚ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਮੋਜਾਂ ਮਾਨਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਮਿਹਰ ਨੇ ਉਸ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ

ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅਜੇ 1947 ਦੇ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੇ। ਉਸਤਾਦ ਦਾਮਨ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:

ਜਾਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਰੱਜ ਕੇ ਲੁੱਟਿਆ ਏ।

ਸੋਏ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਓ, ਸੋਏ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਂ।

ਲਾਲੀ ਅੱਖੀਆਂ ਦੀ ਪਈ ਦੱਸਦੀ ਏ।

ਰੋਏ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਓ, ਰੋਏ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਂ।

ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ? ਕਿਹੜੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਜੋ ਭਰਾ ਨੂੰ ਭਰਾ ਨਾਲ ਲੜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਲੱਭਣਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਿਹਰ ਨੂੰ ਨਾ-ਸਮਝ ਕਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣਾ ਤੇ ਵੱਧ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣਾ ਹੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਨਵੀਂ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ, ਸਮਾਜ ਨੂੰ

ਨਵੀਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਤਜਰਬਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ; ਸੋ ਅਸੀਂ ਹੀ ਸਿਆਣੇ ਹਾਂ। ਨਵੀਂ

ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਖੁੰਢਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਅਸੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਫਿਰ ਗੁਰਮਿਹਰ ਨੇ ਕੀ ਗਲਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਧ੍ਰੋਹੀ ਕਹੋ ਅਤੇ ਭੱਦੇ ਤਨਜ਼ ਕੱਸੋ। ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਵੀ ਤਰਕ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਭਾਰਤ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਭ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ, ਇਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਮਾਲਕੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣੀ ਬਣਨ ਵਿਚ ਵੱਡੀ

ਰੁਕਾਵਟ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਸੋਚਾਂਗੇ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਸਿੱਖ ਲਵਾਂਗੇ। ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖੋ, ਜਿਥੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੋਸਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੋਂ ਭੈਅ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਡਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਧਰਮ-ਜਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦ ਫਿਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ 'ਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ

ਅੱਜ ਕੁੱਝ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਅਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਜੋਕੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਮਾਪੇ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਣਾ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਧੀਆਂ ਉਪਰ

ਨੀਲਮ ਸੈਣੀ

ਫੋਨ: 510-502-0551

ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਾ ਗਿਆ ਜਦ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਕੁਝ ਉਸਾਰੂ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਮਾਪੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਮੌਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਵੈ ਮਾਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਭਰਨ ਲਈ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਣ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ, ਕਾਵਿ ਉਚਾਰਨ, ਗਿੱਧਾ, ਸਕਿੱਟਾਂ, ਯੂਥ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਕੈਂਪਾਂ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਵੀ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇ ਲੈਂਦਿਆਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਹਿਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦਸਵੀਂ-ਬਾਰਵੀਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਝੰਡੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਗੁੰਮ ਕਿਉਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ਜੁਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ, ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨ-ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਕਈ ਬੀਬੀਆਂ

ਆਹਲਾ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਰਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦੀ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਦੀ ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾ-ਮਾਤਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਇਹ ਰੁਚੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ?

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਅੱਧੀਆਂ ਉਹ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਮਾਯੂਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਇਕ-ਦੋ ਜੋ ਆਪਣੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਝਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੌਂਕ ਦਾ ਗਲ ਹੱਥੀ ਘੁੱਟਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਨੌਬਤ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇ? ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਲਣੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾ ਜੀ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਵੀ ਚਿੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਨੱਕ ਮੂੰਹ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਕਹਿਣਗੇ, “ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਬੁਲਾਓ! ਭਾ ਜੀ ਸ਼ਬਦ ਸਾਹਿਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।” ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਵਸੇ ਹਾਂ ਪਰ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ। ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਆਈ ਹਰ ਔਰਤ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਸਿਰ ਫਿਰੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅਤੇ ਕਦੀ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰਦ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਲੇਖਿਕਾ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਘਰ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਜਾਂ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੌਂਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ੋਅਰ ਬੋਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਇਰ ਗੋਰੇ ਰੰਗ 'ਤੇ ਸ਼ੋਅਰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਸਬੱਬੀ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਨਾਲ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਵੱਲ ਹੱਥ ਕਰਕੇ ਭਰੀ ਮਹਿਫਿਲ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ, “ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਹਿੱਸੇ ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਆਇਆ

ਹੀ ਨਹੀਂ।” ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਰਦਨ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ। ਦੱਸੋ ਉਹ ਅਗਲੀ ਵਾਰੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਸਾਹਸ ਕਰੇਗੀ?

ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਪੁਲਾੜ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮਰਦ ਔਰਤ ਦੇ ਹੱਥ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇਣਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਹੱਤਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਔਰਤ ਸਾਹਸ ਕਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆ ਹੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਈਰਖਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵੀ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਮਰਦ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਔਰਤ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾ ਪੁੱਗੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਹੱਥ ਕੰਡੇ ਵਰਤਦੇ ਹਨ।

ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੇਰ ਨਾਲ ਆਉਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਲੇਖਿਕਾ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਮਹਿਫਿਲ

ਵਿਚਾਲੇ ਛੱਡ ਜਾਣ 'ਤੇ ਫਿਕਰੇ ਵੀ ਕੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੱਲਾਂ-ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਔਰਤ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੰਬੋਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, “ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸੂਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਰਦ ਦਾ ਦਾਬਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਔਰਤ ਘਰ ਦੀ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਅਜੋਕੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਯੁੱਗ

ਵਿਚ ਉਹ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਆਰਥਕ ਚੱਕੀ ਵੀ ਪੀਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਘਰ ਦੀ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ ਪਰ ਮਾਨਸਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਰਦ ਲੇਖਕ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਤਾਂ ਰਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਰਹੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਜੀਨਜ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਡੀ ਕੋਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਔਰਤ ਹੈ।”

ਕਾਸ਼! ਇਹ ਮਰਦ ਲੇਖਕ ਸੋਚ ਸਕਣ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਔਰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਬਚਦਾ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਹੋਵੇ। ਮਰਦ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਾਨਸਿਕ ਸੋਚ ਵਿਚ ਵੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਿਆਉਣ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਿਕਾ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, “ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਲਣੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ

ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਔਰਤ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਬੰਦ ਪਏ ਬੂਹੇ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੌਗਿਰਦੇ ਨੂੰ ਸੋਹਣਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਉਸਾਰੂ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।”

ਹਰ ਲੇਖਿਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਵੈ ਮਾਣ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਵੇ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਰਦ ਸਾਇਰਾਂ ਦੇ ਮਨ ਪ੍ਰਚਾਵੇ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਾ ਬਣਾਵੇ। ਮਰਦਾਊ ਸੋਚ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕਬੂਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ। ਆਪਣੇ ਔਰਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇ। ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰੇ ਤਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਔਰਤ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਇਨਾਤ ਵੀ ਨਿਯਮਬੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਸੀਹਤ

ਆਪਣਾ ਜਿਸਮ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖ ਨੀ ਵੇਹੰਦੀ ਪਈ ਸ਼ਿਕਰੇ ਦੀ ਅੱਖ ਨੀ। ਇੰਜਤਾਂ ਵਿਕਣ ਨਾ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਇੰਜਤ ਨਾ ਕਰ ਖੁਦ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨੀ। ਤਨ ਵੀ ਤੇਰਾ, ਮਨ ਵੀ ਤੇਰਾ ਰੱਖ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਦੱਖ ਨੀ। ਧਰਮ ਸਮਾਜ ਨਾ ਰਾਖੇ ਬਣਦੇ ਐਵੇਂ ਬੈਠੇ ਮਾਰਨ ਝੱਖ ਨੀ। ਇੰਜਤ ਗਈ ਨਾ ਵਾਪਸ ਆਉਣੀ ਭਾਵੇਂ ਕਰੀਂ ਦੁਆਵਾਂ ਲੱਖ ਨੀ। ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਟੁੱਟੇ ਕਦੀ ਨਾ ਜੁੜਦੇ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਬਚਦਾ ਕੱਖ ਨੀ। ਛੱਡ ਫੈਸ਼ਨ ਤੇ ਸਹਿਜ 'ਚ ਮੁੜ ਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਤੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਚੱਖ ਨੀ। ਇਹ 'ਸੁਰਜੀਤ' ਸਦਾ ਹੀ ਤੇਰਾ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਪੂਰੇਗੀ ਪੱਖ ਨੀ।
—ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ

ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵੱਸਿਆ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ। ਇਥੇ ਹਰ ਧਰਮ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕ ਸੁੱਖੀ ਵੱਸਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਘਰ ਮੁੰਡਾ ਜੰਮਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਨੱਚ ਉਠਦਾ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਘਰੋਂ ਅਰਬੀ ਉਠਦੀ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਝੂਆਂ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਵਹਾ ਦਿੰਦਾ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵੇਚਦੇ। ਕਈਆਂ ਗਵਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਤੇ ਦੁੱਧ ਵੇਚਦੇ।

ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਲਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਵੇਲੀ, ਪਿਉ ਦਾਦੇ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਇਕੱਲਾ ਪੁੱਤ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਮੁਰੱਬੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਆਈ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਪਿੰਡ ਵੱਸਦਾ ਗਿਆ, ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਜੋਗੀ ਥਾਂ ਦਿੰਦਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਐਥ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤਾਂ ਵਾਂਗ ਪਾਲਦਾ। ਹਲ ਵਾਹੁੰਦਾ ਹੀਰ ਨਹੀਂ, ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਉਚੀ ਹੋਕ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਪੋਹ-ਸੱਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਆਪ ਵੀ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ।

ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਰਹਿੰਦ ਲਾਗਲੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੁਰੀ ਜਾਣ ਦਾ ਚਾਅ ਘੱਟ, ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਝਾਤਦਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ। ਵੱਡੇ ਦਾ ਨਾਂ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਦਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਧਦੀ ਗਈ ਤੇ ਇਹ ਪਿੰਡ ਵੀ ਨਵੀਂ ਤਰੱਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲਪੇਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਏਕੜਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਗਜ਼ਾਂ 'ਚ ਵਿਕਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹੁਤ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਜੱਦੀ ਪੁਸ਼ਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾ ਵੇਚੇ, ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਇਕ ਦੇ ਦਸ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ। ਕਈ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚ ਕੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਲਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਉਤੇ ਅਜੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਲੋਕ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖਰੀਦ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣੀ

ਛੋਟੀ ਹੀ ਪਿੰਡ ਨੇ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੱਕੀ ਵੱਟ ਤੱਕ ਸ਼ਹਿਰ ਆ ਗਿਆ। ਦਲਾਲ ਮੂੰਹੋਂ ਮੰਗੇ ਦੇਣ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਹਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀ। ਪਿਉ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਦਸ ਕਿੱਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਬੈ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਗਰਾਉਂ ਤੋਂ ਮੰਗੇ ਵਾਲੇ ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਉਤੇ ਵੀਹ ਕਿੱਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਲਈ। ਦੋਵਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਵੱਡੀ ਕੋਠੀ ਪਾ ਲਈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਿਉ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਹਵੇਲੀ ਛੱਡ ਕੇ ਨਵੀਂ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਚੱਲੋ, ਪਰ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਆਖਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖਾ ਕੇ ਪਿਉ ਤੋਂ ਫਿਰ ਅੰਗੂਠਾ ਲਵਾ ਕੇ ਦੂਜੇ ਦਸ ਕਿੱਲੇ ਵੀ ਬੈ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ। ਫਿਰ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਵੀਹ ਕਿੱਲੇ ਖਰੀਦ ਕੇ ਚਾਲੀ ਕਿੱਲਿਆਂ ਦਾ ਟੱਕ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਬਲਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਟਰੈਕਟਰ ਆ ਗਿਆ। ਛੰਨਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸਟੀਲ ਦੇ ਗਲਾਸ ਆ ਗਏ।

ਦੋਵਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਹ ਨਵੀਂ ਪਾਈ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ। ਮਾਂ-ਪਿਉ ਅਜੇ ਵੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਥੇ ਵੀ ਹੁਣ ਕੋਈ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਦਲਾਲਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਵੇਲੀ 'ਤੇ ਸੀ। ਪੰਜ ਕਿੱਲਿਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਨਾ ਮੰਨਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, “ਮੇਰੀ ਅਰਬੀ ਇਸ ਹਵੇਲੀ ਦੀ ਡਿਓਢੀ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਲੈਣ ਦਿਓ, ਫਿਰ ਭਲਾ ਇੰਟਾਂ ਵੀ ਵੇਚ ਕੇ ਖਾ ਜਾਇਓ।” ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਲੰਘਿਆ। ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਉਜੜ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣੇ ਪਿੰਡ ਨਾਲ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਗਿਆ।

ਦੋਵਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਹਵੇਲੀ ਵੇਚ ਕੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤੀ।

ਦੋਵਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋ-ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਮਿਲੀ। ਪਿਉ-ਦਾਦੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਵੇਚ ਕੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਇਸ ਤਰੱਕੀ ਪਿੱਛੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਵੇਖ ਕੇ ਰੋਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਫਿਰ ਕੰਧ 'ਤੇ ਤਸਵੀਰ ਬਣ ਲਟਕ ਗਈ। ਘਰ ਦੀ ਮੁਖਤਿਆਰੀ ਵੱਡੇ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਸੀ। ਖੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਸੰਭਾਲਦਾ।

ਸਮਾਂ ਬੀਤਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪੁੱਤ ਗੱਭਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀਹ ਕਿੱਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਰ ਖਰੀਦ ਲਈ। ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਉਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਤਿੰਨ ਮੰਜਲੀ ਕੋਠੀ ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਖਿੱਚਦੀ। ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖਤਮ ਹੋਈ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਾਕ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਰੀ। ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਪੁੱਤ ਹੀ ਵਿਆਹੇ ਗਏ। ਜਗੀਰ ਸਿਉਂ ਦੇ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ। ਜਿਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਏ ਸੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪੁੱਤ ਵੀ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਰਵਾਲੀਆਂ। ਦਿਹਾੜੀ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖੁਦ ਦਿਹਾੜੀ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਇਧਰ, ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਡਰਾਈਵਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਨੇ ਸਰਦਾਰੀ ਹੱਥੋਂ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ। ਡਰਾਈਵਰੀ ਨਾਲ ਤਾਂ ਰੋਟੀ-ਪਾਣੀ ਮਸਾਂ ਚੱਲਦਾ ਸੀ। ਇਹੀ ਹਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸੀ। ਔਖੇ ਸੱਖਿਆਂ ਨੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਕੱਢੇ, ਪਰ ਫੁਲਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਸਿਤਾਰੇ ਟੁੱਟਦੇ ਗਏ। ਫਿਰ ਜਗੀਰ ਸਿਉਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਆਏ। ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰ

ਰਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਬਾਪੂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੁੱਤਰੇ, ਦੱਬ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰੋ, ਪਰ ਇਥੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਤਾਂ ਰੋਟੀ-ਟੁੱਕ ਹੀ ਜੁੜਦਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪਿੰਡ ਆਏ ਅਤੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚ ਦੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪੈਸੇ ਡਾਲਰ ਵਿਚ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੇ, ਪਰ ਜ਼ਮੀਨ ਬੈ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਸੱਤੀ ਕੱਪੜੀ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਫਿਰ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਪੂ ਜੀ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਤੋਂ ਦਸ ਕਿੱਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਬੈ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਥੇ ਵੀਹ ਕਿੱਲੇ ਬਣਾ ਲਏ ਸੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਥੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚ ਕੇ ਉਥੇ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਵਾਂਗੇ। ਵਾਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਪੁੱਤ ਨਹੀਂ, ਸਪੁੱਤ ਬਣ ਕੇ ਨਾਂ ਚਮਕਾਵਾਂਗੇ। ਸਾਧੂ ਸਿਉਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਵਾਲੇ ਬੋਲ ਬੋਲੇ, ਪਰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚ ਕੇ ਪੈਸੇ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ।

ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਧਮਕੀ ਨੇ ਘਰ ਵਿਚ ਭੂਚਾਲ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਜਗੀਰ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿਉਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮਿਹਨੇ-ਮਿਹਨੀ ਹੋ ਗਏ। ਅਖੀਰ ਕੋਠੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘਿਆ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਇਕਦਮ ਅਸਮਾਨੀ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਸਾਧੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਦਸ ਕਿੱਲੇ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ। ਡਾਲਰ ਵਟਾ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਕਦ ਹੀ ਘਰ ਖਰੀਦ ਲਏ। ਦੋਵਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਟਰੱਕ ਟਰੇਲਰ ਲੈ ਲਏ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਵੇਂ ਸਵਰਗ ਬਣ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਵੇਚੀਦੀ, ਪਰ ਸਾਧੂ ਦਾ ਪੁੱਤ ਕਹਿੰਦਾ, ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਕੀ ਕਰਵਾਉਣਾ ਜਿਹੜੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੀਰੀ ਵਰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ। ਬਾਪੂ ਮਰੇ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚ ਕੇ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਕੀ ਕਰਨਾ!

ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰ ਸਾਧੂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤ ਸਾਧੂ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਰਹਿੰਦੇ ਵੀਹ ਕਿੱਲੇ ਵੀ ਵੇਚ

ਮੁੰਹ ਆਈ ਬਾਤ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਬੋਪਾਰਾਏਕਲਾਂ
ਫੋਨ: 916-273-2856
www.boparasudhar.com

ਦਿੱਤੇ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਦੇ ਦੋ ਫਾਰਮ ਲੈ ਲਏ। ਪਿੰਡ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨਾਲ ਘਰ ਭਰ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਨੂੰ ਇਥੇ ਸੱਦ ਲਿਆ। ਸਾਧੂ ਨੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਬਾਗ ਲੱਗਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਮੱਥਾ ਚੁੰਮ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੀ ਮੇਰੇ ਸਪੁੱਤਰ ਨਿਕਲੇ।

ਉਧਰ, ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਲੇ ਜਗੀਰ ਸਿਉਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਕਈ-ਕਈ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਇਕੋ ਸਾਹੇ ਕੱਢ ਜਾਂਦੇ। ਜਗੀਰ ਸਿਉਂ ਨੇ ਜੱਟਾਂ ਵਾਲੀ ਅਤੀ ਛੱਡੀ ਨਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਵਿਸਵਾ ਵੀ ਨਾ ਵੇਚਿਆ। ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਥੱਲੇ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਲੈ ਹੋਇਆ, ਸਗੋਂ ਵੱਡੇ ਦਾ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਛੋਟੇ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਕੈਂਸਰ ਨਾਲ ਤੁਰ ਗਈ। ਜਗੀਰ ਸਿਉਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮੁੱਠ ਭਰ ਕੇ ਹੋ ਪੈਂਦਾ। ਉਚੀ-ਉਚੀ ਕਹਿੰਦਾ, “ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਤੂੰ ਰੋਗੀ, ਉਹ ਵੀ ਰੋਂਦੇ ਨੇ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਤੂੰ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਵੀ ਰੋਂਦੇ ਨੇ।” ਜਗੀਰ ਸਿਉਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਮਲੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੁੰਡੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਅਭਥ ਬਾਪੂ ਕਰ ਕੇ ਸੁੱਕੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਘੁੰਮੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਜ਼ਮਾਨਾ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਬਦਲੋ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਬਦਲ ਕੇ ਚੰਗੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਓ। ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਆਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਪੌੜੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਟੰਬੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਵੇ। ਲੋੜ ਹੈ, ਸਹੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ।

ਮੋਹ-ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ-ਹੋਲੀ

ਸਾਡੇ ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ

ਹੋਲੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਮਧੁਰ ਝਰਨਾਹਟ ਛਿੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ-ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨੀਆਂ ਦਾ ਢੋਆ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ। ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਤਿਉਹਾਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਭ ਜਾਤਾਂ-ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ

ਸੁਖਦੇਵ ਮਾਦਪੁਰੀ
ਫੋਨ: 91-94630-34472

ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਦੇ ਬੜੇ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਫਾਗ ਜਾਂ ਫਾਗੂ ਪੁਰਨਿਮਾ ਹੈ, ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਧੂਲੇਂਡੀ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਰੰਗ ਪੰਚਮੀ, ਕੋਂਕਣ 'ਚ ਸ਼ਮੀਗੋ, ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਬਸੰਤੋਸਤਵ ਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ 'ਚ ਕਮਨ ਪੋਂਡੀਗਈ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਹੇਠ ਹੋਲੀ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਆਪਸੀ ਸਨੇਹ-ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਏਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਹੋਲੀ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦਾ ਮੌਸਮੀ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਧਰਤੀ ਮੌਲਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਵਿਖਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪੌਦਿਆਂ, ਦਰੱਖਤਾਂ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ 'ਤੇ ਨਵਾਂ ਨਿਖਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਗੂਣੇ ਫੁਟਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਹਿਕਾਂ ਵੰਡਦੇ ਫੁੱਲ ਬੂਟੇ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਨੱਚ ਉਠਦਾ ਹੈ,

ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਖੇਡੇ ਝੂਮ-ਝੂਮ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਲੀ ਦੇ ਰੰਗ ਚੌਹਾਂ ਕੁੰਟਾਂ ਵਿਚ ਵਿਖਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਦ ਮੱਤੇ ਤੇ ਸੁਹਾਵਣੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮਨ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ 'ਵਾਹ ਦਾਤਾ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ' ਦਾ ਗੁਣ ਗਾਣ ਅਲਾਪਦਾ ਹੈ।

ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਮਹਿਕਾਂ ਵੰਡਦਾ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਫੱਗਣ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪੁੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਾਤਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਾਡੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਮਹਾਂਕਵੀ ਕਾਲੀਦਾਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ 'ਰਘੁਬੰਸ' ਵਿਚ ਇਸ ਉਤਸਵ ਨੂੰ ਰਿਤੂ-ਉਤਸਵ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੈਮਿਨੀ ਰਚਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਮੀਮਾਂਸਾ ਸੂਤਰ ਅਤੇ ਕਥਾ ਗਾਹਰਿਆ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਰਦ ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਪੁਰਾਣ ਵਰਗੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਸੱਤਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਦਾਨੇਸ਼ਵਰ, ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਦਾ ਉਤਸਵ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚਦੇ, ਗਾਉਂਦੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਦੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਖੀਵੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਦਾ ਸਮਰਾਟ ਹਾਥੀ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਉਤਸਵ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਬ੍ਰਿਜ ਦੀ ਹੋਲੀ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਗੋਪੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਹੋਲੀ ਖੇਡਦੇ। ਰਾਧਾ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਹੀ ਬ੍ਰਿਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਬ੍ਰਿਜ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੜੇ ਹਾਸ-ਹੁਲਾਸ ਨਾਲ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਉਤਰਾਖੰਡ

ਅਤੇ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਬੜੀ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਲੋਕ ਨਾਚ 'ਫਾਗ' ਹੋਲੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹੈ।

ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਦਾ ਬੇਟਾ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਭਗਤ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਰਨਾਕਸ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਘ੍ਰਿਣਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਮੌਕੇ ਬੱਚੇ, ਗੱਭਰੂ ਅਤੇ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਗੁਲਾਲ ਦੀਆਂ ਪਚਕਾਰੀਆਂ ਭਰਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁੱਕੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਰੰਗਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਗੱਭਰੂਆਂ ਦੇ ਟੋਲਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਗਲੀਆਂ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗ-ਗੁਲਾਲ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਦੇ, ਖੜਦੁੰਮ ਮਚਾਉਂਦੇ ਆਮ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਹੋਲੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਨਾਲ ਕਈ ਇਕ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਕਥਾਵਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰਨਾਕਸ਼ ਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਪਾਸੋਂ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਕਰਵਾਉਂਦਾ

ਨੂੰ ਮਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਪਰ ਸਫਲਤਾ ਨਾ ਮਿਲੀ। ਆਖਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਹੋਲਿਕਾ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੋਦ

ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਜਲਦੀ ਚਿਖਾ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਵੇ। ਹੋਲਿਕਾ ਨੂੰ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਕਿ ਅਗਨੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਸੜ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਉਹ ਬਚ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਰਨੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਜਦੋਂ ਹੋਲਿਕਾ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਚਿਖਾ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠੀ ਤਾਂ ਭਾਣਾ ਇਹ ਵਰਤਿਆ ਕਿ ਹੋਲਿਕਾ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਗਈ ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਦਾ ਵਾਲ ਵੀ ਵਿੰਗਾ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿ ਦੀ ਫਤਿਹ ਹੋਈ ਤੇ ਝੂਠ ਹਾਰ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੋਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਹੁਣ ਵੀ ਉਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਸਮੇਂ ਹੋਲਿਕਾ ਨੂੰ ਸਾੜੇ ਜਾਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਹੋਲਿਕਾ ਨੂੰ ਸਾੜਨਾ ਬਦੀ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਥਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਜਲਾ ਕੇ ਰਾਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੋਲੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਭੰਗ ਦੇ ਪਕੌੜੇ ਅਤੇ ਭੰਗ ਦੀ ਠੰਡਿਆਈ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਕੇ ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਮੌਕੇ ਬੱਚੇ, ਗੱਭਰੂ ਅਤੇ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਗੁਲਾਲ ਦੀਆਂ ਪਚਕਾਰੀਆਂ ਭਰਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁੱਕੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਰੰਗਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਗੱਭਰੂਆਂ ਦੇ ਟੋਲਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਗਲੀਆਂ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗ-ਗੁਲਾਲ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਦੇ, ਖੜਦੁੰਮ ਮਚਾਉਂਦੇ ਆਮ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ-ਦਿਓਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਰੰਗ ਕੇ ਅਤੇ ਛੇੜ-ਛਾੜ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਗਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਹਾਸੇ ਮਖੌਲ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਲਕਾਰੀਆਂ ਇਕ ਸਮਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੋਹ-ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਦਾ ਸਾਗਰ ਵਹਿ ਤੁਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਗਿਲੇ-ਸ਼ਿਕਵੇ, ਉਲਝੇ ਕਾਫੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਦੀ ਤੰਗੀ ਹੈ?

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਲੋਡ ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਸਾਨੂੰ ਭੇਜੋ, ਤੁਰੰਤ ਅਦਾਇਗੀ ਪਾਓ।

*ਸਸਤੀਆਂ ਦਰਾਂ
*ਇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ
*ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ

Rates as low as 2.0%

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਪਾਲ ਫੋਨ 1-800-705-3863

Trucking Companies-Improve Your Cash Flow

*Low Rates *One-Time Discounts *No Minimums

Call Paul at 1-800-705-3863

www.Transportationfunding.com

Transportation Funding Group, Inc.

Minneapolis, MN 55426

Anu Attorney Professional Law Group, PLLC.

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability *Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

Anu Peshawaria
Attorney at Law

Licensed to practice
Immigration in all 50 states.
More than 20 year experience in
US immigration & Indian law

US IMMIGRATION

*Green Cards (Investor, Employment)
*E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
*Family Green Card, Fiancee Visa
*Deportation Defense, VAWA, U Visa
*Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
*H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students, Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋ

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

Contact numbers:

Seattle, WA

Ph: 206-774-0907

Fremont, California

Ph: 510-353-0102

Cell Phone 510-299-1907

Toll free: 1-866-586-6297

anu@anuattorney.com

www.anuattorney.com

FAMILY LAW (Only In WA)

*Divorce *Annulment
*International Custody

INCORPORATIONS

(Only In WA)

*International Contracts, Mergers
*Attorney Supreme Court of India

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538

801 Pine Street, Suite 7H, Seattle, WA 98101

Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

Evening
Appointments
Available

ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸਫ਼ਰਬੰਦੀ

ਪੰਜਾਬ 'ਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਜੁਝਾਰੂ ਪਾੜਿਆਂ ਨੇ ਭਖਾਇਆ ਮਸਲਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਖੋਜਾਰਥੀ ਰੋਹਿਤ ਵੇਮੁਲਾ ਦੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ, ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੁੰਗਤ ਰਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ, ਦਲਿਤ ਤੇ ਖੱਬੇਪੱਖੀਆਂ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਮੰਚ ਉਸਾਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਰਾਮਜਸ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਵਿਵਾਦ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਕਾਲਜ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਗੁਰਮਿਹਰ ਕੌਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸਫ਼ਰਬੰਦੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਥਿਤ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਟਕਰਾਅ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿੰਗ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ (ਏ.ਬੀ.ਵੀ.ਪੀ.) ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫਾਰ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਐਸ.ਐਫ.ਐਸ.) ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖੱਬੇਪੱਖੀ, ਜਮਹੂਰੀ, ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ

ਤੇ ਦਲਿਤ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਖੜ੍ਹ ਗਏ, ਜਿਸ ਬਦੌਲਤ 'ਦਸਤਕ' ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਸੰਪਾਦਕ ਸੀਮਾ ਆਜ਼ਾਦ ਸਮਾਰੋਹ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ।

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਫ਼ਾਉਣੀ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਏ.ਬੀ.ਵੀ.ਪੀ. ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਮਾਰਵਾਦੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਧੋਹੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ 'ਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿਰਾਂ ਦੀ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਕਾਰਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੇੜੇ ਸਮਾਗਮ ਹੋਇਆ। ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਏ.ਬੀ.ਵੀ.ਪੀ. ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਚਕਮਾ ਦੇ ਕੇ ਸੀਮਾ ਆਜ਼ਾਦ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਕੇ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਮਹਿਲਾ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਕਾਰਕੁਨ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵੀ ਦੇ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਥਾਨ ਉਤੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਨਤਕ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ

ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਚੈੱਕ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉਤੇ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਡਕੌਂਦਾ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗੇਟ ਤੋਂ ਹੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪੁੱਜਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਆਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਮਿਲ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਇਕਜੁੱਟ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਅਤੇ ਐਸ.ਐਫ.ਐਸ. ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਸਭ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵੱਲੋਂ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਤਪਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਅਛੂਤ ਸਮਝਣ, ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ, ਕਬਾਇਲੀਆਂ

ਸੀਮਾ ਆਜ਼ਾਦ ਦਾ ਕਿਰਨ ਖੇਰ ਨੂੰ ਠੋਕਵਾਂ ਜਵਾਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਦਸਤਕ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਸੰਪਾਦਕ ਸੀਮਾ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਕਿਰਨ ਖੇਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਚੈਲੰਜ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬੀ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰਨੀ ਸੀ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਐਮ.ਪੀ. ਕਿਰਨ ਖੇਰ ਨੇ ਸੀਮਾ ਆਜ਼ਾਦ ਨੂੰ ਬਹਿਸ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੀਮਾ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੀਮਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਐਸ.ਐਫ.ਐਸ. ਦੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਰੂਸੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ 100 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਦੇ

ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਸੀ।

ਸੀਮਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸਨ, ਰੂਸੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਵੀ ਡਰ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੈ।

ਸੀਮਾ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਵਾਰੰਟ ਕੱਢੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਕਿਰਨ ਖੇਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬਹਿਸ (ਡਿਬੇਟ) ਕਰਨ ਲਈ ਚੈਲੰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਿਸ ਕਰਨੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਵਾਰੰਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਆਉਂਦੇ, ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਲੜ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਦਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਲੋਕ ਸਿਰਫ ਧਰਮ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉਤੇ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਡਿਬੇਟ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

'ਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਸੱਤਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿਟਲਰ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਰੋਸ ਇਕ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ।

ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ ਤੱਕ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਧ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ

ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਜ਼ਬ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਾਤਪਾਤ ਤੇ ਉਚ ਨੀਚ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੱਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਾ ਲਾਲਚ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ ਉਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਕਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਡਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: 2014 ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੋਇਮ ਸੇਵਕ ਸੰਘ, ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਸ਼ਰੇਆਮ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਖਾਸੇ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਸਮੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਇਕ ਮਰਹੂਮ ਆਗੂ ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਸ਼ਰੇਆਮ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ 800 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੋਇਮ ਸੇਵਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਘ ਸੰਚਾਲਕ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਭਾਗਵਤ ਤਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੋਇਮ ਸੇਵਕ ਸੰਘ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਚਲਦੀ ਹੋਈ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। 2014 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ 400 ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੈਲੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਨਾਅਰੇ ਨਾਲ ਸਮਰਥਨ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 'ਸਬ ਕਾ ਸਾਥ ਅਤੇ ਸਬ ਕਾ ਵਿਕਾਸ' ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਣਗੇ। ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਾਤਰ

ਹੀ ਟਿਕਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਟਿਕਟਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ 19 ਫੀਸਦੀ ਦੇ ਲਗਭਗ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੋਟਰ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੋਇਮ ਸੇਵਕ ਸੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਫਰੰਟ ਭਾਜਪਾ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਖਾਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ 19 ਫੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੋਇਮ ਸੇਵਕ ਸੰਘ, ਵਿਸ਼ਵ

ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਖੌਤੀ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਵੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਕੀਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਣ ਦਾ ਸਿਆਹੀ ਸੁੱਟ ਕੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਹੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਲਕਰਨੀ ਦਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ

'ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ'

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ 'ਚ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਅਤੇ ਬਹਿਸਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੱਛਣ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਅਹਿਮ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਪੱਖੀ ਏ.ਬੀ.ਵੀ.ਪੀ. ਅਤੇ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਗਠਨ ਆਇਸਾ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਹਿਸ ਚੱਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਅਹਿਮ ਮੁੱਢਲੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ।

ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਵਾਮੂਲਾ ਨਾਲ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਅਤੇ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂ ਸ਼੍ਰੀ ਕਨੌਈਆ ਖਿਲਾਫ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਹਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਤਾਜ਼ਾ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਇਕ ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਕਨੌਈਆ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਅਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲਾਏ।

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਮਜਸ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਬਾਇਲੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਨਕਸਲੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦੇ

ਨਾਂ ਉਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਥੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਨੂੰ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਗੁਰਮੇਹਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਤਾਂ ਟਵਿੱਟਰ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਹੋਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਵੀ ਦੇਣੀਆਂ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਨਿਰਵਿਘਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ 18ਵਾਂ ਸਾਲ (ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 2000-2017)

ਬੇਲਾਗ, ਬੇਬਾਕ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦਈ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
ਦੀ 17ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਭਰੀ ਇਕ ਸ਼ਾਮ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ’

25 ਮਾਰਚ 2017 ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਸ਼ਾਮੀ 6:30 ਵਜੇ

The Cotillion

360 South Creek Side,
Palatine, IL 60074
(Route 14 & 1/2 Block West of 53)

Limited Seats, Reserve Your Seat.

ਗਾਇਕ ਤਾਰਾ ਮੁਲਤਾਨੀ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਛਹਿਬਰ ਲਾਉਣਗੇ

ਮੇਜਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ (ਸ਼ਿਕਾਰੋ)
ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ

ਸ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ (ਟੈਕਸਸ)
ਮੁੱਖ ਸਪਾਂਸਰ

ਦੇਵ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਮੁੱਖ ਸਪਾਂਸਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਸਵਰਨਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ

ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਰਮਦੇਵ

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ
ਗਾਖਲ

ਡਾ. ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਸੰਧੂ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
(ਨਿੱਕੀ) ਸੇਖੋਂ

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ
ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ
ਦਿਓਲ

ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਸਾਹੀ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਸੰਧੂ

ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ
ਕਲੇਰ

ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ
ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ
ਦਰੜ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਬੈਂਸ

ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਭੱਠਲ

ਜੱਸੀ ਗਿੱਲ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ
ਗਰੇਵਾਲ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਟਿਵਾਣਾ

ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਭੂਰਾ

ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Ph: 847-359-0746

ਬੇਲਾਗ, ਬੇਬਾਕ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਈ

Published simultaneously from Chicago, California & New York.

e-mail: punjabtimes1@sbcglobal.net, website: www.punjabtimesusa.com

ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨਸਾਨ ਹਨ। ਕੋਈ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ, ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਕਾਢ ਕੱਢ ਕੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਵਿਲੱਖਣ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੁਝ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਰਾਹ ਚੁਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖੁਦ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਉਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯਾਤਰੀ

ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਫੀਕ
ਫੋਨ: +91-98149-75686

ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਲੇਖਕ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਉਤਰੀ ਅਫਰੀਕੀ ਮੁਲਕ ਮੌਰੋਕੋ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੰਜੀਰ ਵਿਚ 14 ਰਜਬ 703 ਹਿਜਰੀ, ਭਾਵ 24 ਫਰਵਰੀ 1304 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਅਬਦੁੱਲਾ ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰੇ ਕਾਜੀ ਸਨ।

ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਬੜੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਹੱਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੁਸਲਿਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਬੜੀ ਚਾਹ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਹ 21 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੱਜ ਕਰਨ ਲਈ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇੰਨੀ ਲੰਮੀ ਸੈਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਮੌਕੇ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਦਾ ਹੱਜ ਕਰਨਾ ਹਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫ਼ਰਜ਼ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮੌਕੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਫ਼ਰ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜੋ ਹਾਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਦੂਰ ਦੂਰ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਗ਼ਰੀਬ ਤੋਂ ਗ਼ਰੀਬ ਲੋਕ ਵੀ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੱਜ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਦਮਸ਼ਕ ਅਤੇ ਫਲਸਤੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਕਾਫ਼ਲੇ ਨਾਲ ਮੌਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਫ਼ਕੀਰ ਮਿਲੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਬੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਘੁੰਮ ਕੇ 1329 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਫਿਰ ਮੌਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਮੌਕੇ ਠਹਿਰਿਆ ਅਤੇ ਇਬਾਦਤ ਤੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਫਿਰ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਦੱਖਣੀ ਅਰਬ, ਪੂਰਬੀ ਅਫਰੀਕਾ

ਅਤੇ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੁਰਮੁਜ਼ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਫਿਰ ਮੌਕੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਥੋਂ ਉਹ ਕਰੀਮੀਆ, ਖੀਵਾ, ਬੁਖਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਰਾਹੀਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਪੁੱਜਿਆ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਪੁੱਜਣ ਤਕ ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਬੜਾ ਅਮੀਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਕਾਬੁਲ ਦੇ ਸਿੱਧ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਕੰਢੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੁਰ ਕੇ ਰੋਹਤੀ ਸੱਖਰ ਤੇ ਸਿੱਧ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਕਰਾਚੀ ਵੱਲ ਗਿਆ। ਉਥੋਂ ਉਹ ਮੁਲਤਾਨ, ਪਾਕਪਟਨ, ਅਬੋਹਰ ਰਾਹੀਂ 1333 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨੀ ਰਾਜ ਸੀ। ਸੁਲਤਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਤੁਗਲਕ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਬੜਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਾ ਕਾਜੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਅੱਠ ਸਾਲ ਇਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਬੜਾ ਨੇੜਿਉਂ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹਰ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਬੜੇ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਸੁਣਿਆ।

1342 ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਤੁਗਲਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੀਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਰਾਜਦੂਤ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਿਆ, ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬੋਝੇ ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਤਸੀਹੇ ਸਹਿਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਲੀਕਟ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਰਸਤੇ ਚੀਨ ਜਾਣਾ ਵਿਅਰਥ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਥਲ ਰਾਹੀਂ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਲੰਕਾ, ਬੰਗਾਲ ਆਦਿ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਚੀਨ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਮੰਗੋਲ ਖਾਨ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਤਕ ਇਸ ਦੀ ਰਸਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ, ਉਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਅਤੇ ਸਪੇਨ ਦੀਆਂ ਪਵਿਤਰ ਇਸਲਾਮੀ ਥਾਂਵਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ

ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਚਿੱਤਰ।

ਉਹ ਟਿੰਬਕਟੂ ਆਦਿ ਥਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ 1354 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਮੌਰੋਕੋ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਫੈਜ਼ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਪੁੱਜਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 75,000 ਮੀਲ ਸਫ਼ਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਫੈਜ਼ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਫ਼ਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਸੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ। ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤਹਿਤ ਇਸ ਦੇ ਹਾਲ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਮੁਹੰਮਦ ਇਬਨ ਜੂਜੈ ਨੇ ਲਿਖਿਆ। ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਦਾ ਬਾਕੀ ਜੀਵਨ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹੀ ਬੀਤਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਨੂੰ 'ਤੁਹਫਤੁਲਨਜ਼ਾਹ ਫੀ ਗਰਾਈਬਿਲ ਅਸਮਾਹ ਵਾ ਅਜਾਇਬਿਲ ਅਫਸਾਰ ਕਿਤਾਬ ਉਲ ਰਹਿਲ' ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਦਾ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਐਚ. ਆਰ ਗਿਬ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਉਲਥਾਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਦੀ ਇੱਕ ਨਕਲ ਪੈਰਿਸ ਦੀ ਕੌਮੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਪਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਲੜੀਵਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਤੁਗਲਕ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਵੇਰਵੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਯਾਤਰੀ ਜਿਵੇਂ ਅਬਦੁਰ ਰਜ਼ਾਕ, ਯੂਰਪੀ ਯਾਤਰੀ ਮਾਰਕੋ ਪੋਲੋ, ਨਿਕੋਲੋ ਕਾਉਂਟੀ, ਪੇਜ਼ ਆਦਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ, ਪਰ ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਵੱਲੋਂ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖਾਸਕਰ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਤੁਗਲਕ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਸੁਲਤਾਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਤਿਆਚਾਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਖੁਦ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।

1353 ਦੇ ਲਗਪਗ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਮੌਰੋਕੋ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਉਹ ਫਿਰ ਕਾਜੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਦੀ ਮੌਤ (769 ਹਿਜਰੀ) 1368-69 ਨੂੰ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਤਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਤੰਜੀਰ ਵਿਚ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ **ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 18 ਮਾਰਚ 2017 ਹੈ।** -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-264

ਤਸਵੀਰ:
ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ

**ਚੱਲ ਮਿੱਤਰਾ ਕਿਸੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ, ਡਗਾ ਢੋਲ 'ਤੇ ਲਾਈਏ।
ਸਰਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਬਣੇ ਕਿਸੇ ਦੀ, ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਦਿਹਾੜੀ ਪਾਈਏ!**

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-262

ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਗੰਦ ਹੁੰਝਣ ਲਈ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਝਾੜੂ ਫੜਿਆ। ਹੱਥ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਕਾਨੀ ਫੜ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਵੇਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਧਰਿਆ। ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਰੰਗ ਕੇਸਰੀ ਕਦਮਾਂ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਭਰਿਆ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ
ਪਿੰਡ ਕਲਾਹੜ (ਲੁਧਿਆਣਾ)
ਫੋਨ: 91-98183-37222

ਕੇਸਰੀ ਪੱਗ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਝਾੜੂ
ਨਾਅਰਾ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ।
ਇਹ ਪਨੀਰੀ ਜਰੂਰ ਬਦਲ ਦਉ
ਨਕਸ਼ਾ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦਾ।
-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਚੋਣ ਬੁਖਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ
ਸਭ ਝਾੜੂ ਝਾੜੂ ਨੇ ਕਰਦੇ।
ਗੱਭਰੂ ਨਿੱਤ ਪਏ ਮਾਰਨ ਲਲਕਾਰੇ
ਪਰ ਬੁੱਢੇ ਨੇਤਾ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਡਰਦੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੀ ਰੋਜ਼ ਡਾਂਗ ਫੇਰਦੇ
ਭਲੀ ਚੱਲਦੀ ਸੀ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ।
ਆਹ ਕਿੱਥੋਂ 'ਕੇਜਰੀਵਾਲ' ਆ ਗਿਆ
ਜਿਨ੍ਹੇ ਵਖਤ ਪਾਇਆ ਅੱਜ ਭਾਰੀ।
ਜਨਤਾ 'ਆਪ' 'ਆਪ' ਪਈ ਕੂਕੇ
ਕੀ ਬੁੱਢਤਾ ਤੇ ਕੀ ਠੇਰਾ।
ਦੇਖੋ ਬੱਚੇ ਨੇ ਭੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਝਾੜੂ
ਜਾਪਦੇ ਕਰਨਾ ਪਉ ਐਤਕੀ ਜੇਰਾ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ
ਸੈਨ ਹੋਜੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।
ਫੋਨ: 408-912-3438

ਹਰ ਮਾਪੇ ਦੀ ਸੱਧਰ ਹੋਵੇ
ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹੀਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ।
ਕਸਰ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ
ਚੰਗੇ ਸੰਸਕਾਰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ।
ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ ਖਾਲਸੇ ਵਾਲੀ
ਹੱਥ ਫੜਾਇਆ ਘੁੱਟ ਕੇ ਝਾੜੂ।
ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਫੜੂ ਰਸਤਾ
ਆਪ ਸੁਧਾਰੂ ਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰੂ।
-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਫੋਨ: 91-98784-69639

ਝਾੜੂ ਨਾਂ ਹੈ ਕਿਰਤੀ ਜਮਾਤ ਦਾ
ਵੇਟਾਂ ਲੈਣ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ 'ਆਪ' ਦਾ।
ਹੁੰਝ ਦੇਣੇ ਗੰਦ ਦੇ ਢੇਰ
ਜੋ ਕਿਤੇ ਫਿਰ ਗਿਆ ਹਰ ਤੀਲਾ।
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਨੇੜੇ ਖੜ੍ਹਦਾ
ਜਦ ਫਿਰਦਾ ਝਾੜੂ।
ਸੁਥਰੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ ਧਰਤ ਸੱਜਰੀ
ਜਿਵੇਂ ਰਾਤ ਪਿਛੋਂ ਆਉਂਦੀ ਸਵੇਰ।
ਘੁੱਟ ਕੇ ਫੜ੍ਹੀ ਦੱਬਾ, ਕਿਤੇ
ਗੰਦ ਘੁੰਮ ਕੇ ਉਤੇ ਹੀ ਪੈ ਜਾਵੇ!
-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਇੰਦੇ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਇਲਾਕਾ

ਸਿਰੇ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿਰੇ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਇੰਦੇ ਨੇ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਜੰਮੇ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਾਇਰ ਸੀ ਪੀ ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਅਨੁਵਾਦ 'ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ' ਉਨਵਾਨ ਤਹਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ 'ਇਹ ਜੇ ਬੰਦਾ ਸਿਰੇ ਦਾ' ਵਿਚ ਯੂਨਾਨੀ ਲਿਖਾਰੀ ਲੂਸੀਅਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਖੈਰ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ ਸਿਰਜਕ ਦਾ ਅੰਗ ਅੰਗ ਹੰਭਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਤੌਖਲਾ, ਖੌਫ਼ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਮੰਡਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਇਉਂ ਹਨ:

ਇਕ ਸੋਚ ਅਚੇਤ
ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੀ ਉਦਾਸੀ 'ਚੋਂ
ਕੱਢ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ
“ਇਹ ਜੇ ਬੰਦਾ ਸਿਰੇ ਦਾ”-
ਲੂਸੀਅਨ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਸੁੱਤਿਆਂ
ਇਹ ਬੋਲ ਸੁਣੇ ਸਨ।

‘ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ’ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਦੂਜੀ ਸਦੀ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਇਸ ਯੂਨਾਨੀ ਲਿਖਾਰੀ ਲੂਸੀਅਨ (117-180 ਈਸਵੀ) ਦੇ ਚੇਤੇ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ‘ਇਹ ਜੇ ਬੰਦਾ ਸਿਰੇ ਦਾ’ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ਿਹਨ ਅੰਦਰ ਟੁਣਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਵਾਫ਼ੀ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ‘ਸਿਰੇ ਦਾ ਬੰਦਾ’ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਇਉਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ‘ਤੇ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ

ਜਸਵੀਰ ਸਮਰ

ਸਫ਼ਰ ਸਹਿਜ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਢੇ-ਟੁੱਕੇ ਵਕਤ ਦੀਆਂ ਛਿਲਤਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਢੱਠੇ ਹੋਏ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕਿੰਗਰੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਮਨਫ਼ੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹਸਤੀ ਤੇ ਹੋਣੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਮੌਤ ‘ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਤਣੀਆਂ ਇੰਨੀਆਂ ਕੱਸੀਆਂ ਕੱਸੀਆਂ ਨਜ਼ਰੀਂ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਟੁੱਟੀਆਂ ਕਿ ਹੁਣ! ਇਸ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਸਿਖਰ ਮਹਿਜ਼ ਦੋ ਸਫ਼ਿਆਂ ‘ਤੇ ਸਿਮਟੀ ਸਾਹਕਾਰ ਕਵਿਤਾ ‘ਇਬਾਕਾ’ ਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਮਹਾਂ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਕੋਈ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਮੌਲਦੀਆਂ ਲਗਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਸਿਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੋਮਰ ਦਾ ਮਹਾਂ-ਕਾਵਿ ‘ਉਡੀਸੀ’ ਹੈ। ਉਡੀਸੀਅਸ ਵੀਹ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਇਬਾਕਾ ਵੱਲ ਪਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਯੂਨਾਨੀ ਮਹਿਅਦਾ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਖਾਤਰ ਦਸ ਸਾਲ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਦਾ ਅਗਾਂਹ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵਾਪਸੀ ਮੌਕੇ ਟਰੋਇ ਤੋਂ ਇਬਾਕਾ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਦਸ ਸਾਲ ਹੋਰ ਲੱਗਣੇ ਹਨ। ਇਬਾਕਾ ਵਿਚ ਬੇਗਮ ਪੈਨਲਪ ਉਸ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਇਬਾਕਾ ਲਈ ਵੀਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਅਤੇ ਇੰਨੀ ਹੀ ਲੰਮੀ ਉਡੀਕ! ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਤਰਾ ਲੰਮੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮੂੰਹਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਮੋਹਖੋਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਗੜੱਚ; ਪਰ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਉਬਲ-ਪੁਬਲ ਮਚਾ ਰਿਹਾ ਸੰਗਰਾਮ ਹਰ ਅਤਿਕਾ ਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਬਹੁਤ ਮੋਕਲੇ ਅਤੇ ਮਹਿਤਾਬੀ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਰ ਧੜਕਣ ਨਾਲ ਸੁਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ। ਖੋਰੇ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਜਦੋਂ ਜੇ ਐਫ਼ ਕੈਨੇਡੀ ਦੀ ਲਿਖਾਰੀ ਧੀ ਕੈਰੋਲੀਨ ਕੈਨੇਡੀ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਬਾਰੇ ਕਿਤਾਬ ‘ਸੀ ਵਾਕਸ ਇਨ

ਬਿਉਟੀ- ਏ ਵਿਮੈਨ’ਜ਼ ਜਰਨੀ ਬਰੂ ਪੋਇਮਜ਼’ ਦੇ ਸੰਪਾਦਨ ਬਾਬਤ ਸੋਚਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਜੈਕਲੀਨ ਕੈਨੇਡੀ ਓਨੈਸਿਸ ਦੀ ਇਹ ਪਸੰਦੀਦਾ ਕਵਿਤਾ ‘ਇਬਾਕਾ’ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਬਿਰਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਜੈਕਲੀਨ ਕੈਨੇਡੀ ਓਨੈਸਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਸਦਾ ਸਦਾ ਲਈ ਰੁਖ਼ਸਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ (23 ਮਈ 1994) ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਸੀ।

ਦਰਅਸਲ, ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ

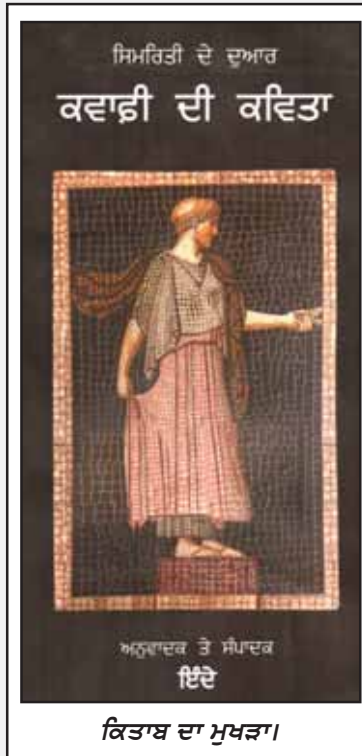

ਸ਼ਾਇਰ ਸੀ ਪੀ ਕਵਾਫ਼ੀ

ਵਕਤਾਂ/ਕਹਿਰਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਅਗਾਂਹ ਤਾਣਾ ਤਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਜਿਵੇਂ ਰਾਤ-ਬਰਾਤੇ ਖਰਬੂਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਕਤਲੀਆਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਐਨ ਖਾਮੋਸ਼; ਇਵੇਂ ਕਵਾਫ਼ੀ ਕਵਿਤਾ ਅੰਦਰ ਕਾਵਿ-ਕਤਲੀਆਂ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਵਿ-ਕਤਲੀਆਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਸੋਚ ਨਾਲ ਖੂਬ ਖਹਿਸਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਵੀ ਭਵਿੱਖ ਨਾਲ ਔਖ ਲੜਾਉਂਦਾ, ਸਰੀਰਕ ਸੁਆਦਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਵਕਤ ਦੇ ਹੋਰਵੇ ਹੜੱਪਦਾ ਹੈ। ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਉਡਾਰੀ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਤੇ ਪਤਨ ਅਤੇ ਕਾਮ-ਹੁਲਾਸ ਇਕੋ ਵੇਗ ਤੇ ਵੱਤਰ ਨਾਲ ਬੀਤੇ ਹੋਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਵਿ-ਉਡਾਰੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਇਕ-ਦੂਜੀ ਤੋਂ ਐਨ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੀ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਚਿਤਵਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਤੂਆ ਇਕ-ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲਹਿਦਾ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖੋਗੇ/ਪੜ੍ਹੋਗੇ, ਤਾਂ ਕਵੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਨ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਗ ਤੁਰੇਗੇ। ਕਵਾਫ਼ੀ ਦਰਅਸਲ ਅਜਿਹਾ ਕਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਮਰੇ ਜਾਂ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਪਈਆਂ ਵਸਤਾਂ ਤੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਜੁਗਰਾਫੀਆ ਮਿਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੀ, ਅੰਬਰ ਤੱਕ ਪੈਰ ਪਸਾਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਵਕਤ ਦੀ ਤੌਰ ਅੰਦਰ ਠੇਲ੍ਹੇ ਕੇ ਮੋਕਲੇ ਰਾਹੀਂ ਪਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਅਨੁਵਾਦ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਬਾਰੇ ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਅਸਲ ਨੁਹਾਰ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਾਇਰ ਡਬਲਿਊ ਐੱਚ ਐਂਡਨ, ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀ

ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਤਸਲੀਮ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਇੰਦੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਤੀਜੇ ਬਾਓ ਘੁੰਮ ਕੇ ਪੁੱਜੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਅਨੁਵਾਦ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਉਤੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਦਿਲ ਤਸੱਲੀ ਵਿਚ ਲੱਭੀਆਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਈ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਲੈਅ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਯੂਨਾਨੀ ਰੰਗ ਕਿੰਦਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇੰਦੇ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਦੋ ਰੱਤੀਆਂ ਉਤਾਂਹ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਤਗਦੀਆਂ ਤਣੀਆਂ ਫੜੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਵਾਫ਼ੀ

ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਮੁਖੜਾ।

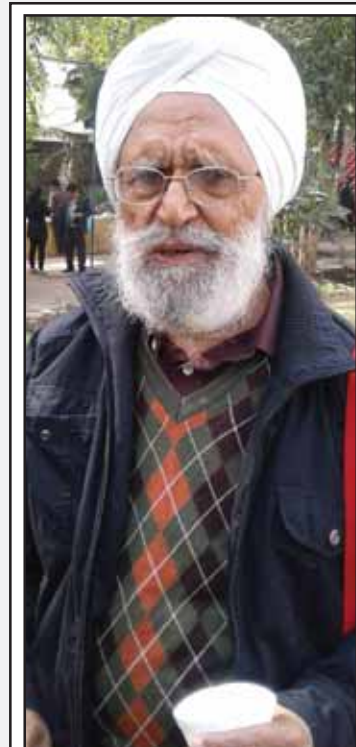
ਦੀ ਨਿਰੋਲ ਆਪਣੀ, ਨਿਆਰੀ ਤਰਜ਼ ਉਤੇ ‘ਕੱਲੇ’ ‘ਕੱਲੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਨਾਲ ਕਵਿਤਾ ਅੰਦਰ ਜੜਿਆ ਹੈ।

ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੰਦਰਾਂ-ਵੀਹ ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ ਨੇ ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਘੋਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਰ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਹੈ। ਬਹੁਤੀ ਬਾਈਂ ਅਰਥ ਵੀ ਕੁਝ ਕੁ ਵੱਖਰੇ ਉਭਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁੱਲ ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਡੋਨੀਅਲ ਮੈਂਡਲਸਨ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀਆਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈ ਤੀਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ 4 ਹੋਰ ਖਿੱਲਰੇ ਵਰਕੇ ਵੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਨਾਨੀ ‘ਚ ਲਿਖੀਆਂ ਅਸਲ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸਰੋਦੀ ਹਨ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਆਪਣਾ ਬਾਬਾ ਇੰਦੇ, ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤੁਲਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ ਉਤੇ ਭਾਵੇਂ ਤਰਦੀ ਜਿਹੀ ਨਿਗੂ ਮਾਰੋ, ਇਹ ਵੀ ਇਹੀ ਭਾਅ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਸਰੋਦ, ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ। ਸਬਰ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਉਛਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਤਾਉਮਰ ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਨਾ ਛਪੀ। ਉਹਦੇ ਫ਼ੌਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੋ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਜੂਨੇ ਪਈਆਂ। ਕਿਤਾਬ ਛਪਣ-ਛਪਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਦਰਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਕਵਾਫ਼ੀ ਕਾਹਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵੀ ਇਸੇ ਰਸ ਨਾਲ ਰਸੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਉਹਦੀਆਂ ਢਾਈ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਖਾਨਿਆਂ- ਇਤਿਹਾਸਕ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅਤੇ ਕਾਮੁਕ, ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਦੀਆਂ ਕਈ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਰੰਗ ਇਕੋ ਵਾਰ ਆਣ ਦਸਤਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਲੇ ਗਿੜਦੀਆਂ ਹਨ; ਬੱਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਨ।

ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਕਵਿਤਾ ਉਦੋਂ ਉਤਰੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ 19-20 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਈਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਇਕ ਲਿਹਾਜ਼ ਉਜੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਡੋਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਪੀਟਰ ਕਵਾਫ਼ੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ ਜਿਹੜਾ

ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਕਪਾਹ ਦਾ ਉਘਾ ਵਪਾਰੀ ਸੀ। ਸਾਲ 1869 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸੁਏਜ਼ ਨਹਿਰ ਚਾਲੂ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਸਾਲ ਪੀਟਰ ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀਆਂ ਚੁਲਾਂ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲੇ ਗਈ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਕਵਾਫ਼ੀ ਦਾ ਵਾਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਿਆ। 1873 ਵਾਲੀ ਮੰਦੀ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਮੰਦਤੇ ਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਕੰਦਰੀਆ (ਮਿਸਰ) ਪਰਤਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਹ ਕੋਈ 1877 ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਹਨ। ਉਂਜ, ਮਾਰੂ ਹੱਲਿਆਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਅਜੇ ਬੰਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ- 1882 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਿਕੰਦਰੀਆ ਉਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਥੋਂ ਨਿਕਲ ਤਾਂ ਗਿਆ, ਪਰ ਘਰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪੈਰ ਮੁੜ ਸਿਕੰਦਰੀਆ ਵਿਚ ਪਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਵਾਫ਼ੀ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨੇ ਸਰੀਰਕ ਸੁਮੇਲ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਵੀ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਇੰਦੇ

ਗਾਹ ਲਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਵਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਸਿਕੰਦਰੀਆ ਸਦਾ ਲਈ ਗਲਵੱਕਤੀ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਸੱਤ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਿਕੰਦਰੀਆ ਛੱਡਿਆ ਸੀ, ਜਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਉਹਨੇ ਇਤਿਹਾਸ-ਉਡਾਰੀ ਭਰੀ ਅਤੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਰਚੀਆਂ। ਇਹਦੀ ਸਾਹਕਾਰ ਕਵਿਤਾ ‘ਇਬਾਕਾ’ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਧੁਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਉਤੇ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਜੁੜਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਚਿਤਰਨ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਉਂ ਆਣ ਟਿਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਪਿਆਸੀ ਧਰਤੀ ਅਸਮਾਨੀ ਛਿੱਟਾਂ ਜ਼ੀਰਦੀ ਹੈ। ਉਤਾਵਲਾਪਣ ਵੀ ਝਾਤੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰੇ ਦਾ ਜ਼ਬਤ ਰੱਤੀ ਰੱਤੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾ ਰਹੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਵਾਫ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪੀਡੀ ਗਲਵੱਕਤੀ ਪੁਆਈ। ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਲਈ ਕੰਮ ਦਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਹਰ ਕੋਈ ‘ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੰਦਾਂ ਹੀ ਲਿਖਦਾਂ’ ਕਹਿ ਕੇ ‘ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਪੰਜਾਬੀ’ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਪਰਵਾਸੀ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਰੂ ਵਕਤ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਮਾਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਅਸਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਕਵਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੰਮ ਔਖਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੰਨਾ ਵੀ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੀਤਾ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ! ਕੋਈ ਕਵਿਤਾ ਕਹਿੰਦੀ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਤਾਂ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਚਿੰਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੜ੍ਹਕ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਇੰਦੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਅਨੁਵਾਦ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਜਣਾ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਇੰਦੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਬਦ-ਜੜਤ ਦੇ ਇਤਬਾਰ ਨੂੰ ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਕੱਦ ਜਿੱਥਾ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਬਤ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਰੰਗ ਹੋਰ ਨਿਖਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਵਾਦਕ ਦੀ ਲਿਖੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਬਤ ਹੈ। ਕਿਹੜੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਵਾਫ਼ੀ ਦਾ ਅਸਰ ਕਬੂਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਕਵਾਫ਼ੀ ਉਤੇ ਪਿਆ, ਪ੍ਰੋ. ਇੰਦੇ ਨੇ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਖੂਬ ਸਿਹਰਾ ਸਜਾਇਆ ਹੈ। ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ‘ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ’ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਹੈ। ਕਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ-

ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ

ਕਿਸੇ ਸਹਿਜ ਸਮਾਜ ‘ਚ

ਮੇਰੇ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ

ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਰੋਕ-ਟੋਕ ਦੇ ਵਿਚਰੇਗਾ।

ਕਵਾਫ਼ੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਅੱਠ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੋ. ਇੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਯੂਨਾਨੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਬਰਾਸਤਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸਿਰਜੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਹਿਜ ਸਮਾਜ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਜੋਗਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਖੋਫ਼ ਖਾਂਦਿਆਂ ਕਦੀ ਕਵਾਫ਼ੀ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਮਲਿੰਗੀ ਸਵਾਦਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਦਾ ਅਗਾਂਹ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਛਾ ਸਹਿਜ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ‘ਅਣਖ ਖਾਤਿਰ ਕਤਲ’ ਵਾਲੀਆਂ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਅੰਦਰ ਭੌਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਧਰ, ਕਵਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮੱਸ-ਫੁੱਟ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੁੱਗਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੁੱਗਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ‘ਕਾਇਆ ਸੀ, ਹੋਏ ਜਿਵੇਂ ਮੋਤੀਏ ਜਿਹੀ’ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਆਬਣ ਦੇ ਚੇਤੇ ਉਘਾਤਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਗ-ਰਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਿਆਸੀ ਬਾਣਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕਵਿਤਾ ‘ਬਰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ’ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜ਼ਿਹਨ ਦਾ ਕੁੰਡਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਠਕੋਰਦੀਆਂ, ਸਤ ਰਹੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਢੀਮਾਂ ਵਾਂਗ ਡਿਗਦੀਆਂ ਹਨ। ‘ਬਰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ’ ਵਿਚ ਸੌ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸਵਾਲ ਹੈ- ਸੈਨਿਟ ‘ਚ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ?... ਤੇ ਕਵੀ ਕਵਿਤਾ ਇਉਂ ਸਮੇਟਦਾ ਹੈ-

ਹੁਣ ਬਰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਡਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ?

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ

ਕੋਈ ਦੁੱਖ-ਦਾਰੂ ਦੱਸਣਾ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹੀ ਉਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਵਾਫ਼ੀ-ਕਾਵਿ ਦਾ ਸਿਖਰ ਸਿਰਜਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ-ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਹਰ ਬੀਤਿਆ ਪਲ, ਇਤਿਹਾਸ ਅੰਦਰ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਕਵਿਤਾ ਅੰਦਰ ਉਤਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਅੰਦਰੋਂ ਭਵਿੱਖ ਝਾਤੀਆਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਕਵਿਤਾ ਨੇ ਅਜੇ ਹੋਣਾ ਹੈ। ‘ਮੈਗਨੇਸੀਆ ਦੀ ਲੜਾਈ’ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਕ ਸਮਝ ਪੈਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕੀ ਸ਼ਾਇਰ ਤੇ ਅਨੁਵਾਦਕ ਰੋਬਰਟ ਪਿੰਸਕੀ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਸਮਝਣ ਜਾਂ ਸਮਝਾਉਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਖਿੱਚ ਜਾਂ ਪਿਆਰ-ਮੁਹੱਬਤ ਜਾਂ ਤਲਬ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਕਵਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਇੰਦੇ ਦੀ ਝੰਡੀ ਹੈ। ਇੰਦੇ ਨੇ ਕਵਾਫ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਯੂਰਪੀ ਕਵੀਆਂ ਲੋਰਕਾ, ਬੈਸਤ ਤੇ ਪੋਪਾ, ਚੀਨੀ ਕਵੀਆਂ ਲੋ ਪੋ, ਤੂ ਫੂ ਤੇ ਹੈਨ-ਸ਼ੈਨ, ਜਪਾਨੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਮਾਚੀ ਤਵਾਰਾ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕਵੀ ਗਿਲਵਿਕ ਅਤੇ ਪੁਰਤਗਾਲ ਦੇ ਦੋ ਅਹਿਮ ਕਵੀਆਂ ਫਰਨਾਂਦੋ ਪੋਸੇਆ ਤੇ ਏ. ਆਂਦਰਾਦ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਦੇਖਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਬਾਬਾ ਇੰਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਿਰੇ ਦੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ।

(ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਤੋਂ ਪੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਇਕ ਚਿਤਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਸ਼ਾਇਰ ਸੀ ਪੀ ਕਵਾਫ਼ੀ ਦਾ ਚਿਤਰ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੀ ਸਿਆਸਤ

ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਦੋ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਅਹਿਮਦਗੜ੍ਹ ਮੰਡੀ ਨੇੜੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਉਹ ਸਾਰਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਮੁੜ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ 13 ਅਪਰੈਲ 1978 ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਿੰਸਕ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਟਕਰਾਅ ਵਿਚ ਹੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਗਏ 13 ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਕੁੱਲ 18 ਜਣੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਖਾਤਕਵਾਦ ਦਾ ਮੁੱਢ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ

ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-97797-11201

ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਤਾ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬੈਂਕ ਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪਾਂ ਤੋਂ ਨਕਦੀ ਲੁੱਟਣ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਇੱਕਾ ਦੁੱਕਾ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਲਸਲਾ ਹਿੰਦ ਸਮਾਚਾਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਲਾਲਾ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਦੇ ਕਤਲ ਨਾਲ ਸਿਖਰ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 24 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੁਰਗਾ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਦੋ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰਾਂ ਨੇ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ 27 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੇਸ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉੱਤੇ ਆਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਆਲਮਗੀਰ ਨੇੜੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ 6 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀਆ ਸੇਵਕ ਸੰਘ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਤੇ ਫੌਜ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਗਗਨੇਜਾ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਇਕ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਮ ਤੋੜ ਗਏ ਸਨ। ਇਕ ਨਾਮਨਿਹਾਦ ਹਿੰਦੂ ਤਖਤ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਲ 14 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਭੀੜ ਭੜੱਕੇ ਵਾਲੇ ਜਗਰਾਉਂ ਪੁਲ ਨੇੜੇ ਦੋ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰਾਂ ਨੇ ਚਿੱਟੇ ਦਿਨ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਹੁਣੇ ਹੋ ਕੇ ਹਟੀਆਂ

ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ 31 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਮੋੜ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਰਸਿੰਦਰ ਜੱਸੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਚੋਣ ਰੈਲੀ ਨੇੜੇ ਹੋਏ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਜਣੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹਿਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਦੋ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੱਤਿਆ ਸਮੇਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕਾਕਾਰ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ 1978 ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤ ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਤਣਾਅ ਵੀ 1978 ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ। ਸਤਲੁਜ-ਯਮਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਭਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦਾ ਗ੍ਰਾਫ਼ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਥੱਲੇ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਈ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਵੀ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁਧ 1973 ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਚੈਲਿੰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਮੇਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 34 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਅਗਸਤ 1977 ਵਿਚ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਥਾਂ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਾਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਮਾਰਚ 1977 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹੋਈ ਨਮੋਸ਼ੀਜਨਕ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਥਾਂ ਮੋਰਾਰਜੀ ਦੇਸਾਈ ਮੁਲਕ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਇਸ ਕੁਲੀਸ਼ਨ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੀ ਭਾਈਵਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਮੰਤਰੀ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ 20 ਜੂਨ 1977 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਅਗਸਤ 1977 ਨੂੰ ਹੋਈ ਗੱਦੀਨਸ਼ੀਨੀ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਮੇਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ

ਕਾਂਗਰਸ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੀ ਸੀ।

13 ਅਪਰੈਲ 1978 ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਏ ਖੂਨੀ ਟਕਰਾਅ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉੱਤੇ ਕਈ ਸ਼ੱਕੇ ਉਠੇ ਸਨ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ। ਉਸ ਖੂਨੀ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਕਈ ਰਹੱਸ ਅੱਜ ਤਕ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਈ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਖੂਨੀ ਟਕਰਾਅ ਵਿਚ 18 ਜਣਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਹੇਠ ਪੂਰਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤਕ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ। ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਿਵਲ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਸਾਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਅੰਦਰ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨਮੋਸ਼ੀਜਨਕ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੱਤਾ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਏ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲੀ ਤਰਜੀਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਢਣ ਅਤੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰੀਫ਼ ਹੀ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਹ ਚਾਲ ਜਨਤਾ

ਪਾਰਟੀ-ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਗਏ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕੇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਰਮੀ ਵਰਤਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੇ 1979 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਗਈ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫ਼ਿਆਂ ਵਾਲੀ ਸਾਂਝੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਲਾਏ ਸਨ। ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕੇਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਈ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਲਾਏ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁੜ ਵਾਪਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਹੀ ਫਿਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਵੀ ਜਨਸੰਘ ਦੇ ਹੀ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ

ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਭਾਈਵਾਲ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨੂੰ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਇਸ ਵਿਚ ਕੈਬਨਿਟ ਵਜ਼ੀਰ ਹੈ।

1978 ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਵਿਰੁਧ ਵੀ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਨਾਮ ਚਰਚਾ ਸਮਾਗਮ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ 2009 ਦੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਮੌਕੇ ਇਸ ਡੇਰੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਰਾਬਤਾ ਸਾਧ ਲਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਬਠਿੰਡਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਲੜ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਬਠਿੰਡਾ ਹੀ ਇਸ ਡੇਰੇ

ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਹੋ ਕੇ ਹਟੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਅਕਾਲੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਕੇ ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਤੋਂ ਹਿਮਾਇਤ ਲੈਣ ਡੇਰੇ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਗਏ। ਡੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲੂਕਾ ਅਤੇ ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਸਮੇਤ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਦਰਜਨ ਅਕਾਲੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਡੇਰਾ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਚਰਚਾ ਸਮਾਗਮ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਦਿਵਾਇਆ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਚੋਣ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਵਾਂਗ 1978 ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉੱਤੇ ਕਿਧਰੇ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਂ, ਇਹ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 1980 ਵਿਚ ਮੁੜ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾ ਉੱਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰਚੀਆਂ ਹੋਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਵਰਤਿਆ ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁੜ ਉਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਹੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੀ ਉਸੇ ਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਿਚ ਤਣਾਅ ਵੀ ਉਸੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵੇਲੇ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੌਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀ ਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਫ਼ਾਕ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਕਿ ਅਤੀਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਜੇ ਬੀਤੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਬਕ ਨਾ ਸਿੱਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਅਤਿਵਾਦ ਵੱਲ ਧਕੇਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸਮੋਅ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ ਸਰਾਇਕੀ

ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੋਲੀ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਖਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕਬੀਲੇ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਅਜਿਹਾ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ

ਮੁਨੀਜਾ ਬਲੋਚ

ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵੀ ਕਈ ਬੋਲੀਆਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਰਾਇਕੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵੀ ਇਕ ਹੈ। ਸਰਾਇਕੀ ਵੀ ਦੂਸਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਲਿਖਾਰੀ ਇਆਜ਼-ਉਲ ਹੱਕ ਕਾਦੂਸੀ ਜਿਸ ਨੇ 1985 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਤਾਰੀਖ-ਏ-ਸਿੰਧ' ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਸਰਾਇਕੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਪਰ ਆਰੀਅਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਨਾਮ 'ਸ਼ੀਨ ਡਬ', 'ਵਰਚਡ' ਅਤੇ 'ਅਧ ਨਾਗਰੀ'

ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਸਯਦ ਸੁਲੇਮਾਨ ਨਦਵੀ ਆਪਣੇ ਪੇਪਰ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਰਬੀ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ। ਸਿੰਧੀ, ਮੁਲਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਦਹਿਲਵੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਹਿਸਾਨ ਵਾਗਡਵਾ ਨੇ 1990 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਦਿ ਸਰਾਇਕੀ ਲੈਂਗੂਏਜ ਐਂਡ ਇਟਸ ਗਰੇਬ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਧੀਆ ਨੇ ਸਰਾਇਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਾਇਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਅਰਬੀ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ ਉਧਾਰੇ ਲਏ ਗਏ ਹਨ।

ਸ਼ੌਕਤ ਮੁਗਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਆਉ ਸਰਾਇਕੀ ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਸਰਾਇਕੀ ਲਿਖੋ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਰਾਇਕੀ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਅਗਾਂਹ ਲਿਖਦਾ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸਰਾਇਕੀ' ਨਾਮ ਸ਼ਬਦ 'ਸਾਰਾਸੀਨ' ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਰਬਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਂਦ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਬੀਲੇ 'ਅਬਾਦਾਨ' ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਇਕ ਜਲੂਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸਾਰਾਦੀਨ' ਸੀ।

ਹਕੀਮ ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ ਸਰਾਇ ਦੇ

ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਾਇਕੀ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਸਿਰਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਸਿਰਾ ਜੋ ਭੱਖਰ ਅਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਾਏ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਰਾਈ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਸਰਾਇਕੀ ਹੈ ਹੁਣ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਸਰਾਇ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ

ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮੁਲਤਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਾਇਕੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਰਾਇਕੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਾਇਕੀ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤਹਿਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਨੂੰ ਖੱਬੇ ਤੋਂ

ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸਰਾਇਕੀ ਲਈ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਮੁਸਲਿਮ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਤੇ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਹਿਜਰਤ ਕਰ ਕੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਸਰਾਇਕੀ ਲਈ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਰਾਇਕੀ ਲਈ 1948 ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਤਰਫ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਸਰਾਇਕੀ ਹੁਣ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਇਲਾਕਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਰਨਾਲ, ਫਰੀਦਾਬਾਦ, ਅਲਵਰ, ਰਿਵਾੜੀ, ਸਿਰਸਾ, ਫਤਿਆਬਾਦ, ਹਿਸਾਰ, ਪਾਣੀਪਤ, ਹਨੂਮਾਨਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਂਜ, ਸਰਾਇਕੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲਗਭਗ 99 ਫੀਸਦ ਗਿਣਤੀ ਮੁਸਲਿਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਇਲਾਕਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਅਤੇ ਮੱਧ

ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਉਥੇ ਸੂਫੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਰਾਇਕੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਗਿਣਤੀ ਦੋ ਕਰੋੜ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਾਇਕੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਫੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਸੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਰੁਕਨੇ ਆਲਮ ਦੀ ਮਜ਼ਾਰ ਹੈ। ਸਮਰਾਟ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਸਰਾਇਕੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਬੁੱਧ ਮਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਵਧਿਆ। ਉਂਜ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਖਾਨਦਾਨ ਨੇ ਇਥੇ 81 ਸਾਲ ਹੁਕਮਰਾਨੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਕਾਸਿਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਿਲਕੁਲ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। 'ਫਤਿਹ ਨਾਮਾ ਸਿੰਧ' (1963) ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਕਾਸਿਮ ਨੇ ਰਾਜਾ ਦਾਹਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਕੇ ਪੂਰੇ ਸਿੰਧ ਨੂੰ ਫਤਿਹ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੰਧ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਮੁਲਤਾਨ ਤੱਕ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਜੋਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਕਬੀਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 83-84 ਸਰਾਇਕੀ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜੋਕੇ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 70-80 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਰਾਇਕੀ ਜ਼ਬਾਨ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵੱਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਚੇਤਨਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਹੋਂਦ ਦੇ ਅਰਥ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਸਵੈ-ਚੇਤਨਾ ਜਾਗੀ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ? ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਸਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਹ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਆਈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਨੇ ਇਕ ਖਾਸ ਦਿਸ਼ਾ ਫੜ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਨਿਯਮਬੱਧ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਅਰੰਭ ਸੀ।

ਧਰਮ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਰਥ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਸਮਝਾਉਣ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਕਾਂਖਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਤਰਕ ਅਤੇ ਤਰਕ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਧਰਮ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਓਤ-ਪੋਤ ਰਹੇ ਹਨ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਹੀਂ। ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ-ਆਸਤਿਕ ਅਤੇ ਨਾਸਤਿਕ। ਆਸਤਿਕ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਆਸਥਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੰਨਦੀ ਸੀ, ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਮੰਨਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿਚ ਛੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੈਦਿਕ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੇਦ ਅੰਤਿਮ ਸਤਿ ਹਨ। ਜੋ ਦਰਸ਼ਨ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਰਥਾਤ ਅੰਤਮ ਸਤਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸਤਿਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰਵਾਕ, ਬੁੱਧ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਜੈਨ ਮਤਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਕਸਵੱਟੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਆਸਤਿਕ ਜਾਂ ਨਾਸਤਿਕ ਹੋਣਾ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਵਾਨ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਫਿਲਾਸਫੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਦੇਖਣਾ; ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ, ਸਮਝਣਾ, ਬੁੱਧੀ। 'ਧਰਮ' ਸ਼ਬਦ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਰਿਗ ਵੇਦ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਸਥਾਪਤ, ਪੱਕਾ, ਸਥਿਰ, ਆਦੇਸ਼ਤ ਵਰਤਾਉ, ਨਿਯਮ, ਫਰਜ਼, ਸਹੀ, ਗੁਣ। ਨੈਤਿਕਤਾ ਤੇ ਧਰਮ-ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਫਰਜ਼ ਦਾ ਗਿਆਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਧਰਮ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਾ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਹੀ ਸਨ ਸਗੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵੀ ਸਨ। ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਚਿੰਤਨ-ਪੱਧਤੀ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ-ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਅੰਤਲੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸਿਖਰ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੇ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ; ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, "ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਇਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਆਰੀਆਈ ਆਤਮਾ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਫਲ ਤੇ ਰਸ ਹਨ", ਕਹਿਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਜਾਂ ਵੰਡ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਆਰੀਆ ਵੱਲੋਂ 'ਦਾਸ' ਕਰਕੇ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਨਸਲੀ ਵੰਡ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ-ਦਰਸ਼ਨ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੰਡ ਦਾ ਮੁੱਦਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਇੱਕ ਇਲਹਾਮੀ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 1499 'ਚ 'ਵੇਈ' ਨਦੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼' ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ-ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਇਲਹਾਮ ਬਾਣੀ

ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੁਗਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸਤਿ ਦਾ ਜੋ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਇਕੁ ਸੁਖੁ ਮਾਨਿਆ ਸਹਜਿ ਮਿਲਾਇਆ॥ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਆ॥' ਅਤੇ 'ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ॥' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਈ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਬਲਕਿ ਵੇਦਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਬੇਦੀ ਆਣੀ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਬੀਚਾਰੁ॥
ਦੇ ਦੇ ਲੈਣਾ ਲੈ ਲੈ ਦੇਣਾ
ਨਰਕਿ ਸੁਰਗਿ ਅਵਤਾਰ॥
ਉਤਮ ਮਧਿਮ ਜਾਤੀ ਜਿਨਸੀ
ਭਰਮਿ ਭਵੈ ਸੰਸਾਰੁ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਤਤੁ ਵਖਾਣੀ
ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਵਿਚਿ ਆਈ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਤੀ
ਸੁਰਤੀ ਕਰਮਿ ਧਿਆਈ॥ (ਪੰਨਾ 1243)

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਨੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਗਾਉਣ, ਸੁਣਨ ਦਾ ਅਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, 'ਆਵਹੁ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ ਗਾਵਹੁ ਸਚੀ ਬਾਣੀ॥ ਬਾਣੀ ਤ ਗਾਵਹੁ ਗੁਰੂ ਕੇਰੀ ਬਾਣੀਆ ਸਿਰਿ ਬਾਣੀ॥' ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਦੁੱਖ, ਰੋਗ ਅਤੇ ਸੰਤਾਪ ਉਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ 'ਧੁਰਿ ਕੀ' ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹ ਦਿਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਰਦਿਆਂ 'ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣਹੁ ਗੁਰਸਿਖਹੁ ਹਰਿ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਮੁਹਹੁ ਕਵਾਏ' ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ, ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਦਰਜਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, 'ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ॥ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ ਪਰਤਪਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ॥' ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਧੁਰੋਂ ਆਈ ਮੰਨਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਫਿਕਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ, ਮਿਟਾਉਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਰਾਹ-ਦਰਸਾਵਾ ਹੈ, 'ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ॥'

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਤੱਕ), ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ, ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ, ਸਤਾ ਤੇ ਬਲਵੰਡ ਅਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭਗਤਾਂ-ਸਧਨਾ, ਸੂਰਦਾਸ, ਸੈਣ, ਕਬੀਰ, ਜੈ ਦੇਵ, ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ, ਪੰਨਾ, ਨਾਮਦੇਵ, ਪਰਮਾਨੰਦ, ਪੀਪਾ, ਬੇਣੀ, ਭੀਖਣ, ਰਵਿਦਾਸ, ਰਾਮਾਨੰਦ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਕਰਕੇ 'ਗ੍ਰੰਥ' (ਪੋਥੀ ਸਾਹਿਬ) ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 1604 ਈ. ਵਿਚ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਵਿਚ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ 'ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖ ਧਰਮ-ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰਮਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਕਿੰਤੂ ਮੁਕਤ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ-ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸਭ ਨਹੀਂ। ਕਾਰਨ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮੂਲ ਕਸਵੱਟੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀਆਂ। 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਥਮ ਬਾਣੀਕਾਰ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਹੀ ਕਿਉਂ ਹਨ?' ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਫੀ ਸੰਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਕਿਉਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ? ਜਾਂ ਵੈਸ਼ਨਵ ਹਿੰਦੂ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਜਾਂ ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਆਦਿ ਦੀ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਕਿਉਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ? ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੰਤਾਂ, ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਵਿਚ ਸੀ। ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਤੇ ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਭਜਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰ ਸਖਤ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਲੋਕ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ "ਅਸਾਂ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੱਥ ਲੱਭਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਪੱਥ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬੁੱਧ ਚਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ।...ਇਸੇ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਆਦਰਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ।" ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੁੱਧ ਧਰਮ 'ਚ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਵਰਣ-ਵੰਡ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ ਅਸੀਂ ਬਾਣੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਵੀ ਨਕਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵਰਣ-ਵੰਡ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਰਚਨਾ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ "ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ॥ ਤਿਸ ਦੇ ਚਾਨਣਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ॥" ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਬਰਾਬਰ ਹਨ, ਕੋਈ ਛੋਟਾ-ਵੱਡਾ, ਜਾਂ ਉਚਾ-ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਆਧਾਰ ਸਿਰਜੇ ਹਨ? ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇ ਧਰਮ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪੱਥ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਜਾਂ ਸਿਰਜਿਆ ਗਿਆ ਤਰਕ ਵੀ ਉਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਉਹੀ ਹਨ? ਕੀ ਸਿਰਦਾਰ (ਭਾਈ) ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੱਸਿਆ 'ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੱਥ' ਉਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ 'ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬੁੱਧ ਚਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ?' ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਚਮ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, "ਉਦਮੁ ਕਰੇਦਿਆ ਜੀਉ ਤੂੰ ਕਮਾਵਦਿਆ ਸੁਖ ਭੁੰਚੁ॥ ਧਿਆਇਦਿਆ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲੁ ਨਾਨਕ ਉਤਰੀ ਚਿੰਤ॥" ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਸਾਧੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ 'ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ, ਵੰਡ ਛਕਣਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ' ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਆਧਾਰ ਹੈ:

ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਾ ਗਵੈ ਗੀਤ॥
ਭੁਖੇ ਮੁਲਾਂ ਘਰੇ ਮਸੀਤਿ॥
ਮਖਟੁ ਹੋਇ ਕੈ ਕੰਨ ਪਤਾਏ॥
ਫਕਰੁ ਕਰੇ ਹੋਰੁ ਜਾਤਿ ਗਵਾਏ॥
ਗੁਰੂ ਪੀਰੁ ਸਦਾਏ ਮੰਗਣੁ ਜਾਇ॥
ਤਾ ਕੈ ਮੂਲਿ ਨ ਲਗੀਐ ਪਾਇ॥
ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ॥੧॥

(ਪੰਨਾ 1245)
ਕੀ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਮਾਰਗ ਦਾ ਆਧਾਰ-ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗ ਦਾ ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਹਵਾਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ? ਜਾਂ 'ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬੁੱਧ' ਪੱਥ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਆਮ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ? ਮੇਰੇ ਅਲਪ ਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਕਿਸੇ ਰੱਬ, ਪਰਮਾਤਮਾ,

ਪਰਮਹਸਤੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਰਬਵਿਆਪਕਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦੇ। ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸਮਾਨਤਾ ਦੱਸਣ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, "ਪਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 'ਸਿੱਖ' ਧਰਮ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 'ਸਿੰਘ' ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਰਿਪੱਕ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।...ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਅਤੇ ਬੋਧੀ ਸੰਘ ਦੀ ਰਹੂ ਰੀਤ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪਰ ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਲਿਆਂ ਸਿੱਧੀ ਸੋਭਾ ਕੀਤੀ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਨਾਥ ਵਿਚ ਧਰਮਚੱਕਰ ਦਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਨੇ ਬੋਧੀ ਸੰਘ ਦੀ ਨੀਂਹ ਪੰਜ ਭਿਕਸ਼ੂ ਦੀਖਤ ਕਰਕੇ ਰੱਖੀ ਸੀ, ਇਵੇਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਨੀਂਹ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਥਾਪ ਕੇ ਰੱਖੀ। ਬੁੱਧ ਮੱਤ ਤੇ ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸਭਿਅਤਾ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਉਨਤੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪੰਚਾਇਤ ਕਰੇ।"

ਅਜਿਹਾ ਕਬਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਲਹਾਮੀ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਲਹਾਮ (Revelation) ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਸ ਤੱਥ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੀ ਘਾਤਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਵੈ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ 'ਸਚਿਆਰ' ਹੋਣ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖਿ, ਸੰਤ ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਇਲਹਾਮ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੁਗਤ ਰਾਹੀਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੀ ਘਾਤਤ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ, ਉਹ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ 'ਸੰਤ ਅਤੇ ਸਿਧਾਹੀ' ਦੀ ਕਰਨੀ ਦਾ ਇਕਸੁਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਅਮਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇੱਕ ਬੋਧੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੀ ਵੀ ਇਹੀ ਘਾਤਤ ਸਾਰਨਾਥ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਜੋ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਆਈ?

ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਵਾਲੇ ਅਨੁਸਾਰ "ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਰਾਜਗੋਪਾਲਚਾਰੀਆ ਨੇ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰੀਆ ਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਭਜਗੋਵਿੰਦਮ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਨਾਤਨ ਸੱਚ, ਵੇਦਾਂਤ ਅਰਥਾਤ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਮਸਤਕ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਇਆ। ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਦਸਨਾਮੀ ਪਰੰਪਰਾ ਤੇ ਚਾਰ ਮੱਠਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਧਾਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਨ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਰਾਮਾਨੁਜ ਤੇ ਦਸ ਅਲਵਾਰ ਸਾਧੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੀ, ਰਾਮਾਨੰਦ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭਾਗ ਬਣੀ। ਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਦਸ ਨਾਂਵਾਂ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਅਤੇ ਚਾਰ ਤਖਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 'ਚ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸਨਾਤਨਤਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ।...ਚਾਰ ਵੇਦ, ਚਾਰ ਕਤੇਬ, ਚਾਰ ਵਰਣ, ਚਾਰ ਮਜ਼ਹਬ, ਚਾਰ ਮੱਠ, ਚਾਰ ਧੁੰਦੇ ਅਤੇ ਚਾਰ ਤਖਤ ਕਿਸੇ ਸਾਂਝੇਪਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹਨ।"

ਸਿੱਖ ਇਲਹਾਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੁਗਤਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਅਮਲ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਉਸ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਲੈਣਾ ਤਰਕ-ਸੰਗਤਿ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਇੱਕ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਬਦ ਜਦੋਂ ਦੂਜੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੰਕਲਪਕ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਟਰਾਂਸਫਰਮੇਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਇੱਕ ਦੀ ਜੋਤਿ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ:

ਤੂੰ ਪੇਡੁ ਸਾਖ ਤੇਰੀ ਫੂਲੀ॥
ਤੂੰ ਸੁਖਮੁ ਹੋਆ ਅਸਥੂਲੀ॥
ਤੂੰ ਜਲ ਨਿਧਿ ਤੂੰ ਫੇਨੁ ਬੁਦਬੁਦਾ
ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਲੀਐ ਜੀਉ॥੧॥
ਤੂੰ ਸੂਤੁ ਮਣੀਏ ਭੀ ਤੂੰਹੈ॥
ਤੂੰ ਗੰਠੀ ਮੇਰੁ ਸਿਰਿ ਤੂੰਹੈ॥
ਆਦਿ ਮਧਿ ਅੰਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਸੋਈ
ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ਦਿਖਾਲੀਐ ਜੀਉ॥੨॥
ਤੂੰ ਨਿਰਗੁਣੁ ਸਰਗੁਣੁ ਸੁਖਦਾਤਾ॥
ਤੂੰ ਨਿਰਬਾਣੁ ਰਸੀਆ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ॥
ਅਪਣੇ ਕਰਤਬ ਆਪੇ ਜਾਣਹਿ
ਆਪੇ ਤੁਧੁ ਸਮਾਲੀਐ ਜੀਉ॥੩॥
ਤੂੰ ਠਾਕੁਰੁ ਸੇਵਕੁ ਫੁਨਿ ਆਪੇ॥
ਤੂੰ ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਪ੍ਰਭ ਆਪੇ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਸਦਾ ਗੁਣ ਗਾਵੈ
ਇਕ ਭੋਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੀਐ ਜੀਉ॥੪॥
(ਪੰਨਾ 102-3)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚਾਰ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ? ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਪਰੋਕਤ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਪਰ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਚਾਨਣ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ "ਰਹਿਆ ਤਪਾਵਸੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਜੁਗੀ ਚਉਥੇ ਜੁਗਿ ਜੋ ਦੇਇ ਸੁ ਪਾਈ। ਕਰਮ ਭ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭਿ ਭਈ ਲੋਕਾਈ। ਚਹੂੰ ਬੇਦਾਂ ਕੇ ਧਰਮ ਮਥਿ ਖਟਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਥਿ ਰਿਖਿ ਸੁਣਾਵੈ।...ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਮਤਿ ਸਭਿ ਗਾਵੈ। ਕਲਿਜੁਗਿ ਬੋਧੁ ਅਉਤਾਰੁ ਹੈ ਬੋਧੁ ਅਬੋਧੁ ਨ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਆਵੈ।...ਫੋਕਟਿ ਧਰਮੀ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਵੈ। ਦਸਿ ਨਾਮਿ ਸੰਨਿਆਸੀਆ ਜੋਗੀ ਬਾਰਹ ਪੰਥਿ ਚਲਾਏ। ਜੰਗਮ ਅਤੇ ਸਰੇਵਤੋ ਦਗੇ ਦਿਗੰਬਰਿ ਵਾਦਿ ਕਰਾਏ। ਬ੍ਰਹਮਣਿ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰਿ ਕਰਿ ਸਾਸਤ੍ਰਿ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣਿ ਲਝਾਏ।... ਚਾਰਿ ਵਰਨਿ ਚਾਰਿ ਮਜਹਬਾਂ ਜਗਿ ਵਿਚਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਣੇ। ਖੁਦੀ ਬਖੀਲਿ ਤਕਬਰੀ ਖਿਚੋਤਾਣਿ ਕਰੇਨਿ ਪਿਕਾਣੇ।" ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ, "ਧਰਮ ਧਉਲੁ ਪੁਕਾਰੈ ਤਲੈ ਖੜੋਆ।"

ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ, 'ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ' ਦੇ ਆਧਾਰ-ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਲੱਭ ਲਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਵਜੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਮਾਰਗ ਹੱਥ ਲੱਗ ਹੀ ਜਾਵੇ!

ਮਨ ਮਰੈ ਧਾਤੁ ਮਰਿ ਜਾਇ

ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੩
ਮਨ ਮਰੈ ਧਾਤੁ ਮਰਿ ਜਾਇ॥
ਬਿਨੁ ਮਨ ਮੂਏ ਕੈਸੇ ਹਰਿ ਪਾਇ॥
ਇਹੁ ਮਨ ਮਰੈ ਦਾਰੁ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥
ਮਨੁ ਸਬਦਿ ਮਰੈ ਬੂਝੈ ਜਨੁ ਸੋਇ॥੧॥
ਜਿਸ ਨੇ ਬਖਸੇ ਹਰਿ ਦੇ ਵਡਿਆਈ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਵਸੈ ਮਨ ਆਈ॥ ਰਹਾਉ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਰਣੀ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ॥
ਤਾ ਇਸੁ ਮਨ ਕੀ ਸੋਝੀ ਪਾਵੈ॥
ਮਨੁ ਮੈ ਮਤੁ ਮੈਗਲ ਮਿਕਦਾਰਾ॥
ਗੁਰ ਅੰਕਸੁ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲਣਹਾਰਾ॥੨॥
ਮਨੁ ਅਸਾਧੁ ਸਾਧੈ ਜਨੁ ਕੋਈ॥
ਅਚਰੁ ਚਰੈ ਤਾ ਨਿਰਮਲ ਹੋਈ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਇਆ ਸਵਾਰਿ॥
ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਤਜੈ ਵਿਕਾਰ॥੩॥
ਜੇ ਧੁਰਿ ਰਖਿਅਨੁ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਇ॥
ਕਦੇ ਨ ਵਿਛੁੜਹਿ ਸਬਦਿ ਸਮਾਇ॥
ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਆਪੇ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਛਾਣੈ॥੪॥
ਗੁਰਦੇਵ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਜਦੋਂ ਮਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਧਾਤੁ, ਭਾਵ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਧਾਰੀ ਦੌੜ-ਭੱਜ ਵੀ ਮਰ ਮੁੱਕ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਚੰਚਲ ਮਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਟੁੱਟਦਾ ਨਹੀਂ, ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਉਸ ਦਾਰੂ-ਦਵਾਈ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਰਤਿਆਂ ਮਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਰਹਾਉ ਦੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਉਹ ਮਿਹਰਬਾਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਜੀਵ 'ਤੇ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਵਡਿਆਈ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਸ ਜੀਵ ਵਿਚ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਕਾਰ, ਭਾਵ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨ ਵੱਸ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ 'ਚ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਇਵੇਂ ਹੀ ਮਨ ਵੀ ਹਉਮੈ ਦੇ ਨਸ਼ੇ 'ਚ ਮਸਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ, ਮਰੇ ਹੋਏ ਮਨ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮਨੁ ਅਸਾਧੁ ਸਾਧੈ ਜਨੁ ਕੋਈ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਅਚਰੁ ਚਰੈ ਤਾ ਨਿਰਮਲ ਹੋਈ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਇਆ ਸਵਾਰਿ॥
ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਤਜੈ ਵਿਕਾਰ॥੩॥
ਹੇ ਭਾਈ! ਮਨ ਤਾਂ ਵੱਸ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਚਰੁ ਭਾਵ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਖਾਧੀ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਖਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਭੈੜੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਵਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਉਮੈ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਡਭਾਗੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਧੁਰ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਵਿਛੜਦੇ ਅਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਆਪੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜਾਣ, ਪਰ ਭਾਈ ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਨਕ! ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536

ਸੰਤਾਂ, ਭਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਫਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ !

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ 25 ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਫਰ ਦਾ ਲੇਖ ‘ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਦਾਨਿ ਦਿਵਾਨੇ’ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਹਨ ਜੋ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ‘ਜ਼ਫਰ’ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕਣ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਨਮੰਦ ਹੋਵਾਂਗਾ।

ਲੇਖ ਵਿਚ ਸ. ਜ਼ਫਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, “ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਾਣੀਕਾਰ (ਭਗਤ) ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਨ: ਬਾਣੀ ਤ ਕਚੀ

**ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੋਸਾ
ਡੈਲਟਾ, ਬੀ.ਸੀ. ਕੈਨੇਡਾ**

ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਤ ਹੋਰ ਕਚੀ ਬਾਣੀ॥ (ਪੰਨਾ ੯੨੦) ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਬੰਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਫਰ ਦਾ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਿਤਨਾ ਗਲਤ ਹੈ:

ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ॥

ਬਾਣੀ ਤ ਕਚੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਤ ਹੋਰ ਕਚੀ ਬਾਣੀ॥

ਕਹਦੇ ਕਚੇ ਸੁਣਦੇ ਕਚੇ

ਕਚੀ ਆਖਿ ਵਖਾਣੀ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਿਤ ਕਰਹਿ ਰਸਨਾ

ਕਹਿਆ ਕਛੁ ਨ ਜਾਣੀ॥

ਚਿਤੁ ਜਿਨ ਕਾ ਹਿਰਿ ਲਇਆ

ਮਾਇਆ ਬੋਲਨਿ ਪਏ ਰਵਾਣੀ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਤ

ਹੋਰ ਕਚੀ ਬਾਣੀ॥ (ਪੰਨਾ ੯੨੦)

ਅਰਥ: ਗੁਰ-ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਉਲਟ ਬਾਣੀ ਮਾਇਆ ਦੀ ਝਲਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਤਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰ-ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬਿਤਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਭੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਨ ਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਬੰਦੇ ਜੀਭ ਨਾਲ ਹਰੀ-ਨਾਮ ਭੀ ਬੋਲਣ ਤਾਂ ਭੀ ਜੋ ਕੁਝ ਉਹ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਮਾਇਆ ਨੇ ਮੋਹ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਜ਼ਬਾਨੀ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਨਾਨਕ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਗੁਰ-ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਉਲਟ ਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਡੇਗਦੀ ਹੈ।

ਅਰਥਾਤ ਗੁਰ-ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਉਲਟ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਤੋਂ ਸੁੱਢੀ ਬਾਣੀ ਮਨ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਦੀ ਝਲਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਤਕਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਬਾਣੀ ਨਿੱਤ ਪੜ੍ਹਨ-ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਮਾਇਆ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਦਾ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਮਨ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸ. ਜ਼ਫਰ ਨੂੰ ਭਗਤ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਫਰਕ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੱਲੋਂ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ, ਤ੍ਰੈਕਾਲ ਦਰਸ਼ੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਏ ਪਰ ਭਗਤ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਬਾਅਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਏ। ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਉਚਾਰੇ, ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੋਏ, ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਖਾਸ ਮਨੋਰਥ ਵਰਣ ਵੰਡ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੇ ਉਚ-ਨੀਚ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਏਕਤਾ ਸੀ। ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ‘ਤੇ ਪੂਰੀ ਉਤਰਦੀ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਪਾਸ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਛੱਜੂ, ਪੀਲੂ, ਕਾਨਾ ਤੇ ਹਸਨਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਨੁਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ, ਲੇਕਿਨ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ‘ਸਤਿਗੁਰ’ ਨਾਂ ਲਿਖ ਕੇ, ਸਿਰਫ ‘ਭਗਤ’ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

ਸ. ਜ਼ਫਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, “ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ 25 ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਛਪੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ‘ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਦਾਨਿ ਦਿਵਾਨੇ’ ਵਿਚ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਫਰ ਨੇ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ-ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਸ. ਜ਼ਫਰ ਦੇ ਇਸ ਚਿੰਤਨ ਉਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਸਦੇ ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੋਸਾ ਨੇ ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਿੰਤੂ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਹੋਰ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਢੁਕਵੀਂ ਥਾਂ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਲਿਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਹ ਬਾਣੀ ਸਾਧਾਰਨ ਸੂਚਨਾ ਵਾਂਗ ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ, ਮਹਲਾ ਦੂਜਾ, ਮਹਲਾ ਤੀਜਾ ਆਦਿ ਲਿਖ ਕੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅੱਗੇ ਬਾਣੀ ‘ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕੀ’ ਜਾਂ ‘ਰਵਿਦਾਸ ਜੀਓ ਕੀ’ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਆਦਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਹੋਰ ਪੂਰਬਲੇ ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁਰਖਾ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਉਚਾ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ।”

ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ‘ਬਾਣੀ ਸਧਨੇ ਕੀ’, ‘ਸਲੋਕ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕੇ’, ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਕਾ’, ਜਾਂ ਬਾਣੀ ਭਗਤਾ ਕੀ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ’ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮਝੀਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ? ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ 93 ਉਤੇ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਸ਼ਬਦ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਹੈ, ਪੰਨਾ 710 ਉਤੇ ਜੈਤਸਰੀ ਬਾਣੀ ਭਗਤਾ ਕੀ ਸ਼ਬਦ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਹੈ, ਪੰਨਾ 718 ਉਤੇ ਟੋਡੀ ਬਾਣੀ ਭਗਤਾ ਕੀ ਸ਼ਬਦ ਨਾਮਦੇਉ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਆਦਿ।

ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਭਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਨੂੰ ਤਰਸਦਾ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੰਘਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ. ਜ਼ਫਰ ਸਾਧਾਰਨ ਸੂਚਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਲਫਜ਼ ‘ਮਹਲਾ’ ਜਾਂ ‘ਮਹਲ’ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤਿ ਗਹਿਰ-ਗੰਭੀਰ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਸਿਖਰ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਜੀਵ-ਇਸਤਰੀ, ਨਿਜਪਦ, ਅੰਤਹਕਰਨ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਾਂ ਇਕ ਦੀ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਲੀਨਤਾ, ਜੋਤਿ, ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਅੰਸ ਲਈ ਹੈ।

ਮਹਲਾ ਜਾਂ ਮਹਲ ਤੋਂ ਭਾਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਿਜ ਘਰ, ਆਪਣਾ ਆਪਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਵਾਸਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹਲ ਦੀ ਸੰਗਿਆ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਭ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਹੀ ਮਹਲ ਅਖਵਾਏ:

ਮਹਲੈ ਅੰਦਰਿ ਮਹਲੁ ਕੇ ਪਾਏ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸਚਿ ਚਿਤੁ ਲਾਏ॥

ਜਿਸ ਨੇ ਸਚੁ ਦੇਇ ਸੋਈ ਸਚੁ ਪਾਏ

ਸਚੇ ਸਚਿ ਮਿਲਾਇਦਾ॥ (ਪੰਨਾ ੧੦੬੪)

ਭਾਵ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਲੱਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਦਾ ਬਿਰ ਹਰਿ-ਨਾਮ ਵਿਚ ਚਿੱਤ ਜੋਤੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੋ ਬਾਈ! ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਦਾ ਬਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣਾ ਸਦਾ ਬਿਰ ਹਰਿ-ਨਾਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਇਹ ਹਰਿ-ਨਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਇਸ ਸਦਾ ਬਿਰ ਹਰਿ-ਨਾਮ ਵਿਚ ਇਕ-ਮਿਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ:

ਮਹਲ ਸਾਹ ਕਾ ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਪਾਵੈ॥

ਕਵਨ ਸੁ ਬਿਧਿ ਜਿਤੁ ਭੀਤਰਿ ਬੁਲਾਵੈ॥

ਤੂੰ ਵਡ ਸਾਹੁ ਜਾ ਕੇ ਕੋਟਿ ਵਣਜਾਰੇ॥

ਕਵਨ ਸੁ ਦਾਤਾ ਲੇ ਸੰਚਾਰੇ॥ (ਪੰਨਾ ੧੮੧)

ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਮ-ਰਤਨ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਮ-ਰਾਸਿ ਦੇ ਸਾਹ ਦਾ ਮਹਲ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲੱਭ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਢੰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਾਹ ਜੀਵ-ਵਣਜਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸੱਦਦਾ ਹੈ? ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਕਰੋੜਾਂ ਜੀਵ ਤੇਰੇ ਵਣਜਾਰੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ‘ਚ ਅਪਤਾ ਦੇਵੇ?

ਸ. ਜ਼ਫਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, “ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪੁਰਬ ਵੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣਾ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਂ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।”

ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹਰ ਇਕ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਆਈਆਂ ਦਾ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਾਉਣਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਜਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਅਲੱਗ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਉਤਨੇ ਹੀ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ:

ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਉਤਭੁਜ ਸੇਤਜ

ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਜੰਤਾ॥

ਏਕੁ ਪੁਰਬੁ ਮੈ ਤੇਰਾ ਦੇਖਿਆ

ਤੂ ਸਭਨਾ ਮਾਹਿ ਰਵੰਤਾ॥ (ਪੰਨਾ ੫੯੬)

ਭਾਵ ਅੰਡੇ, ਜਿਉਰ, ਧਰਤੀ, ਮੁਤ੍ਰਕੇ ਵਿਚੋਂ ਜੰਮੇ ਹੋਏ ਇਹ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਤੇਰੇ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਅਚਰਜ ਖੇਡ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈਂ।

ਬਾਕੀ ਪੁਰਬ ਦਾ ਅਰਥ ਨਿਰਾਪੁਰਾ ਤਿਓਹਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਚਰਜ, ਵਡਿਆਈ ਜਾਂ ਸਿਫਤ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਆਪਣੀ ਵਾਰ ਬਾਰਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪਉਤੀ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾ ਗੁਰ ਸਿਖਾ

ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਗੁਰਪੁਰਬੁ ਕਰੰਦੇ।

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਫਲੁ ਸੁਫਲੁ ਫਲੰਦੇ।

ਭਾਵ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਹਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਲਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੁਫਲ ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਫਲਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਵੀ ਨਿਰਾ ਪੁਰਾ ਤਿਓਹਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਸ. ਜ਼ਫਰ ਨੂੰ ਭਗਤ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਫਰਕ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੱਲੋਂ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ, ਤ੍ਰੈਕਾਲ ਦਰਸ਼ੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਏ ਪਰ ਭਗਤ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਬਾਅਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਏ। ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਉਚਾਰੇ, ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੋਏ, ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਖਾਸ ਮਨੋਰਥ ਵਰਣ ਵੰਡ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੇ ਉਚ-ਨੀਚ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਏਕਤਾ ਸੀ। ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ‘ਤੇ ਪੂਰੀ ਉਤਰਦੀ ਸੀ।

ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ (ਸ਼ਬਦ) ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ‘ਸਭਨਾ ਮਾਹਿ ਰਵੰਤਾ’ ਵਾਲਾ ਗੁਣ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ:

ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੈ ਜਾਣੁ॥

ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ॥੧ ਰਹਾਉ॥

(ਪੰਨਾ ੮੬੪)

‘ਤੂ ਸਭਨਾ ਮਾਹਿ ਰਵੰਤਾ’ ਗੁਣ ਨੂੰ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਹੀ ਗੱਲ ਪਦ-ਪਦਵੀ ਦੀ, ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਜਾਪ (ਗੁਰਮੰਤਰ) ਹੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪਦ (ਦਰਜਾ) ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਫੋਕੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜੇ ਕਿਸੇ ਭਗਤ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਇਹ ਸਮਝਣ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਸੇ ਪਦ-ਪਦਵੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਜੋ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਪਏਗਾ।

ਪੁਰਬ ਜਨਮ ਹਮ ਤੁਮਹਰੇ ਸੇਵਕ

ਅਬ ਤਉ ਮਿਟਿਆ ਨ ਜਾਈ॥

ਤੇਰੇ ਦੁਆਰੈ ਧੁਨਿ ਸਹਜ ਕੀ

ਮਾਥੈ ਮੇਰੇ ਦਗਾਈ॥ (ਪੰਨਾ ੯੨੦)

ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪੂਰਬਲੇ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ‘ਹਮ ਤੁਮਰੇ ਸੇਵਕ’ ਬਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ‘ਤੇ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ:

ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਰੀ

ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਇ॥ (ਪੰਨਾ ੨੪੯)

ਅਰਥਾਤ ਹੋ ਭਾਈ! ਸੰਤ ਜਨ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਜਗਤ ਵਿਚ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਜਨ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਜੋੜਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਮੰਝ ਵਾਂਗੂੰ (ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਲਤਾਨੀਆਂ ਸੀ, ਫਿਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਇਕ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੋਇਆ ਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬਣੀ ਕਬਰ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ) ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਚਾਹੁਣ ਪਿਛਲਾ ਕਰਮਕਾਂਡ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ।

ਸ. ਜ਼ਫਰ ਨੇ ਹੋਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਸੈਨ ਜੀ, ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ੍ਰੋਤ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ

ਹੋਈ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਹਰੀ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੈ।

ਹੋ ਭਾਈ! ਕਬੀਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਬਣ ਕੇ ਭਲਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਸੈਣ ਨਾਈ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਬਣ ਕੇ ਉਤਮ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਨਾਮਦੇਵ ਉਚੇ ਤੋਂ ਉਚੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਬਣਿਆ, ਅਤੇ ਸਭ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਰਵਿਦਾਸ ਦੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਬਣ ਗਈ।

ਹੋ ਨਾਨਕ! ਹੋ ਭਾਈ! ਮੇਰੀ ਇਹ ਜਿੰਦ, ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ, ਤਨ, ਇਹ ਧਨ-ਸਭ ਕੁਝ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਇਹ ਮਨ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਗਤ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਰਹਾਉ ਦੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜ਼ਫਰ ਨੇ ਜਦ ਰਹਾਉ ਦੀ ਤੁਕ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ, ਸਮਝਣਾ ਜਾਂ ਲਿਖਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਤੀਜਾ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ੍ਰੋਤ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਦੇ ਹੋਣ ਬੀਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ, ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ। ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਬਣ ਗਈ। ਇਸ ਸੰਗਤ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਭਗਤ ਜਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਦਾਸ ਬਣ ਗਏ, ਨਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕਬੀਰ ਜਾਂ ਬਾਕੀ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਦਾਸ ਬਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੋਣ ਬੀਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ. ਜ਼ਫਰ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਗੁਰੂ, ਪਰਮਾਤਮਾ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਗਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਕਾਸ਼! ਸ. ਜ਼ਫਰ ਨੂੰ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਤੇ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਦਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੋਣ ਬੀਣ ਦਾ ਆਧਾਰ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ੍ਰੋਤ ਅਤੇ ਕਿਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਆਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਹਰ ਸਿੱਖ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਰਹਿਰਾਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੫

ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਤੇ ਨਾਹੀ

ਮੈਨੇ ਜੇਗੁ ਕੀਤੇਈ॥

ਮੈ ਨਿਰਗੁਣਿਆਰੇ ਕੇ ਗੁਣੁ ਨਾਹੀ

ਆਪੇ ਤਰਸੁ ਪਾਏਓਈ॥

ਤਰਸੁ ਪਇਆ ਮਿਹਰਾਮਤਿ ਹੋਈ

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਜਣੁ ਮਿਲਿਆ॥

ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਤ ਜੀਵਾ

ਤਨੁ ਮਨੁ ਬੀਵੈ ਹਰਿਆ॥ (ਪੰਨਾ ੧੪੨੯)

ਸ. ਜ਼ਫਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, “ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭੱਟ ਕਲ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਵੱਈਆਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਆਦਿ ਗੁਰੂਆਂ (ਭਗਤਾਂ) ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸੁ

ਭਗਤੁ ਜੈਦੇਵ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ॥

ਨਾਮਾ ਭਗਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸਦਾ ਗਾਵਹਿ

ਸਮ ਲੋਚਨ॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੯੦)”

ਪਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਬੰਦ ਦੇਖੋ:

ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਭਗਤੁ

ਜੈਦੇਵ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ॥

ਨਾਮਾ ਭਗਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸਦਾ ਗਾਵਹਿ

ਸਮ ਲੋਚਨ॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੯੦)

ਅਰਥਾਤ ਉਸ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ) ਗੁਣ ਰਵਿਦਾਸ ਭਗਤ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੈਦੇਵ ਤੇ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਤੇ ਕਬੀਰ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ; ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਭ ਥਾਈਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਗਤੁ ਬੇਇ ਗੁਣ ਰਵੈ ਸਹਜਿ

ਆਤਮ ਰੰਗੁ ਮਾਣੈ॥

ਜੋਗ ਧਿਆਨਿ ਗੁਰ ਗਿਆਨਿ ਬਿਨਾ

ਪ੍ਰਭ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣੈ॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੯੦)

ਅਰਥਾਤ (ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ) ਅਡੋਲਤਾ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਸੁਆਦ ਨੂੰ ਮਾਣਦਾ ਹੈ, (ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ) ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਸੁਰਤੀ ਜੋਤ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ,

ਅਜੋਕੇ ਯੁਗ 'ਚ ਧਰਮਤੰਤਰਕ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਣੀ ਅਣਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਧਰਮਤੰਤਰਕ (Theocratic) ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ। ਧਰਮਤੰਤਰ ਧਰਮ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ। ਧਰਮ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੂਲ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਮਤੰਤਰਕ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ

ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਅਗਿਆਨ ਵੱਸ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਵਹਾਓ ਵਿਚ ਹੀ ਧਰਮਤੰਤਰਕ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮਤੰਤਰ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਣਨ ਦਾ ਯਤਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਧਰਮ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ:

1. ਧਰਮ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਿਜੀ ਜੀਵਨ ਢੰਗ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੰਗਠਤ ਕਰਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ।
2. ਧਰਮ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ-ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਸੁਝਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਮਾਇਆ, ਸੰਪੱਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।
3. ਧਰਮ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸੁਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਆਰਾਮਦੇਹ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।
4. ਧਰਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਤਰਕ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।
5. ਧਰਮ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕਰਕੇ ਸੀਮਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।
6. ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਬੁੱਧੀ, ਮਿਹਨਤ

ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਬਾਰੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ 7 ਜਨਵਰੀ 2017 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਛਪੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਲੇਖ 'ਬਿੜਕ ਗਏ ਹਨ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੋਂ' ਨਾਲ ਅਰੰਭ ਹੋਈ ਚਰਚਾ ਤਹਿਤ ਪਾਠਕ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਿਸੀਸਾਗਾ (ਕੈਨੇਡਾ), ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਨਿਊ ਜਰਸੀ, ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫਰੀਮਾਂਟ, ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ-ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀ ਰਹੇ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿਚ ਐਤਕੀਂ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਮਨਸ਼ਾ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਬਹਿਸ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਆਈਆਂ ਹੋਰ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਣਦੀ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬੱਸ ਇਕ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਧੀਰਜ ਤੇ ਸ਼ਾਇਸਤਗੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਅਤੇ ਲਗਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਪੂਜਾ, ਪਾਠ, ਪੁੰਨ, ਦਾਨ, ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

7. ਰਾਜਨੀਤੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਦੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਵਖਰੇਵਾਂ ਅਤੇ ਦਵੈਧ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਧਰਮ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਮੂਲ ਅੰਤਰ ਦਾ ਇਹੋ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਧਰਮ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧਣ, ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨ ਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਮਿਆਨ ਵਿਚ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਾਉਂਦੀਆਂ, ਜਿਥੇ ਮੀਰੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਥੇ ਪੀਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਹਾਂ, ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਮੀਰੀ ਨਾਲ ਪੀਰੀ ਵੀ ਧਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਜੀਵਨ ਢੰਗਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੁਦੇ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਧਰਮ ਮਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਜ਼ੋਰ, ਜਬਰ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਜਿਤਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਕਿਹੜੀ ਰਾਜ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਆਗੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਬਣ ਗਏ? ਸਾਰੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਜਿੱਤ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਵਿਚ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਰਾਜ ਦਿਖਾਵੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਚਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਦਿਖਾਵੇ ਵਾਲਾ ਧਰਮ ਤਾਂ ਪਖੰਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਤੇ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਕ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਬਣਵਾ ਕੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਚੁਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਪੂਰੇ ਅਖਤਿਆਰ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਭੇਰੇ ਅਤੇ ਠਾਠਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸੁਵਿਧਾ ਹੈ। ਧਰਮਤੰਤਰਕ ਰਾਜ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਏਨੀਆਂ ਧਾਰਮਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾ ਦੇ ਸਕਦਾ?

ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਮੰਤਵਾਂ ਵਿਚ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਹਕੂਮਤ ਵਿਚ ਭਾਗੀਦਾਰ ਬਣੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਸੂਝ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਧਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਤੇ ਨੈਤਿਕ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਧਰਮਤੰਤਰਕ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਕੇ ਅਧੀਨ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਨਜਾਣ ਅਤੇ ਗਿਆਨਹੀਣ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਕਾਰਗਰ ਢੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਸਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ

'ਤੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਵਰਗ ਅਸੀਮ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਅਤੇ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ ਸੁਭਾਵਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਸਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਪੁਜਾਰੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ, ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਅਤੇ ਧਨਾਢ ਬਣਨ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਅਭਿਲਾਸੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਚਲਾਉਣਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਣਾਓ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਧਰਮਤੰਤਰਕ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪੁਰੋਹਿਤ ਹਕੂਮਤ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਅਕਸਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਯੂਰਪੀਨ ਧਰਮਤੰਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਧਰਮ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਤੇ ਟਕਰਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਾਦਰੀ ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਭਾਗ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਰਹੇ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਿਲੇਸੀਅਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ (Gelasius's Two-swords Theory) ਅਪਨਾ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਪਾਦਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਹੈਨਰੀ 8 (Henry VIII) ਨੇ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਚਰਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਯੂਰਪ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਨੇ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਵਿਅਕਤੀ, ਸਮਾਜ, ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘੀ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਖਰ ਨੂੰ ਉਦਯੋਗ, ਵਿਗਿਆਨ, ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮਾਂ ਕਾਰਨ

ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਯੂਰਪੀਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਦਖਲ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਯੂਰਪ ਦੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਕੌਮੀ ਰਾਜ (Nation States) ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਦੋ ਭਿਆਨਕ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਮਾਸੂਮ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਜੰਗਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲੀਗ ਆਫ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਸੀ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਹੁਣ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ (UNO) ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਆਰਥਿਕ, ਜਲ ਵਾਯੂ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਗਲੋਬਲ ਨੀਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਲਏ ਹਨ ਪਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ।

ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦਾ ਆਰਥਕ ਢਾਂਚਾ ਉਸ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਧਰਮਤੰਤਰਕ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕਾਰਗਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਜੋਕੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਉਦਯੋਗ, ਵਿਗਿਆਨ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਤਾ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਧਰਮਤੰਤਰਕ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀ ਢੰਗ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਉੱਤਮ ਆਖੰਡ ਦੀ ਸਾਜੀ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ "ਪ੍ਰਭੂ ਨੇਤੈ ਹਰਿ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਹੁ ਏਕੈ ਸਿਸਟਿ ਸਬਾਈ॥ ਏਕੈਕਾਰੁ ਅਵਰ ਨਹੀਂ ਦੂਜਾ ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਸਮਾਈ॥" (ਪੰਨਾ 931) ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤਸੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਲਈ ਉਦਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬਦਲ ਮੰਡਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਲੋਂ ਸੁਝਾਈ ਗਈ ਮਾਨਵ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਵਲ ਨੂੰ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਖਾਲਸਿਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਸਾਰਕ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਦੇ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁੱਝ ਗਏ!

#

ਸੰਤਾਂ, ਭਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਫਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ!

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

(ਉਸ ਦੇ) ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਬੇਣੀ ਭਗਤ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੁਖਦੇਉ ਪਰੀਖਤੁ ਗੁਣ ਰਵੈ

ਗੋਤਮ ਰਿਖਿ ਜਸੁ ਗਾਇਓ॥

ਕਬਿ ਕਲ ਸੁਜਸੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਨਿਤ ਨਵਤਨੁ ਜਗਿ ਛਾਇਓ॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੯੦)

ਅਰਥਾਤ ਸੁਖਦੇਵ ਰਿਸ਼ੀ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਗੁਣ) ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ (ਰਾਜਾ) ਪਰੀਖਤ (ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਗੁਣ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੋਤਮ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਭੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਹੀ ਜਸ ਗਾਇਆ ਹੈ। ਹੇ ਕਲਯ ਕਵੀ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸੋਹਣੀ ਸੋਭਾ ਨਿੱਤ ਨਵੀਂ ਹੈ ਤੇ ਜਗਤ 'ਚ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭੱਟ ਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ) ਜੋਤਿ, ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਸੀ, ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਦੇ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਪਰ ਸ. ਜ਼ਫਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸਤਤ ਜਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਆਦਿ ਗੁਰੂ (ਭਗਤਾਂ) ਅਤੇ ਆਦਿ ਬਾਣੀ (ਭਗਤ ਬਾਣੀ) ਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਾਸਰ ਗਲਤ ਹੈ।

ਸ. ਜ਼ਫਰ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਚਿੰਤਨ ਗੋਚਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਧਰੇ ਕੇਸਾਂ ਅਤੇ ਪੱਗਾਂ ਦੇ ਦਿਖਾਵੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਜਰ ਬਸਰ ਅਤੇ ਸਬਰ ਕਰਨ ਜੋਗੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਈਏ। ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਲਹਿਰ ਬਣਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਕ ਹਾਸੇਹੀਣਾ

ਫਿਰਕਾ ਨਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਈਏ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਜੜ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਸਰੋਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮੂਲ ਤਾਸੀਰ ਗੁਆਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।"

ਸ. ਜ਼ਫਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਲਹਿਰ ਬਣਨ ਲਈ ਤੇ ਇਕ ਹਾਸੇਹੀਣਾ ਫਿਰਕਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਿਸ ਸਰੋਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ? ਕੀ ਛੱਡੀਏ ਤੇ ਕੀ ਅਪਨਾਈਏ? ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਉਲਟਾਉਣਾ ਹੈ, ਦੱਸਣ ਤਾਂ ਸਹੀ?

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਮ, ਮੱਧਮ, ਨਖਿੱਧ ਮੰਨੇ ਹਨ। ਉਤਮ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕੁੱਛ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰੇ ਜਾਣ, ਉਹ ਸਰੀਰ, ਧਰਮ ਤਬਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਜੈਸੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪੰਜ ਕੱਕਾਰੀ ਰਹਿਤ। ਫਿਰ ਮੱਧਮ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਰੀਰ, ਧਰਮ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਜੈਸੇ ਜਟਾਂ, ਭਸਮ, ਜਨੇਊ, ਕੰਠੀ ਆਦਿਕ। ਤੀਸਰੇ ਨਖਿੱਧ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦੀ ਮਹਿਆਦਾ ਖੰਡਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਰੀਰ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੈਸੇ ਕੰਨ ਵਿਨੋਣੇ, ਸੁੰਨਤ, ਮੁੰਡਨ ਆਦਿ।

ਪੰਜ ਕੱਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਰਾ ਪੰਜ ਕੱਕਾਰ ਰੱਖਣੇ ਹੀ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ

ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਪੰਜ ਕੱਕਾਰ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਰਹਿਤ। ਇਥੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰੀਵ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਬਾਹਰਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਭਾਵ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਕਲ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਬੋਲੀ, ਲਿਖਤ, ਰਾਗ, ਚਿਤਰ ਆਦਿ ਇਹ ਸਭ ਮਾਨਸਿਕ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਰੂਪ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਨਾਲ ਟਾਹਣੀ, ਪੱਤੇ, ਫੁੱਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਲਵਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਾਤ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਪਜਾਊ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਭਾਵ ਜਾਂ ਜਜ਼ਬੇ ਸਬੰਧਤ ਨਾ ਹੋਣ, ਉਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਿਰਾ ਭੇਖ ਤੇ ਫਜ਼ੂਲ ਹਨ, ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਊ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਬ੍ਰਿਥਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਮਹਿਆਦਾ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਜੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਥਵਾ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਉਚੇਰੀਆਂ ਕੀਮਤੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ-ਗ੍ਰਸਤ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ) ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੂਰਖਾਂ ਸਮਾਨ ਹਨ, ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਇਸ ਲਈ ਪੈਰੋਂ ਲਾਹ ਦੇਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੱਖੇ ਪੱਥਰਾਂ ਉਤੇ ਤੁਰਨਾ ਹੈ।"

ਮਨ ਕੇ ਅੰਧੇ ਆਪਿ ਨ ਬੂਝਹੁ

ਕਾਹਿ ਬੁਝਾਵਹੁ ਭਾਈ॥

ਮਾਇਆ ਕਾਰਨ ਬਿਦਿਆ ਬੇਚਹੁ

ਜਨਮੁ ਅਬਿਰਥਾ ਜਾਈ॥ (ਪੰਨਾ ੧੧੦੩)

ਬੈਕ-ਟੂ-ਸਿੱਖੀ

ਜਦ ਵੀ ਕੋਈ ਕੇਸ ਰੱਖ ਕੇ ਫੋਟੋ ਨਵੀਂ ਖਿਚਾਉਂਦਾ। ਘਰ-ਵਾਪਸੀ ਵਾਲੀ ਪੋਸਟ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਪਾਉਂਦਾ। ਲੋਕੀਂ ਸੋਚਣ ਯੂ-ਟਰਨ ਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਹੈ ਵੱਜ ਸਕਦੀ, ਤਾਂ ਵੀ 'ਵਾਹ-ਵਾਹ' 'ਕਿਆ-ਬਾਤ' ਲਿਖ ਹਰ ਕੋਈ ਵਡਿਆਉਂਦਾ। ਕੇਸ ਇਕੱਲੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਨਾ ਬਣਿਆ ਜਾਵੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹੋ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਂਦਾ। ਕੇਸਾਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬਥੇਰੇ ਲੋਕੀਂ, ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਕਿਤੇ ਅਖਵਾਉਂਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨੇ ਕੇਸਾਂ ਵਾਲੇ ਫਿਰਦੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਕੋਈ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਗੱਲ ਅਪਨਾਉਂਦਾ। ਡੇਰੇ ਵਾਲਾ, ਸੰਪਰਦਾਈ ਜਾਂ ਸਾਧਾਂ ਦਾ ਚੋਲਾ, ਬਾਹਰੋਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇਹੀ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ, ਪਰ 'ਕੋਟਨ ਮੈ ਨਾਨਕ ਕੋਊ' ਬਾਬਾ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦਾ। 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵੇ, ਉਹੀ ਸਿੱਖ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਾਉਂਦਾ। ਕਹਿ ਸੁਣ ਕੇ ਜਾਂ ਦੇਖਾ-ਦੇਖੀ ਜਦ ਕੋਈ ਕੇਸ ਵਧਾਵੇ, ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਦੇ ਬਾਝੋਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਘਬਰਾਉਂਦਾ। ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਜਦ ਵੀ ਜੀਵਣ ਲਗਦਾ, ਕੱਟਣ ਵੇਲੇ ਰੋਮਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਕਾਦਰ ਨੂੰ ਹੀ ਪਾਉਂਦਾ।

-ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਸਾਲ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਸਦਾਬਹਾਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ-6/ਆਖਰੀ ਕਿਸ਼ਤ

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਕਥਾ ਰਸ ਕਮਾਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡ ਲਿਖਤਾਂ ਵੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨੀਨੁਮਾ ਲੇਖ ਵੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਲੰਮਾ ਲੇਖ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਛਪ ਕੇ ਆ ਰਹੀ ਪੁਸਤਕ 'ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਹੇਨੂਰ ਭਾਗ ਦੂਜਾ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੰਧੂ ਜੱਟ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ 'ਤੇ ਛੱਡਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸੰਧੂ ਭਰਾ (ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸੰਧੂ) ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸ਼ਰੀਕ ਬਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਜ਼ ਉਧੇੜਦੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਇਕੋਰਾਂ ਅਸੀਂ ਪਟਿਆਲੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ। ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਨਿਊ ਆਰਟਸ ਕਾਲਜ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਿਰ-ਕੱਢ ਕੁੜੀ ਬਾਰੇ ਵੀ। ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਮੁੜੇ ਤਾਂ ਸਾਥੋਂ ਜਿੰਦਾ ਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇ। ਮੈਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸੰਧੂ ਪੁੱਛ ਲਿਆ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਜਿੰਦਾ ਤੋੜਿਆ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਬਥੇਰੇ ਜਿੰਦੇ ਤੋੜੇ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਨਹੀਂ।" ਖੈਰ, ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਦਾ ਉਹ ਜਿੰਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ, ਤੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪਈ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਜਿਥੇ ਉਹਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਵੇਖੀਆਂ। 1968 ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿਚ ਅਤਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਅਤੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਹੁਸਨ ਦੀ ਮਲਕਾ। ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਗਲਾਸ। ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ ਰੋਂਦੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਇਸੇ ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ 'ਬਸ ਓ

ਪ੍ਰਿੰ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 905-799-1661

ਬੱਚੀ ਬਸ' 'ਬਸ ਓ ਬੱਚੀ ਬਸ' ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਨੱਚ ਉੱਠਿਆ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਭਵਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਸੀ। ਸੰਧੂ ਦੱਸਦਾ ਹੈ- ਮੈਂ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਐਸ.ਐਸ. ਬੱਲ ਇਕ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹੇ ਪੈਂਗ ਲਾ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਗੋਤਾ ਕੱਢਦਾ ਗਵਰਨਰ ਰੇਅ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਣ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ। ਰੇਅ ਮੈਥੋਂ ਗਿੱਠ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਕੂਹਣੀ ਰੱਖ ਕੇ ਬੱਲ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਖੁੰਢ ਹੋਵਾਂ। ਮੇਰਾ ਮੋਢਾ ਦੁਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਮਾਈ ਦੇ ਲਾਲ ਨੇ ਕੂਹਣੀ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੀ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਦੱਸਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਪਈ। ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੁਰਜੀਤ ਲਈ ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਦੀ ਸਕੱਤਰੀ ਵਾਸਤੇ ਸੀ, ਰੇਅ ਨੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਮੈਨੂੰ।

ਸਵੈਜੀਵਨੀ ਲਿਖਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, "ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ। ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਮੇਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਫਲਸਫਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨੀ ਲਿਖ ਕੇ ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਿਉਂ ਕਰਾਂ?"

ਉਹਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵਾਦ ਦੀ ਕਿੱਲੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਟੰਗੀਆਂ। ਉਹਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪਾਤਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ। ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਅਵਾਰਡ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਅਮਰ ਕਥਾ' ਲਈ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੁਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹਦਾ ਤੌਰਾ ਫੇਰਾ ਘਟਿਆ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਤੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਇਕੋ ਫੇਰੀ 'ਚ ਕਈ ਕੰਮ ਕਰ ਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਦਿੱਲੀ ਆਪਣੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਭੁਗਤਾ ਲਈਆਂ, ਭਾਸਕਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਲੈ ਲਈ, ਰੇਣੂਕਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲਿਆ, ਹਰਵੰਤ ਵੱਲੋਂ ਹੋ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਆਈ ਭੈਣ ਨੂੰ ਏਅਰ-ਪੋਰਟ ਤੋਂ ਲੈ ਆਇਆ। ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪਰੂਫ ਵੇਖ ਲਏ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਮਾਮੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣੇ ਰਹਿ ਗਿਆ।"

ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਉਮਰ 'ਚ ਪੁਲ ਬਣਾਏ। ਪੁਲ ਉਹਦੇ ਸਹਾਇਕ ਬਣੇ। ਵੱਡੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ, ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ, ਵੱਡੇ ਅਵਾਰਡ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਜੱਟ ਹੋਣ ਦਾ ਸਰੀਆ ਵੀ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਲਜ਼ਾਰ

ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਗੁਲਜ਼ਾਰ 'ਚ ਗਤੀ ਈ ਗਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਉਹਦੀ ਗਤੀ ਈ ਗਤੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਨਿਚੱਲਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਨਿੱਠ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਲੰਮੀ ਫਿਲਮ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਦਿਨ 'ਚ ਨੀਂਦ ਦੀਆਂ ਕਈ ਝੁੱਟੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨੌਂ-ਬਰ-ਨੌਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਪੈਰ ਸਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦੀ ਸਵਾਰੀ ਸਾਈਕਲ, ਫਿਰ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਫਿਰ ਕਾਰ ਸਵਾਰੀ ਬਣੀ; ਪਰ ਜੋ ਮੌਜ ਬਹਾਰਾਂ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਦੀ ਸਵਾਰੀ 'ਚ ਸਨ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸਵਾਰੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜੁੜੀਆਂ। ਕਦੇ ਕਾਲਾ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਉਹਦੀ ਸਵਾਰੀ ਮਨਭਾਉਂਦੀ ਸਵਾਰੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਾਵੀ ਸਵਿਫਟ ਕਾਰ ਮਨਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਹ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਛੱਡਣ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸ਼ਾਮੀਂ ਘਰ ਪਰਤੀ, ਉਹਨੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ- ਵੀਰ, ਮੇਰੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਪੂ ਸਮਝ ਲਿਆ। ਤੁਹਾਡੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਕਰ ਕੇ। ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੈਂਚੀ ਫੜੀ ਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਓੜੀ ਕੁ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿੱਡੀ ਨਾਲ ਉਹ ਬਾਪੂ ਨਹੀਂ, ਵੀਰ ਲੱਗੇ।

ਉਹਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਰਚਿਆ, ਬਹੁਤਾ ਮੁਸਾਫਰੀ ਸਮੇਂ ਰਚਿਆ। ਜਦੋਂ ਪੈਰ ਹਿਲਦੇ ਨੇ, ਕਲਮ ਵੀ

ਦੀਵਾ ਵਿਚਲੇ ਜਗਸੀਰ ਨਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦੀ। ਨਾਵਲ ਵਿਚਲੇ ਰੋਣੇ ਧੋਣੇ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਨਾਵਲ ਅਨਾਥ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਪਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਉਦਮ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਉਹ ਉਦਮ ਕਰ ਕੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖਲੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਖਲੋਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਰਲਾਪ ਰਾਹੀਂ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ- "ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਉਤੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਫਤਿਹ ਕਰ ਲਈ!"

ਸੰਧੂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਮਝੌਤਾਵਾਦੀ ਸਨ। ਉਹ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾ ਲੈਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਡਾਗ ਨਹੀਂ ਵਾਹੀ। ਬਲਦ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰਾਣੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇਨੂੰ ਚੋਰ ਲੈ ਜਾਣ' ਦਾ ਸਰਾਪ ਹੀ ਦਿੰਦੇ, ਪਰ ਬੱਕਰਾ ਵੱਢਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਵਾਰ ਗਰਦਨ ਲਾਹ ਦਿੰਦੇ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸਨ। ਉਹ 93 ਸਾਲ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਜ਼ਰੇ। ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦਾ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਬਾਪ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੰਧੂ ਦਾ ਨਾਨਾ ਸ਼ਾਹਕਾਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੁੰਦਿਆਂ ਚੋਰੀ ਦਾ ਖ਼ਬਰ ਸੀ। ਚੱਕੀਆਂ, ਬੋਲਣੇ, ਕੜਾਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਭਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਯਮਨਾ ਪਾਰ ਵਾਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮਾਮੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇਸ ਕਟਵਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਜਿਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸੰਧੂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ, ਉਥੇ ਸੰਧੂ ਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ। ਉਹ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਦਾ ਮੱਦਾਹ ਸੀ। ਵੀਹ ਸਾਲ ਉਹਦਾ ਵਾਸਾ ਉਹਦੇ ਇਕ ਫਰਲਾਂਗ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਰਿਹਾ। ਸੰਧੂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਏਨੀਆਂ ਦਾਅਵਤਾਂ ਖਾਧੀਆਂ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਆਈਆਂ ਨਹੀਂ। ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਦੀ ਚਿੱਟ 'ਮੈਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ' ਨੂੰ ਉਹ ਵੱਡਾ ਸਨਮਾਨ ਸਮਝਦੇ। ਉਸ ਨੇ ਡਾ. ਐਮ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ ਦੂਲਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਉਕਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵੇਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਕੋ ਇੱਕ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਆ ਕੇ ਸੋਭਾ ਕਮਾਉਣਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਛੱਡਣਾ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਸੁਰਮਾ ਪਾਉਣਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮਟਕਾਉਣਾ ਵੀ। ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਸੰਧੂ ਵਿਰਕ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਓ. ਹੈਨਰੀ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਛੋਟੀ ਰੇਸ ਵਾਲਾ ਅਥਲੀਟ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸੰਧੂ ਨੇ ਤਰਾਸੀ ਕੋਹ ਦੀ ਵਾਟ ਮਾਰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨੇੜਿਓਂ ਵੇਖਿਆ। ਤੀਹਵਿਆਂ ਦਾ ਮੰਦਵਾੜਾ, ਚਾਲੀਵਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ, ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ, ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ, ਹਰਾ ਇਨਕਲਾਬ, ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ, ਅਤਿਵਾਦ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵਾਲੀ ਮਹਿੰਗਾਈ। ਉਹਨੇ ਪਲੇਗ ਦੀ ਪਰਲੋ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸੁਣੇ, ਪੀੜ ਤੱਕੀ। ਦੁੱਖ ਤੇ ਪੀੜ ਵਿਚੋਂ ਮੁੜ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਉਠਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵੇਖਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਉਤੇ ਪੀੜ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ।

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸੰਧੂ ਡਾਕਟਰ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨਾਲ।

ਉਦੋਂ ਹੀ ਹਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਰਚਨਾ ਉਹਦੀ ਗਤੀ ਦੀ ਉਗਲ ਫੜ ਕੇ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪਿੰਡ ਗਾਹੁਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹਨੇ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਸੋਨੇ ਦੀ ਇੱਟ' ਲਈ ਲਿਖੀਆਂ। ਹੁਣ ਸੋਲਨ ਤੋਂ ਉਚਾ ਕੁਮਾਰਹੱਟੀ ਪਿੰਡ 'ਚ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਜਿਥੇ ਉਹ ਗੋਡਿਆਂ ਉਤੇ ਸਿਰੁਣਾ ਰੱਖ ਕੇ ਲਿਖਦੇ।

ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਭੋਗਲ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਦੋਸਤ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੰਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ। ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸੰਧੂ ਦੇਸ਼-ਵੰਡ ਦਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਉਹ ਸੇਖੋਂ ਵਾਂਗ ਨੌਸ ਵਸਤੂ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਸੂਖਮ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦਾ ਹੈ। 47 ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਬਾਰੇ 'ਸ਼ਹੀਦ' ਕਹਾਣੀ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਕੀਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੰਬਾ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸੰਧੂ ਨੇ ਤਰਾਸੀ ਕੋਹ ਦੀ ਵਾਟ ਮਾਰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨੇੜਿਓਂ ਵੇਖਿਆ। ਤੀਹਵਿਆਂ ਦਾ ਮੰਦਵਾੜਾ, ਚਾਲੀਵਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ, ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਦੇਸ਼-ਵੰਡ, ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ, ਹਰਾ ਇਨਕਲਾਬ, ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ, ਅਤਿਵਾਦ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵਾਲੀ ਮਹਿੰਗਾਈ। ਉਸ ਨੇ ਪਲੇਗ ਦੀ ਪਰਲੋ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸੁਣੇ, ਪੀੜ ਤੱਕੀ। ਦੁੱਖ ਤੇ ਪੀੜ ਵਿਚੋਂ ਮੁੜ ਮੁੜ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਉਠਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਉਤੇ ਪੀੜਾ ਤੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਰਚਿਤ ਨਾਵਲ 'ਮੜ੍ਹੀ ਦਾ

ਲੱਗਦਾ ਤੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਚੁੱਕ ਲਿਆਉਂਦਾ। ਨਿਡਰ ਇੰਨਾ ਕਿ ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਉਤੋਂ ਛੱਲੀਆਂ ਭੁੰਨ ਕੇ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਹੋਲਾਂ ਵੀ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਚੁੱਕਿਆਂ-ਚੁਕਾਇਆਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਉਤੇ ਹੱਕ ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਕੇਸ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਵਕੀਲ ਪੇਸੇ ਖਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਹੋਣਾ ਕੀ ਸੀ? ਨਾਨਾ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਗੜੀ ਵਿਚ ਮੋਰ ਦਾ ਖੰਡ ਟੰਗ ਕੇ ਫਿਰਨ ਲੱਗਿਆ।

'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਭੈਤੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਉਧਮ ਮਚਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਤੇ ਅਵੰਗਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸੋਧੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੈਣ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਮਾਰਚ 1986 ਵਿਚ ਰੰਧਾਵਾ ਜੀ ਚੱਲ ਵਸੇ। ਫਿਰ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਟੀਆ ਵੀ ਛੱਡ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ 'ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ' ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਸਮੇਂ ਵੀ ਏਦਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ। 31 ਮਈ 1998 ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਪਏ। ਮੈਂ ਕਈ ਧੱਕੇ ਖਾਏ। ਧੱਕੇ ਸਹਿਣ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਸੁਖ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਗਲ ਵਿਚ ਅੰਗੂਠਾ ਦੇ ਕੇ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਮੌਜ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਜੋ ਚਾਹਿਆ, ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਛਾਬੜੀ ਵਾਲਾ ਹਾਂ ਜੀਹਨੂੰ ਕੋਲਾ ਚੁਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ, ਸੋਨਾ ਚੁਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ। ਮੈਂ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਧਰਨੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਿਆ। ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਮਾਮਾ

ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਫਰੋਲਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਸੰਧੂ ਦਾ ਕਥਨ: ਪਲੇਗ ਰੱਬੀ ਵਰਤਾਰਾ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਮਨੁੱਖੀ ਕਾਰਾ। ਸਾਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਨੋਕ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।

ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵੀਹ ਸਾਲ ਨਾਨਕੇ ਦਾਦਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। 30 ਸਾਲ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਹੁਣ ਬੱਤੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੈ। ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਹ ਬੇਹੱਦ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਮੌਜ ਲਈ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਧੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੰਜੂਸ ਨਹੀਂ। ਉਹਦੀ ਸਾਫ਼ ਬਿਆਨੀ, ਦਰਿਆਇਲੀ, ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਤੇ ਖਾਣ-ਪਹਿਨਣ ਬਾਰੇ ਨਖਰੇਬਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਚੱਜ ਵੀ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਣੇ। ਗਹਿਣੇ-ਗੱਟੇ ਤੇ ਸੋਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ। ਸੁਰਜੀਤ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਚੋਰ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਿੱਕੇ-ਮੋਟੇ ਨੌਂ ਟਿੱਕਸ ਲੈ ਗਏ। ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਚਲੋ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ, ਰਾਖੀ ਮੁੱਕੀ।

'ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ 'ਪਾਇਨੀਅਰ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਨਕਲ ਮਾਰੀ। 'ਦਿ ਹਿੰਦੂ' ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀ। ਮਿਡਲ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 'ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ' ਨੇ ਛਾਪੇ। ਸੰਧੂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਇਆ ਤਾਂ

ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਪੰਜਾਬ ਵਾਲੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਉੱਈ' ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੰਧੂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, "ਏਥੇ ਚੰਗਾ ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਲਈ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ, ਨਕਸਲਵਾਦੀ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਦੀ ਜਾਂ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਆਸ਼ਕਾਨਾ ਤਾਂ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਾਦੀਆਨਾ ਨਹੀਂ।"

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੱਡੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਤਾਂ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੇ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ, "ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਾਰਿਆ?"

ਉਹਦਾ ਜਵਾਬ ਹੈ, "ਮੰਗਦਿਆਂ ਸੰਗ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਇਹ ਨਾ ਆਖੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰੱਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ!"

ਪਰ ਇਹ ਦੱਸਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਕਿ ਉਹ ਸਫਲ ਨਕਲੀ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਕਲ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ ਪਰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਕਾਰਜ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਨਕਲ ਜ਼ਰੂਰ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਹਾਣੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਵਿਰਕ, ਦੁੱਗਲ ਤੇ ਮੁਖਾਸਾ ਦੀ, ਕਾਲਮ-ਨਵੀਸੀ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ।

000

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸੰਧੂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਮੋਹਤਬਰ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫ਼ਰ ਉਹਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸੀ। ਉੱਚਾ ਲੰਮਾ ਕੱਦ, ਗੋਰਾ ਚਿੱਟਾ, ਹਸ਼ੀ ਹਸ਼ੀ ਕਰਦਾ ਮੁਖੜਾ। ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦਿਆਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਲਈ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰੀਤ ਕੋਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੇ ਚਾਨਣ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ, ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ, ਪ੍ਰੀਤ ਮਿਲਣੀ, ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਹਾਰ, ਪ੍ਰੀਤੀ ਭੱਜਨ, ਪ੍ਰੀਤ ਸੈਨਕ, ਪ੍ਰੀਤ ਮੰਡਲੀ, ਪ੍ਰੀਤ ਹਾਦਸਾ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਕੰਬਣੀ ਆਦਿ। ਮੈਂ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਕੋਟਲਾ ਛਪਾਕੀ ਦੀ ਖੇਡ ਨਾਲ ਮੋਚਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਅਦੁੱਤੀ ਸੀ। ਅਨੋਖਾ ਤੇ ਇਕੱਲਾ।

ਸੰਧੂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਡਾ. ਰੰਧਾਵਾ ਤੇ ਕੈਰੋਂ ਨੂੰ ਨੁਕਤੇ ਸੁਝਦੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਪਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਛੋਟਾ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਦੇ ਛੱਡਦੇ ਸਨ। ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨੌਂ ਨੌਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਸਤਕ ਦੇਖ ਕੇ ਇਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਚਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ।

'ਪੰਜਾਬ' ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਡਾ. ਰੰਧਾਵਾ ਸੀ। ਉਸ ਲਈ ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਪਤ-ਸਿੰਧੂ ਪੰਜਾਬ, ਮੁਲਕ ਰਾਜ ਅਨੰਦ ਨੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ, ਐਮ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਕਾਂਗੜਾ ਕਲਾ, ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੇਲੇ ਅਤੇ ਤਿਉਹਾਰ, ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ ਨੇ ਲੋਕ ਗੀਤ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ, ਪ੍ਰ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੋਲੀ ਤੇ ਲਿਪੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਅਜੋਕੀ ਕਵਿਤਾ, ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦੇਣ ਤੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸੰਧੂ ਨੇ ਰਸਮ-ਰਿਵਾਜ ਤੇ ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ ਲਿਖੇ। ਰੰਧਾਵੇ ਦਾ ਕਮਾਲ ਤੇ ਜਮਾਲ ਐਸਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਬੋਲ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਈ ਪੰਜਾਹ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਦੇਣੀ ਮੰਨ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਰੰਧਾਵਾ ਸਟੈਨੋ ਨੂੰ ਟਾਈਪ ਬਾਬੂ, ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤ, ਡੀ.ਓ. ਲੈਟਰ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਤੇ ਪੈਡਲਟ ਨੂੰ ਪੋਸ਼ਾ ਕਿਤਾਬ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਵਾਲਾ, ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜ ਦਰਿਆ ਵਾਲਾ, ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਵਯੁੱਗ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਲਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸੱਦਦਾ। ਚਕਰਵਰਤੀ ਨੂੰ ਇੰਦਰ ਸਿਆਂ, ਵਿਰਕ ਨੂੰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਉਪਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਬਿਸ਼ਨ ਸੂਹ ਅਤੇ ਮਸਤਾਨੇ ਨੂੰ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਸੀ।

ਉਹਦਾ ਖਰੜ ਗਾਰਡਨ ਕਾਲੋਨੀ ਵਿਚ ਦਸ ਕੁ ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤੇ ਆਰਾਮਦੇਹ ਘਰ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਹੁੱਬ ਕੇ ਦੱਸਦਾ, ਅਹਿ ਮੇਰਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕਮਰਾ ਹੈ, ਐਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਚਾਹ ਪੀਂਦਾ ਹਾਂ। ਅਹਿ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਸਤਕਾਲਾ ਹੈ। ਅਹੁ ਸੰਤਰਿਆਂ ਮਾਲਟਿਆਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਹਨ ਤੇ ਅਹੁ ਮੂਲੀਆਂ-ਗਾਜਰਾਂ ਦੇ ਵਿਟਾਮਿਨ। ਇਥੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਧੁੱਪ ਹੈ, ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਵਿਟਾਮਿਨ ਹਨ। ਔਹ ਜ਼ਰਾ ਹਟਵਾਂ ਕਮਰਾ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਲਈ ਹੈ। ਤੂੰ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਠਹਿਰਿਆ ਕਰ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਸੰਧੂ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਸਿੱਖੀ ਸੀ। ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਕਈ ਵਾਰ ਲਿਖ ਕੇ ਰੱਖਦੇ। ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਂ ਤੇ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜਾਂ ਵੱਲ ਏਦਾਂ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਛੋਟਾ ਬਾਲਕ। ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਸ਼ਾਮ ਉਸ ਨੂੰ ਸੈਰ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾ ਫੜਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਂਗ ਧੂਹ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੇ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ. ਨੂੰ ਬੱਲੇ ਦੇ ਬਲਦ ਵਾਂਗ ਜੁਤਿਆ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਜਾ ਫਸੇ। ਏਨੀ ਤੇਜ਼ ਤੁਰਨ ਕਿ ਸਾਥੋਂ ਰਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਪਿੰਨ ਦਰਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹੀਓਂ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਏ।

ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਟੀਆ ਤੇ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਹਮ-ਪਿਆਲਾ ਤੇ ਹਮ-ਨਿਵਾਲਾ ਬਣਉਣ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਈ ਰੱਖਿਆ। ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਟੀਆ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਕਾਚ ਦਾ ਸਹਿੰਦਾ-ਸਹਿੰਦਾ ਪੈਂਗ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਮਟਕੇ ਦੀ ਰੰਮ ਦਾ ਛੋਟਾ। ਇਕ ਪੁਰਤਕੱਲਫ਼ ਸੀ ਦੁਜਾ ਬੇਤਕੱਲਫ਼। ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਨੂੰ ਸਹਿਜ਼ਾਈਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੁੰਬਈ ਦੀਆਂ ਭਿਖਾਰਨਾਂ ਤਕ ਦਾ ਜਿਸਮ ਤਾੜਨ ਦੀ ਆਦਤ ਸੀ। ਉਹ ਵਿਸਕੀ ਪੀਂਦਾ ਤੇ ਪਾਨ ਚੱਬਦਾ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਕਾਲਮ ਲਿਖ ਮਾਰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਨੁਸਖਾ ਸਿੱਖੀ, ਸੈਕਸ, ਸਕਾਚ ਤੇ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਸੀ। ਰਾਜ, ਧਰਮ, ਰਾਜਨੀਤੀ, ਡਾਕੇ, ਚੋਰੀ, ਯਾਰੀ, ਕਾਨੂੰਨ, ਕਲੱਬ ਤੇ ਕਬੀਲੇ। ਉਹਦੇ ਵੀਕਲੀ ਦਾ ਹਰ ਅੰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਦਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਟੈਗੋਰ ਸੀ। ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਅੱਪੜਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਟੱਕਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਤਿਆਰਥੀ ਰਾਹ ਖਹਿਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਸਰੋਤਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਸੰਧੂ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਖਿਡਾਰੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ ਤੇ ਛੋਟੀ ਕੀਤੀਆਂ ਸਤਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਡਾਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਦਿੰਦਾ।

ਸੰਧੂ ਨੇ ਸਤਿਆਰਥੀ ਦਾ ਵੀ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ: 1956 ਵਾਲੀ ਏਸ਼ੀਅਨ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਸਤਿਆਰਥੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਸੁੰਦਰ, ਸੁਭੱਲ ਤੇ ਜਵਾਨ ਚੀਨੀ ਕੁੜੀਆਂ ਉਤੇ ਟਿਕੀ ਹੁੰਦੀ। ਗੁੰਦਵੇਂ ਪੱਟਾਂ ਤੇ ਨਿੱਕੀ ਕਾਟ ਦੀਆਂ ਔਖਾਂ ਉਤੇ। ਉਹ ਅਲੌਕਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਸੀ- ਸੋਨਾ ਗਾਂਢੀ, ਕੁੰਗ ਪੋਸ਼, ਦੇਵਤਾ ਡਿੰਗ ਪਿਆ, ਸੂਈ ਬਜ਼ਾਰ, ਲੋਕ ਟੁਣ ਟੁਣ, ਸੰਦਲੀ ਗਲੀ, ਬੁੱਢੀ ਨਹੀਂ ਧਰਤੀ, ਲੋਕਾਂ ਦੇਸ ਹੈ ਕੋਲੋਂਬ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦਾ ਹਾਕਰ, ਲਾਹੌਰ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੀਆਂ ਸਿਲਾਂ ਘਸਾਈਆਂ, ਟਾਟਾ ਨਗਰ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਢੋਈਆਂ। ਆਪਣੇ 60ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਔਧਾ ਆਦਮੀ ਕਹਿ ਕੇ 120 ਸਾਲ ਤੱਕ ਜਿਉਣ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਤਿਆਰਥੀ 95 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਸਤਿਆਰਥੀ ਨੇ 'ਚਰਖਾ' ਨਾਮੀ ਦੇਵਤਾ ਪੰਜ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ

ਡਿਗਦਾ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਲੇਖਕ 12 ਫਰਵਰੀ 2003 ਨੂੰ ਡਿਗਦਾ ਵੇਖਿਆ। ਦੇਵਤਾ ਸਦਾ ਲਈ ਡਿੰਗ ਪਿਆ।

ਇਕ ਵਾਰ ਸੰਧੂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੁਰਜੀਤ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਟੀਆ ਲਈ ਰਾਇਲ ਸਲੂਟ ਦਾ ਤੋਹਫ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਆਈ। ਸੰਧੂ ਨੇ ਉਹ ਬੋਤਲ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਟੀਆ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਪੁਚਾਈ ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਧੂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਸ਼ੁਕਰੀਆਂ ਕਰਨ ਆਇਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, "ਤੈਨੂੰ ਪਤੈ ਇਹ ਸ਼ਰਾਬ ਕਿੰਨੀ ਮਹਿੰਗੀ ਹੈ। ਇਕ ਘੁੱਟ ਭਰਿਆ ਸੌ ਰੁਪਏ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪੀ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗਰਲ ਫ੍ਰੈਂਡਜ਼ ਲਈ ਰੱਖ ਲਈ ਹੈ।"

ਸੰਧੂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਏਨਾ ਸੁਹਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਨੱਕ ਚੌੜਾ ਸੀ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਝਿਮਣ ਕੱਚੇ ਵੱਢ ਦੀ ਸਵੇਰ ਵਰਗੇ, ਦਾੜ੍ਹੀ ਛਿਦਰੀ ਤੇ ਪਗੜੀ ਸੋਧਵਾਦੀ। ਭਾਸ਼ਾ ਪੋਨੋਹਾਰੀ ਪੁੱਠ ਵਾਲੀ। ਝਨਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਭਿੱਜੀ ਹੋਈ। ਦੁੱਗਲ ਨੇ ਪੋਨੋਹਾਰ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਨੇ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਲੰਮੇ ਪੈਂਡਿਆਂ 'ਤੇ ਖਾਧੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਚੂਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਲਿਆ। ਸੰਧੂ ਨੇ ਦੁੱਗਲ ਦੇ ਘਰ ਰੱਖੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਵੀ ਲਿਆ, ਪਰ ਦੁੱਗਲ ਦਾਰੂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਉਂਦਾ। ਦੁੱਗਲ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਹੁਸੀਨ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਹੋਰ ਵੀ ਹੁਸੀਨ। ਉਹਦੀ ਲਿਖਤ ਦੋਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁਸੀਨ!

ਲਿਖਤ ਸੰਧੂ ਦੀ ਵੀ ਹੁਸੀਨ ਹੈ: ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੀ ਆ ਕੇ ਠਹਿਰਦੇ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਏਦਾਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾ ਕੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ ਬਿਨਾਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਵੇ। ਇਕ ਵਾਰ ਮੁਲਕ ਰਾਜ ਅਨੰਦ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣ ਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ। ਹਾਲ ਦੇ ਐਨ ਵਿਚਕਾਰ ਕੜਾਹੀ ਬੱਲੇ ਮੱਠੀ-ਮੱਠੀ ਅੱਗ ਬਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੜਾਹੀ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਛਿੱਲੇ ਹੋਏ ਸੰਗਤਰੇ ਤੇ ਪੈਂਗ ਭਰਨ ਲਈ ਡੋਹਰੀ। ਮੌਸਮ ਠੰਢਾ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਤੱਤੀ। ਰੰਗਾਂ ਰਸਾਂ ਵਾਲੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਪੰਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਮਹਿਫਲ ਨੂੰ ਪੰਚ ਮਹਿਫਲ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਹੁਸਨ ਦੀ ਮਲਕਾ ਨੂੰ ਸਾਂਝ ਸਿਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਇਆ। ਜਿਹੜਾ ਮੋਰਚਾ ਬਾਬਾ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਭੰਗੂ ਨੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਬੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਸੀ।

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਾਰੇ: ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਪੋਰਟ ਬਲੇਅਰ ਦੇ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਡਾਕੀਏ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਲਿਆ ਫੜਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਦੇ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸੀ। ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਅੱਗ ਤੇ ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਰਹੱਸਮਈ ਮੇਲ ਸੀ। ਅੱਗ ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਰਹਾ ਅਗਨੀ ਦਾ। ਲੂਣਾ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਅਗਨੀ

ਯਾਤਰਾ ਹੀ ਤਾਂ ਸੀ। ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਅੱਗ ਪਿਆਸ ਦੀ ਅੱਗ ਸੀ।

ਈਸ਼ਵਰ ਚਿਤਰਕਾਰ ਸਿੱਧਾ, ਸੱਚਾ, ਸਾਦਾ, ਮਾਸੂਮ, ਸਾਧੂ ਸੁਭਾਅ ਤੇ ਬਹਿਸ਼ਤੀ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਸੀ। ਕੱਦ ਉਚਾ ਸੀ ਤੇ ਚਿਹਰਾ ਨਹੀਂ। ਪਗੜੀ ਗੋਲ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਤੇ ਟਾਈ ਲਾਲ ਲਾਉਂਦਾ। ਉਹਦਾ ਤਕੀਆ ਕਲਾਮ 'ਕਿਬਲਾ' ਸੀ। ਪੰਜ ਪਾਠੋਂ ਸਨ ਕਰਤਾਰ ਸੁਮੇਰ, ਈਸ਼ਵਰ ਚਿਤਰਕਾਰ, ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ, ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ। ਹਰਿਭਜਨ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ, ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਮੁਸਕਾਨ ਅਤੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਲਾਜਵਾਬ ਸਨ।

ਖੱਬਿਓਂ... ਅਜਾਇਬ ਕਮਲ, ਸੁਤਿੰਦਰ ਨੂਰ, ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸੰਧੂ, ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਅਤੇ ਬੀ.ਐਸ. ਬੀਰ।

ਤੇਰਾ ਸਿੰਘ ਚੰਨ ਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ। ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ। ਚੰਨ ਦੀ ਦੁਪਹੀਆ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਝੁਲਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਮਾਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਜੋ ਤੇਰਾ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਅੱਲਾ ਰੱਖਾ ਜਾਂ ਦੇਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਚੰਨ ਸਾਈਕਲ ਦੀ ਭੰਬੀਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਭਾਅ ਜੀ: ਉਹਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਪੌਣਾਂ ਵਿਚ ਰੁਮਕਦੀ ਤੇ ਪਾਣੀਆਂ 'ਚ ਤੁਰਦੀ ਰਹੀ। ਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਛੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਚਿੱਟੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਹਾਣੀ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਨਾਟਕਾਂ ਦੀ ਸੈਂਕੜਿਆਂ 'ਚ ਤੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ। ਡੇਢ ਸੌ ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਸ਼ੋਅ! ਉਹ ਬਣਿਆ ਬਣਾਇਆ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ, ਲਿਖਿਆ ਲਿਖਾਇਆ ਸਨਦ ਪੱਤਰ ਤੇ ਚੁਣਿਆ ਚੁਣਾਇਆ ਪੰਜਾਬੀ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਨੇ ਚੋਣਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਚੁਣਨ ਲਈ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਮੱਤਦਾਨ ਕਰਾਇਆ ਤਾਂ ਭਾਅ ਜੀ ਨੂੰ 3665, ਸੀਚੇਵਾਲ ਨੂੰ 1269 ਅਤੇ ਜਰਨੈਲ ਜੇ.ਜੇ. ਸਿੰਘ ਨੂੰ 227 ਮੱਤ ਮਿਲੇ ਸਨ।

ਐਸ.ਐਸ. ਮੀਸ਼ਾ ਮਿੱਤਰ ਮੋਹ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਸੀ। ਉਹ ਧੀਮੇ ਬੋਲਾਂ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਕਵੀ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਦੀ ਸੂਲੀ

'ਤੇ ਟੰਗੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕਲਾ ਸੀ। ਮੀਸ਼ੇ ਦਾ ਬੋਟਾ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਗੁਰਜੋਤ ਕੌਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਛਹਿਰਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਏ ਗਏ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੈਰੋਂ ਕੋਲ ਤੁਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਕੈਰੋਂ ਪੁੱਛਦਾ, "ਕੰਮ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ?"

ਗਿਆਨੀ ਕੈਰੋਂ ਨੂੰ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, "ਜੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੀ ਕੀ

ਲੋੜ ਸੀ? ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਤਾਂ ਨਜਾਇਜ਼ ਕੰਮ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।"

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸੰਧੂ ਜਿੰਨਾ ਘੁੱਮੋਕਤ ਸ਼ਾਇਰ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹੀ ਨਹੀਂ; ਏਸ਼ੀਆ, ਯੂਰਪ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਗਾਹੇ ਹਨ। ਉਹਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਅਨੁਭਵਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਕੋਰਾਂ ਜਾਤੀ ਉਮਰਾ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਜਾਤੀ ਉਮਰਾ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫੇਰੀ 'ਚੋਂ ਉਹ 'ਉਹ ਰੱਬ ਤੇਰਾ ਇਹ ਰੱਬ ਮੇਰਾ' ਵਰਗੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਉਸ ਕਹਾਣੀ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੈਦਾਇਸ਼ੀ ਧਰਮ ਨਾਲੋਂ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਧਰਮ ਵੱਧ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੁੰਦਾ। ਏਧਰ ਓਧਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਹਨ, ਅਮਰੀਕਨ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਗੰਦੀ ਹੈ। ਅਫਗਾਨ ਲੋਕ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਹਨ, ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਅਰਬਾਂ ਤੇ ਅਫਗਾਨਾਂ ਵਿਚ ਆਰੀਅਨ ਸਭਿਅਤਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਫਰਾਂਸ, ਸਵੀਡਨ ਤੇ ਜਰਮਨੀ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆ। ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਜਰਮਨ ਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਨਹੀਂ...।

ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਮੈਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ

ਗਿਆ। ਸਿਹਤ ਦਾ ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ, "ਚਲਦੈ।" ਹੋਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, "ਹਰਿਭਜਨ ਨੂੰ ਆਖ਼ਰੀ ਉਮਰੇ ਸਟਰੋਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਵਣਜਾਰਾ ਬੋਦੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ, ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਤੇਰਾ ਸਿੰਘ ਚੰਨ ਤੇ ਵਿਰਕ ਦੇ ਮਾੜੇ ਦਿਨ ਤੱਕੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਸੱਸ, ਮਾਂ, ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਦੇ ਵੀ। ਆਪਾਂ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਡਿੱਗੇ ਤਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗੇ, ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਡੀਆਂ ਨਾ ਰਗੜਾਉਣ। ਛੋਟੀ ਤੁਰਦੇ ਕਰਨ।"

11 ਮਾਰਚ 2016 ਨੂੰ ਸੰਧੂ ਜੋੜੇ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੀ 50ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਗੰਢ ਨਾਲ ਮਨਾਈ। ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਜਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਨੇ ਵਰ੍ਹੇ-ਗੰਢ ਜ਼ਰੂਰ ਮਨਾਉਣੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਬੁੱਕ ਕੀਤਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਆਇਆ ਗਿਆ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਾ ਮੁੜੇ। ਨਾਲੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਗੋਲਡਨ ਜੁਬਲੀ ਕਿਹੜਾ ਨਿੱਤ ਨਿੱਤ ਆਉਣੀ ਐਂ! ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਕੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਹੱਸਣਾ ਹੀ ਸੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਵੀ ਖੂਬ ਹੱਸੀ। ਉਂਜ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਇੱਟ-ਖੜਿੱਕਾ ਵੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਤੂੰ ਮੈਂ ਮੈਂ ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵੀ; ਪਰ ਹੈ ਪਲ ਛਿਣ ਦੀ।

ਗੱਲ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੇ ਹਾਸੇ ਤੋਂ ਤੁਰੀ ਸੀ। ਹਾਸੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਕਰਦੈ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਿੱਸੇ ਛੇੜ ਬਹਿੰਦੈ। ਅਖੇ, ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨ ਵਜੋਂ ਕਿਰਪਾਨ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਕਿਰਪਾਨ ਲੈਣੇ ਝਿਜਕਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੀ ਕਲਮ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹਾਂ ਫੇਰ ਵੀ... ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਾਕ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਿਹਾ, ਲੈ ਲੈ ਹਰਿਭਜਨ ਸਿਹਾਂ, ਆਪਾਂ ਦੇਂਦੇ ਕਢਵਾ ਲਵਾਂਗੇ!"

ਇਕ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਮਿਸਰਾ ਉਚਾਰਿਆ- ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦਾ ਘਰ ਸੀ ਤੇਲੀਆਂ ਦਾ...। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੀਗਾ ਉਹ ਵੀ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ 'ਗਾਂਹ ਵੀ ਤੁਰ। ਹੋਰ ਨਾਲ ਦਾ ਘਰ ਸੋਢੀਆਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸੀ!

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ ਬੀਰ ਰਸੀ ਵਾਰਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਦੇ ਵਾਲ ਆਪ ਹੀ ਪੁੱਟ ਛੱਡਦਾ ਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਇਕ ਵਾਰ ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਉਹ ਘਰ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਦਾਰੂ ਪੀਣੀ ਜਾਵੇ। ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵੇਖ ਕੇ ਪਤਨੀ 'ਵਾਜਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਈ, ਛੋਟੀ ਬੱਲੇ ਆ ਜਾਓ। ਹੋਰ ਨਾ ਕਿਤੇ ਬੰਬ ਆ ਡਿੱਗੇ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ ਨੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੇ ਗਲਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਹਾੜਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਮਲੀ ਏਂ ਸਵਰਨ ਕੁਰੇ। ਅਸੀਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਉੱਡ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਬੱਲੇ ਲਾਹੁਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏਂ!"

ਭਲਕ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਵੇ, ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਤਾਂ ਸੂਨੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿਓਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਉਡ ਰਿਹੈ!

(ਸਮਾਪਤ)

ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦਾ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭਾਰਤ ਆਪਣਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ-ਦਸੂਹਾ ਰੋਡ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਬੋਦਲਾਂ ਨਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਜੱਦੀ ਪੁਸ਼ਤੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸੱਜਰੀ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੈਂਦੀ ਉਹਦੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗੜ੍ਹਦੀਵਾਲਾ ਸਕੂਲ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦਾ ਗੰਗੀਆਂ ਵਾਲਾ ਫਰੂਟ ਰਿਸਰਚ ਸੈਂਟਰ (ਫਲ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ) ਵੀ ਵੇਖ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਡਾ. ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਇਹ ਸੈਂਟਰ ਬੜੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਦੀ ਚਾਲੀ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਅੰਬਾਂ ਤੇ ਲੀਚੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਬਾਗ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਚੇਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੁਰ-ਫਿਰ ਕੇ ਵਿਖਾਇਆ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੈਟ ਤੇ ਨਿੱਕਰ ਵਾਲਾ ਰੰਧਾਵਾ ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕ ਬੂਟਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਨੰਬਰ ਲਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬੂਟੇ ਭਾਵੇਂ ਅੰਬ ਦੇ ਲਾਉਣੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਲੀਚੀ ਦੇ, ਉਸ ਨੇ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੱਜ ਕੇ ਸੁਆਦ ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਫੇਰ ਹਰ ਬੂਟੇ ਦੀ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਪਾਲਾਂ ਤੇ ਇਹ ਦੂਰੀਆਂ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਬਾਗਬਾਨੀ ਸੂਝ ਤੇ

ਡਾ. ਐਮ.ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਯਾਦ

ਸਿਆਣਪ ਦੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਐਮ.ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਉਦਾਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ

ਡਾ. ਐਮ.ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਅੰਬਾਂ ਤੇ ਚੋਆਂ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬੂਟੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਓ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੂਟਿਆਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ

ਵਿਆਹ ਨਿਭਾਉਣੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਬੋਦਲਾਂ ਵਿਚ ਰੰਧਾਵਾ ਦੇ ਜੱਦੀ ਘਰ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੰਧਾਂ ਹੀ ਬਾਕੀ ਹਨ। ਵਿਹੜੇ ਵਾਲੀ ਉਹ ਖੂਹੀ ਵੀ ਸੁੱਕ ਚੁਕੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਮਿੱਠਾ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁਣ ਸੁਖਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੰਧਾਵਾ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਇੱਕ ਦੋ ਵਾਰ ਬੋਦਲਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਜ ਕਲ ਜ਼ਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਬਾਰੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਮੋਹ ਤੇ ਪਿਆਰ ਭਿੱਜੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ।

ਮੇਰੀ ਜਵਾਨੀ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪ੍ਰੀਤਨਗਰ ਮੱਕਾ ਸੀ ਤੇ ਬੋਦਲਾਂ ਮਦੀਨਾ। ਮੈਨੂੰ ਮਦੀਨਾ ਦੀ ਫੇਰੀ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਗੜ੍ਹਦੀਵਾਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਲਵਾਈ ਜੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਐਮ.ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਵਿਰਾਸਤੀ ਮੇਲਾ ਲਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਦੇ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਿਰਮਲ ਜੌੜਾ ਨੇ ਤੁੰਬੀ ਦੇ ਜੋਹਰ ਵਿਖਾਏ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਰਕੈਸਟਰਾ ਨੇ

ਨੁਕਤ ਨਾਟਕ, ਭੰਗੜਾ ਤੇ ਗਿੱਧਾ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਇਆ।

ਇਸ ਮੇਲੇ ਉਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਕਿਸੇ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਅਰੰਭ ਗਾਇਕ ਕੰਠ ਕਲੇਰ ਦੇ ਸੁਰੀਲੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਚੇਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਰਕਰਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਖੂਬੀ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਮੇਲਾ 25 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਐਮ.ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ 2 ਫਰਵਰੀ ਤੇ ਦਿਹਾੜੇ 3 ਮਾਰਚ ਵਿਚਾਲੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਲਜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦਮ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਮਦੀਨਾ ਮੁਬਾਰਕ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਛਮੀ ਕੰਢਾ ਵੇਖਣ ਦਾ ਚਾਅ: ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਪਹਿਲੀ ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਦਾਦਰਾ ਨਗਰ ਹਵੇਲੀ ਤੇ ਦਮਨ ਦਿਯੂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਖੇਤਰ ਦੀ ਫੇਰੀ 'ਤੇ ਹਾਂ।

ਸੰਨ 1938 ਤੋਂ 1961 ਤੱਕ ਪੁਰਤਗਾਲੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਰਹੀ ਇਹ ਭੂਮੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਸਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਿਰਯਾਤ ਤੇ ਅਰਬੀ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

Sandhugulzar@yahoo.com

ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਆਯਾਤ ਲਈ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਤਗਾਲੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੇ ਸਗੋਂ ਦਰਜਨਾਂ ਫਲ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਇਥੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜੋ ਅੱਜ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਾਣ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਟਮਾਟਰ ਤੇ ਆਲੂ ਯੂਰਪ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਆਏ ਅਤੇ ਅਨਾਨਾਸ, ਸੀਤਾ ਫਲ, ਪਪੀਤਾ ਤੇ ਕਾਨੂ ਸਿੱਧੇ। ਅਜੋਕੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਲਫਾਂਸੋ ਅੰਬ ਵੀ ਪੁਰਤਗਾਲੀਆਂ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਉਮਰ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਫੇਰੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਨਵੇਂ ਵਿਆਹ ਵਰਗੀ ਹੈ।

ਅੰਤਿਕਾ: ਇੱਕ ਲੋਕ ਟੱਪਾ ਅੰਬੀਆਂ ਨੂੰ ਝੁਰੇਗੀ ਛਡ ਕੇ ਦੇਸ ਦੁਆਬਾ।

ਬੁੱਢੇ ਦਰਿਆ ਦਾ ਭੈਅ

ਨਕੋਦਰ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਉਧੋਵਾਲ ਵਿਚ ਸਾਲ 1955 ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੱਧੂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਵਲੈਤ ਵੱਸਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੁਆਬੇ ਦਾ ਰੰਗ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ‘ਬੁੱਢੇ ਦਰਿਆ ਦਾ ਭੈਅ’ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਭਾਅ ਖੂਬ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਬੀਤ ਗਏ ਵਕਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਜੋੜਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਫ਼ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਬੜਾ ਦੇਣਦਾਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਦਕਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਚੁੰਭ ਪਈ ਸੀ। ਵਲੈਤ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਨੌਂ ਵਰ੍ਹੇ ਹੱਥੀਂ ਕਰੜੀ ਮਿਹਨਤ ਵਿਚ ਲੰਘਾਏ। –ਸੰਪਾਦਕ

ਗੱਲ ਉਨੀ ਸੌ ਬਾਨ੍ਹ ਕੁੰਹਨ ਦੀ ਹੋਊ। ਹੱਦ ਚੌਹਟ ਦੀ। ਨਕੋਦਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਪਛੜੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਪਿੰਡ ਉਧੋਵਾਲ। ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਘਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਈ ਸੀ। ਘਰ ਵਿਚ ਗੰਗਾ ਵਗਦੀ ਸੀ।

ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਸਟਰ ਲਾਗੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਦੇ ਸੀ। ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵੀ ਆ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਕ ਮਾਸਟਰਾਣੀ ਆ ਗਈ, ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਦੀ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਮਾਸਟਰ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਜੇ.ਬੀ.ਈ. ਕਰ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਸੋਹਣਾ ਜੁਆਨ। ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ। ਕਪਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ। ਨਾਂ ਸੀ ਅਵਤਾਰ।

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੱਧੂ
ਫੋਨ: 00441234214170

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਸਪੁੱਤਰ ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ। ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਇਹਨੂੰ ਤਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਜਾਂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਭਾਜੀ ਸੀ, ਕਈ ਵੱਧ ਮਾਣ ਦੇਣ ਲਈ ਇਹ ਨੂੰ ਭਾਅ ਜੀ ਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਵੀ ਬੁਲਾਉਂਦੇ। ਭਾਅ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਸੌ ਡੇਢ ਸੌ ਕਰਮਾਂ 'ਤੇ ਹੋਊਗਾ। ਐਨ ਬੁਹਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਰ ਕੇ। ਏਦੂੰ ਨੇੜੇ ਨੌਕਰੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਣੀ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ ਕਰ ਲਈ। ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚਲੇ ਗਏ। ਵਸੋਂ ਵੀ ਖੂਹ 'ਤੇ ਹੀ ਕਰ ਲਈ।

ਭਾਅ ਜੀ ਕੰਮੀਆਂ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਵਗਾਰਾਂ ਵੀ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਅ ਜੀ ਨੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਮੱਕੀ ਵਢਾ ਲੈਣੀ ਜਾਂ ਕਣਕ ਨੂੰ ਗੋਡੀ ਕਰਵਾ ਲੈਣੀ। ਉਹ ਵੀ ਜੁਗਤ ਨਾਲ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ। ਭੱਜ ਭੱਜ ਕੰਮ ਕਰਨਾ। ਭਾਅ ਜੀ ਨੇ ਕੰਮ ਸਿਰਫ਼ ਅੱਧੀ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਵਾਉਣਾ। ਸਵੇਰੇ ਤੜਕੇ ਸੱਦ ਲੈਣਾ। ਇਕ ਅੱਧੀ ਵਾਰ ਚਾਹ ਪਿਆ ਦੇਣੀ। ਫਿਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ: ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਬਈ ਸ਼ਾਬਾਸ਼, ਬਾਰਾਂ ਵੱਜ ਗਏ ਆ, ਅੱਧਾ ਘੋਂਟਾ ਹੋਰ ਲਾਓ ਤੇ ਕੰਮ ਖਤਮ। ਘਰੇ ਘਰੀ ਜਾਓ। ਜਾ ਕੇ ਫੁਲਕੇ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਓ।

ਮਾਸਟਰਨੀ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਮਹਿਤਪੁਰ ਦੀ ਸੀ, ਮਹਿਤਪੁਰ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਂਗੂੰ ਈ ਸੀ। ਨੱਕ ਦੀ ਸੋਧੇ, ਮਹਿਤਪੁਰ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੀਲ ਹੈ, ਹੱਦ ਢਾਈ ਹੋਊ। ਏਦੂੰ ਵੱਧ ਨਹੀਂ। ਸੜਕਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਾਸਟਰਨੀ ਵੀ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ। ਇਹਦੀ ਪਹਿਲੀ ਨੌਕਰੀ ਲੱਗ ਗਈ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ, ਇਹ ਵੀ ਮੌਜਾਂ ਈ ਸਨ; ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ, ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਨੇੜੇ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੀ ਜੰਮੀ ਜਾਈ ਸੀ, ਮਾਸਟਰਨੀ। ਵੀਹਾਂ ਬਾਈਆਂ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੋਊ। ਸੁਹਲ ਜਿਹੀ। ਸਾਊ। ਹਿਸਾਬ ਦਾ ਬੋਲਦੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਘਰ ਦਾ ਜੀਅ ਸਕੂਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਇਹ 'ਕੱਲੀ' ਹੀ ਤੁਰ ਕੇ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਤੇ ਤੁਰ ਕੇ ਈ ਵਾਪਸ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ। ਅਜੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਸਾਇਕਲ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਿਆ।

ਸਾਉਣ ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਦਿਨ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਮੀਂਹ ਵੀ ਬੜੇ ਡਾਢੇ ਪੈਣੇ- ਕੱਟੇ ਰੋੜ੍ਹੇ। ਜ਼ੋਰੀ ਬੱਦਲ ਗਰਜਣੇ। ਮੀਂਹ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਘਣੇ ਬਦਲ ਚੜ੍ਹ ਆਏ। ਕਾਲੀਆਂ ਸ਼ਾਹ ਘਟਾਵਾਂ। ਜਾਨ ਤ੍ਰਾਹ ਤ੍ਰਾਹ ਕਰੇ। ਮਾਸਟਰਨੀ ਨੇ

ਭਾਅ ਜੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗਿਟ ਮਿਟ ਕੀਤੀ। ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ: 'ਜ਼ਰਾ ਐਧਰ ਆਓ ਓਏ। ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਆਹ ਭੈਣ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹਿਤਪੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਉ।' ਸਾਡੇ ਭਾਣੇ ਮਾਸਟਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਰੱਬ ਦਾ ਈ ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਲਾਲਚ ਵੀ ਹੋਇਆ, ਬਈ ਸਕੂਲੋਂ ਜਾਨ ਖਲਾਸੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਗਈ। ਸੱਤ ਸੱਤ ਅੱਠ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੇ ਹੋਵਾਂਗੇ ਅਸੀਂ। ਪੱਕੀ ਦੂਜੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਾਂ। ਨਿਕ-ਨਿਕੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਾਂ। ਦੋਵੇਂ ਤਰਸੇਵੇਂ ਦੇ ਪੁੱਤ। ਪਿਆਰਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬਾਬੇ ਦਾ ਇਕੋ ਪੋਤਾ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ। ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਬਾਪ ਵੀ 'ਕੱਲਾ' ਈ ਸੀ। ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਬੱਧੇ ਤੁਰ ਪਏ ਮਹਿਤਪੁਰ ਨੂੰ। ਮਾਸਟਰਨੀ ਮੋਹਰੇ ਮੋਹਰੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਮਗਰੇ ਮਗਰ। ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਪੈਰ ਪੁੱਟਦੇ, ਸਾਹੇ ਸਾਹੀ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਮਾਸਟਰਨੀ ਨਾਲ ਰਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ। ਇਕ ਦੋ ਵਾਰੀ ਵਿਚ ਵਿਚ ਪਤਲਾ ਪਤਲਾ ਮੀਂਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਵਰ੍ਹ ਗਿਆ। ਵਿਚ ਵਿਚ ਛਰਾਟੇ ਵੀ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੱਪੜੇ ਤਰ ਹੋ ਗਏ।

ਮਾਸਟਰਨੀ ਨੇ ਚੂੜੀਦਾਰ ਚਿੱਟੀ ਪਜਾਮੀ

ਦਿੱਤਾ: ਚਲੋ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੁੜ ਜਾਓ। ਮਾਸਟਰਨੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੱਪੜੇ ਗਿੱਲੇ ਹਨ। ਇਹਦੇ ਆਵੇਦੇ ਵੀ ਗਿੱਲੇ ਈ ਸੀ। ਇਹਨੂੰ ਨਾ ਸਾਡੇ ਕੱਪੜੇ ਸੁਕਾਉਣ ਦੀ ਸੁੱਝੀ, ਨਾ ਹੀ ਅੱਗ ਸੁਕਾਉਣ ਦੀ, ਬਈ ਨਿਆਣਿਆਂ ਦੀ ਠੰਢ ਹੀ ਲਹਿ ਜਾਊ। ਗਰਮ ਚਾਹ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਊ ਇਹਦੇ ਲਈ। ਸਾਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਬੋੜਾ ਚਿਰ ਏਧਰ ਓਧਰ ਪੈਰ ਘਸਾਏ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋ ਗਈ, ਪਿਆਰਾ ਕਹਿੰਦਾ: ਬਈ ਮੀਂਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪੈਣ ਈ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਮੀਂਹ ਏਥੇ ਹੀ ਵਰ੍ਹਾ ਲਈਏ, ਫਿਰ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਲੱਗੀ ਤੇ ਮੈਂ ਮੰਨ ਲਈ। ਨਾਲੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਏਥੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਉਣਾ ਹੈ- ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਚਾਲ ਹੀ ਹੋਊ।

ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਅੱਡੇ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਬੋਹੜ ਬੱਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕੋਈ ਚੁੰ ਨਾ ਪੈਂ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਾ ਪਹਿੰਦਾ ਦਿਸੇ। ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਅੰਦਰ

ਇਹਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਖੀਰ, ਮੀਂਹ ਵੀ ਮੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਦੁਖੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ, ਡਰਦਾ ਸੀ। ਆਖਿਰ ਮੈਂ ਹੌਸਲਾ ਕਰ ਕੇ 'ਕੱਲਾ' ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਿਆ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸਕੂਲੋਂ ਛੁੱਟੀ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਨਿਆਣੇ ਘਰੋ-ਘਰੀ ਜਾ ਵੜੇ। ਅਸੀਂ ਘਰੀਂ ਕਿਥੋਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮਹਿਤਪੁਰ ਸੀਗੇ, ਏਧਰ ਘਰਦੇ ਸਾਨੂੰ ਲੱਭਦੇ ਫਿਰਨ। ਬਈ, ਸਾਡੇ ਮੁੰਡੇ ਸਕੂਲੋਂ ਨਹੀਂ ਮੁੜੇ। ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੈ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਏਨੀ ਨਾ ਸੁੱਝੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਖਬਰ ਈ ਕਰ ਦੇਈਏ ਕਿ ਉਹ ਮਹਿਤਪੁਰ ਮਾਸਟਰਨੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਗਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਵਰ੍ਹਦੇ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਮਹਿਤਪੁਰ ਵੱਲ ਆਪ ਵੀ ਗੋੜੇ ਮਾਰ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲੇ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮੁੜ ਕੇ ਰਾਮੂਵਾਲ ਕੋਲ ਪੁੱਜਾ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਸਾਹ ਸੂੜੇ ਗਏ। ਚਿਰਾਂ ਦਾ ਸੁੱਕਿਆ ਬੁੱਢਾ ਦਰਿਆ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਚਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ੁਕਰਾਂ

ਮੈਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਮਗਰ ਮਗਰ ਹੋ ਤੁਰਿਆ ਤੇ ਸੈਕਲ ਦੀ ਮਗਰਲੀ ਕਾਠੀ ਫੜ ਲਈ, ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਘੁੱਟ ਕੇ। ਡਰ ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮਨੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੂਰਨ ਸਿਉਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪੁੱਛਦਾ: ਠੀਕ ਆਂ ਨਾ, ਡਰ ਨਾ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਈ ਹਾਂ। ਓਧਰੋਂ ਪਾਣੀ ਵੀ ਚੜ੍ਹਦਾ ਈ ਜਾਵੇ। ਐਨ ਵਿਚਾਲੇ ਜਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਮੇਰੇ ਗਲ ਗਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਡਰ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਗੋੜੇ ਆਉਣਗੇ। ਪੂਰਨ ਨੇ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦਿੱਤਾ: ਡਰੀ ਨਾ ਜਾਹ। ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਈ ਹਾਂ। ਬੱਸ ਤੂੰ ਕਾਠੀ ਘੁੱਟ ਕੇ ਫੜੀ ਰੱਖ। ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਕਾਂਬਾ ਵੀ ਛਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਦੰਦ ਵਜਣ ਲੱਗੇ। ਫਿਰ ਪਾਣੀ ਘਟਣ ਲੱਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੱਕ ਹਿੱਕ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਧੁੰਨੀਏ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਨੇਛੇ ਤਾਈਂ ਹੋਇਆ, ਫਿਰ ਪੱਟਾਂ ਤਾਈਂ ਤੇ ਫਿਰ ਗੋੜੇ ਗੋੜੇ। ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਵਿਚ ਜਾਨ ਆਈ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ। ਪੂਰਨ ਸਿਉਂ ਮੈਨੂੰ ਰੱਬ ਬਣ ਕੇ ਬਹੁਤਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ, ਬਈ ਜੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਾ ਨਾ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਡੁੱਬ ਮਰਨਾ ਸੀ ਜਾਂ ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਦਾ ਦਹਿਲਿਆਂ ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਡਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਏਦੂੰ ਬਾਅਦ ਵੀ ਬੁੱਢੇ ਦਰਿਆ ਨੇ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਮਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਦਰਿਆ ਦਰਿਊ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਦਾ ਨਾਂ ਕਿੰਦਾਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਨੀਵੀਆਂ ਪੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਦੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਹਾਅ ਸੀ। ਆਦਰਸ਼ਮਾਨ ਤੇ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਕਰ ਕੇ ਇਹਦਾ ਨੱਕਾ ਸਤਲੁਜ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਤਲੁਜ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵਿੜੇਂ ਵਧ ਜਾਂਦਾ, ਏਧਰ ਨੂੰ ਵਹਿ ਤੁਰਦਾ ਸੀ। ਵਹਾਅ ਕਈ ਵਾਰ ਤੇਜ਼ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰੀ ਇਹਨੇ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਵੀ ਵਹਾ ਲਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੜਕ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦਾ ਚੇਤਾ ਈ ਨਾ ਆਇਆ। ਲੋਕ ਗੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਇਕ ਪਾਸਿਓਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਬੰਦੇ ਲੰਘਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਲਾਗੇ ਬੰਨੇ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਫਸਲ ਦੇ ਬਚਾ ਲਈ ਵੀ ਸੜਕ ਤੋੜ ਦਿਅ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਤਾ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਦੇ ਏਥੋਂ ਦੀ ਬੁੱਢਾ ਦਰਿਆ ਵਹਿਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੀ ਪੱਧਰੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਸਨ।

ਪੂਰਨ ਸਿਉਂ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਆ। ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ: ਆਹ ਲਓ ਬਈ ਸਾਡੇ ਆਵਾਦਾ ਮੁੰਡਾ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਰੋ ਪਿਆ; ਮੇਰੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ। ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਨੇ ਘੁੱਟ ਕੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਇਆ। ਮਾਂ ਨੇ ਗਿੱਲੇ ਕੱਪੜੇ ਲਾਹ ਕੇ ਹੋਰ ਪਾਏ, ਉਤੇ ਖੋਸ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਪਰ ਦੀ ਰਜਾਈ। ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਨੇ ਪਰਾਤ ਵਿਚ ਅੱਗ ਬਾਲ ਕੇ ਮੰਜੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖੀ। ਮਾਂ ਨੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਗਰਮ ਗਿਲਾਸ ਦਿੱਤਾ। ਦਾਦੀ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਬਾਪੜਦੀ ਰਹੀ। ਬਾਪ ਨਾਰਾਜ਼ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰਾ ਤਾਇਆ ਪੂਰਾ ਖੜਾ। ਸਵੇਰੇ ਜਾ ਕੇ ਭਾਅ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਆਇਆ: ਖਬਰਦਾਰ ਜੇ ਸਾਡੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਕਿਤੇ ਘੱਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਭੇਜੀਦਾ। ਹੋਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੋਊ। ਬੁਖਾਰ ਦਾ ਭੰਨਿਆ ਮੈਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਨਾ ਗਿਆ। ਭੈੜੇ ਭੈੜੇ ਸੁਪਨੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਭਾਅ ਜੀ ਨੇ ਤਾਏ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕੱਢਿਆ: ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਓਏ। ਤੂੰ ਮਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਉਹ ਵੇਲਾ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਭਿੱਜਿਆ ਮਾਸਟਰਨੀ ਦਾ ਪਿੰਡਾ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਕੰਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ (ਖੱਬੇ), ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੱਧੂ, ਇਕ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਅਤੇ (ਐਨ ਸੱਜੇ) ਲਿਖਾਰੀ ਹਰਜੀਤ ਅਟਵਾਲ।

ਤੇ ਘੁਟਵਾਂ ਫੱਬਵਾਂ ਰੰਗਦਾਰ ਜੰਪਰ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਮੇਲ ਦੀ ਚੁੰਨੀ। ਜਿੰਦਾਂ ਦੇ ਉਦੋਂ ਵੈਜੰਤੀ ਮਾਲਾ ਪਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਕੱਪੜੇ ਵਾਹਵਾ ਗਿੱਲੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਚੰਬੜਨ ਲੱਗੇ, ਫਿਰ ਖਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਅੱਗ ਮਟਕਣ ਲੱਗੇ। ਮਾਸਟਰਨੀ 'ਕੱਠੀ' ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇ। ਜਿੰਦਾਂ ਜਿੰਦਾਂ ਇਹ ਸੁੰਗੜੇ, ਜਿਸਮ ਜਲਵਾ ਦਿਖਾਵੇ। ਸੀਨ ਪੂਰਾ ਫਿਲਮੀ ਸੀ। ਇਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੂਧ-ਬੂਧ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਬਾਲ ਬੁੱਧ ਅਜੇ ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਸੀ। ਜਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ। ਬੱਸ ਹੁਕਮ ਪਾਲਣਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰੋਸਾ ਮਨ ਵਿਚ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਤਾਣ ਏਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਾਸਟਰਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲੇ ਰਹੀਏ। ਮਾਸਟਰਨੀ ਨਿਕ-ਨਿਕੀ ਤੇਰੇ ਬੜਾ ਛੋਹਲਾ ਤੁਰਦੀ ਸੀ; ਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਈ ਇੰਦਾਂ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਅਸੀਂ ਠੁਰ ਠੁਰ ਕਰਦੇ ਭੱਜਦੇ। ਜੇ ਬਹੁਤਾ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨੱਠ ਕੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਖੜਾਕ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਨਾ ਰਲਦੇ, ਰਤਾ ਕੁ ਪਿਛੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ। ਸਾਰੀ ਵਾਟ ਇਹਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਪਿਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਕੁ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਸੁਖੀਲੀ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਸੰਸਾ ਸੀ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਟੈਮ ਵਿਚ ਇਹ ਸਫਰ ਕੀਤਾ ਹੋਊ।

ਘਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਮਾਸਟਰਨੀ ਨੇ ਹੁਕਮ

ਵੜ ਗਏ ਤੇ ਬੂਹੇ ਭੇੜ ਲਏ। ਮੀਂਹ ਵੀ ਕਢ੍ਹੇ, ਬਈ ਅੱਜ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਅਗਲੇ ਪਿਛਲੇ ਘਾਟੇ ਪੂਰੇ ਕਰੂੰ; ਜਾਣੀ ਕੜ੍ਹ ਹੀ ਪਾਟ ਗਿਆ। ਕੁੰਗੜੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਘੰਟਾ ਡੇਢ ਘੰਟਾ ਉਥੇ ਰੁਕੇ। ਫਿਰ ਪਿਆਰਾ ਬਕਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਮੈਥੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ 'ਕੱਲੇ' ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਅੱਧਾ ਪੋਣਾ ਘੰਟਾ ਇਹਨੂੰ ਲੱਭਿਆ, ਪਰ ਇਹਦੀ ਕਿਤੇ ਭਿਣਕ ਨਾ ਪਈ। ਮੈਂ ਰੋਣਹਾਕਾ ਹੋ ਗਿਆ; ਸੋਚਾਂ, ਬਈ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰੂੰ। ਮੈਂ 'ਕੱਲਾ' ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਏਥੇ ਮਾਸੀ ਸੀ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਿਆ ਸੀ।

ਭਲੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਸਾਉਣ ਸਿਉਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਮਹਿਤਪੁਰੋਂ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੀ। ਇਹਨੂੰ ਦੇਖ ਮੇਰੀ ਢਾਰਸ ਬੱਝੀ। ਇਹਨੇ ਮੇਰਾ ਹਵਾਲਾ ਪੁੱਛਿਆ। ਮੈਂ ਡੁਸਕਣ ਲੱਗਾ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਇਹਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ। ਇਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਮਗਰ ਮਗਰ ਹੋ ਤੁਰਿਆ ਤੇ ਸੈਕਲ ਦੀ ਮਗਰਲੀ ਕਾਠੀ ਫੜ ਲਈ, ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਘੁੱਟ ਕੇ। ਡਰ ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮਨੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਮਾਰੇ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕੋਈ ਚਿਤੀ ਜਨੌਰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵੇ। 'ਕੱਲਾ' ਪਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਸੁਣੇ। ਮੇਰੇ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਪਾਣੀ ਚੜ੍ਹਦਾ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗਏ ਸੀ, ਏਥੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਭ ਸੁਕ ਪੁਕਾ ਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਭ ਜਲੇ ਬਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਾ ਏਧਰ ਜੋਗਾ, ਨਾ ਓਧਰ ਜੋਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। 'ਕੱਲਾ' ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰਦਾ ਸਾਂ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਵਹਿਣ ਤੋਂ ਵੀ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਅ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮੈਂ ਢੀਮ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਲਾਉਣੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਦੇਖਦੇ ਦੇਖਦੇ, ਪਾਣੀ ਓਥੋਂ 'ਗਾਂਹ' ਆ ਚੜ੍ਹਨਾ। ਮੈਂ ਰਤਾ ਕੁ ਹੋਰ ਪਿਛੇ ਹੋ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਣਾ। ਕਦੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਣਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਵੇ। ਅਖੀਰ ਮੈਂ ਦਿਲ ਛੱਡ'ਤਾ। ਡਰ ਗਿਆ। ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਬੁਖਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਉਚੀ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਭਿਆਨਕ ਖਿਆਲ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਰੋਣ ਲੱਗਾ। ਓਧਰੋਂ ਘੁਸਮੁਸਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕੀ ਬਣਾਵਾ। ਘੋਂਟਾ ਡੇਢ ਘੋਂਟਾ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਮੇਰਾ ਘੱਗ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਰੋਣਾ ਨਿਕਲਣਾ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਝਦਾ।

ਮੇਰੀ ਭਲੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਸਾਉਣ ਸਿਉਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਮਹਿਤਪੁਰੋਂ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੀ। ਇਹਨੂੰ ਦੇਖ ਮੇਰੀ ਢਾਰਸ ਬੱਝੀ। ਇਹਨੇ ਮੇਰਾ ਹਵਾਲਾ ਪੁੱਛਿਆ। ਮੈਂ ਡੁਸਕਣ ਲੱਗਾ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਇਹਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ। ਇਹਨੇ

“ਹੁਣ ਦੱਸ ਜੀਤਾਂ! ਇਸ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦਾ ਕੀ ਕਰਨਾ?” ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੋਝਾ ਖਰਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ’ਚ ਲੋਹੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪੇਟੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਜਿਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਜੀਤਾਂ ਵੀ ਕਹਿ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ।

“ਵੇਖੋ ਜੀ, ਬਾਕੀ ਸਾਮਾਨ ਭਾਵੇਂ ਵੇਚੋ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਦੇਵੋ, ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦਾਜ ਵਾਲੀ ਪੇਟੀ ਜੀਏ ਜੀ ਐਂ ਨੂੰ ਚੁਕਾਉਣੀ।” ਜੀਤਾਂ ਨੇ ਦੋ ਟੁੱਕ ਗੱਲ ਮੁਕਾਈ।

“ਫੇਰ ਜਹਾਜ਼ੇ ਲੱਦ ਅਮਰੀਕਾ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਆਂ।” ਖਿੱਚ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਬਲਰਾਜ ਬਾਹਰਲੇ ਗੇਟ ਦੀ ਘੰਟੀ ਸੁਣ ਗੇਟ ਵੱਲ ਹੋ ਤੁਰਿਆ।

—
ਬਲਰਾਜ ਤੇ ਗੁਰਜੀਤ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਸੱਦੇ ‘ਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮੇ ਤੋਂ ਅਗਾਊਂ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲੈ ਅਮਰੀਕਾ ਪੱਕੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਦੇ ਕੇ ਬਾਕੀ ‘ਚ ਘਰ ਦਾ ਸਮਾਨ ਪੈਕ ਕਰਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਗਏ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਚੱਕਰ ਲੱਗਦਾ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਕੋਲੋਂ

ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਫੋਨ: 317-430-6545

ਮਕਾਨ ਖਾਲੀ ਕਰਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਬੰਦ ਪਿਆ ਸਾਮਾਨ ਤਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਰਿਹੈ, ਕਿਉਂ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ‘ਚ ਜੋ ਵਿਕਿਆ, ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਬਾਕੀ ਆਂਢ-ਗਵਾਂਢ ਨੂੰ ਚੁਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਗੱਲ ਅੱਝ ਗਈ ਦਾਜ ਵਾਲੀ ਪੇਟੀ ‘ਤੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੁੰਡੇ ਨੂੰ ਬੱਝੀ ਸ਼ਗਨਾਂ ਵਾਲੀ ਮੌਲੀ ਦਾ ਰੰਗ ਵੀ ਚਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਘਸਮੇਲਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਪਿਆ ਦਾਜ ਵਾਲਾ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਘੱਟ ਵੱਧ ਹੀ ਵਰਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਰਜੀਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹਦੇ ਉਪਰ ਸਾਫ ਕੱਪੜਾ ਵਿਛਾ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਤੇ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਪੇਟੀ ਦੀ ਝਾੜ-ਪੁੰਝ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ।

“ਐਂ ਕਰਦੇ ਆਂ, ਜੇ ਤੂੰ ਮੰਨੇ, ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਸਾਂਝੇ ਘਰ ਰੱਖ ਦੇਨੇ ਆਂ।” ਘਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਕਰਦਿਆਂ ਹਿੱਭ ਚੁੱਕੇ ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਪਸੀਨਾ ਪੂੰਝਦਿਆਂ ਜੀਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ। ਫਿਰ ਮਨ ‘ਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਲਾ ਕਿਹੜਾ ਕੋਹ-ਕਾਫ਼ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਰੱਖਿਆ ਪੇਟੀ ਵਿਚ?”

“ਕੀ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ? ਮੈਂ ਸੁਣ ਲਿਆ। ਇਹ ਹੀ ਤਾਂ ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਰਹਿ ਗਈ ਮੇਰੇ ਪੇਕਿਆਂ ਦੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਕਰੀ ਜਾਨੇ ਓ। ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਟੂਮਾਂ ਤਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਪਲਾਟ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਪਾਇਆ ਸੀ।”

“ਓ ਹੋ! ਜਨਾਬ ਜੀ, ਕਿਧਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਧਰ ਲੈ ਤੁਰੇ।” ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਜਾਨ ਛੁਡਾਉਣੀ ਚਾਹੀ।

“ਹੋਰ ਸੁਣ ਲਉ, ਫੇਰ ਕਹੋਗੇ, ਆਹ ਮਕਾਨ ਦਾ ਵੀ ਕੁਝ ਕਰਕੇ ਜਾਣਾ।”

ਦਾਜ ਵਾਲੀ ਪੇਟੀ

ਇਹ ਸੁਣ ਬਲਰਾਜ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਾ ਗਿਆ, “ਏਡੀ ਛੋਟੀ ਨੂੰ ਵਿਕਣਾ-ਵੁਕਣਾ ਮਕਾਨ। ਧਰਮੇ ਦਲਾਲ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸੇਲ ‘ਤੇ ਲਾ ਦੇਨੇ ਆਂ। ਮੁਖਤਿਆਰਨਾਮਾ ਛੋਟੇ ਨੂੰ ਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਵਿਕਣ ‘ਤੇ ਪੈਸੇ ਸਾਡੇ ਬੈਕ ‘ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਦਉ।”

ਸੁਣ ਕੇ ਜੀਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕਰੰਟ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਝੱਟ ਬੋਲੀ, “ਛੋਟੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ?”

“ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਦੇ ਜਾਨੇ ਆਂ!” ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਮਾਹੌਲ ‘ਚ ਤਲਖੀ ਤਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਡਰੋਂ ਕਿਹਾ।

“ਲੈ, ਮੇਰਾ ਭਾਈ ਕਿਤੇ ਵਿਹਲਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਧੂ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ। ਮੇਰੇ ਭਾਣੇ ਕਾਲੇ ਚੋਰ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਜਾਓ, ਨਾਲੇ ਲੈ ਲਿਉ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਪੈਸੇ! ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਮੁੜੇ ਨੂੰ ਜੋ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸੀ, ਕੁੜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਲਈ। ਗਾਂਹ ਉਹਦੇ ਜਵਾਕ ਵੀ ਵਿਆਹੁਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ।”

“ਚੱਲ ਬਾਬਾ, ਬੱਸ ਕਰ! ਪਹਿਲਾਂ ਆਹ ਪੇਟੀ ਦਾ ਦੱਸ, ਇਹਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕੁਚੀ ਜਾਨੀ ਏ, ਗਿੱਲੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ? ਜੰਗਲ ਲੱਗ ਜਾਉ।” ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਗੁਰਜੀਤ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਉਹ ਗਿੱਲਾ ਕੱਪੜਾ ਫੜ ਦੂਰ ਵਗਾਹ ਮਾਰਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਪੇਟੀ ਪੂੰਝ ਰਹੀ ਸੀ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਰੋਹੜੇ ‘ਤੇ ਲੱਦ ਪੇਟੀ ਪਿੰਡ ਲੈ ਗਏ। ਸਾਂਝੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ, ਜਿਥੇ ਦੋ ਮਾਤਾ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ, ਉਥੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ।

“ਲੈ, ਹੁਣ ਖੁਸ਼ ਏ!” ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਗੁਰਜੀਤ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ।

ਗੁਰਜੀਤ ਨੇ ਪੇਟੀ ਫੇਰ ਝਾੜ-ਪੁੰਝ, ਉਪਰ ਡੱਬੀਦਾਰ ਕੱਪੜਾ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਉਹ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ। ਗੁਰਜੀਤ ਨੂੰ ਐਂ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹਦੀ ਪੇਟੀ ਕੁੰਜਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ‘ਚੋਂ ਵਿਛੜੀ ਸੀ ਜੋ ਮੁੜ ਆ ਰਲੀ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਂ ਪੇਟੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਕਮਰਾ ਕਿਸੇ ਪੇਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਗੁਦਾਮ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗ ਰਿਹਾ।

“ਕੋਈ ਨੀ ਪੁੱਤ, ਕਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਾ ਸਾਮਾਨ ਕੱਢ ਧੁੱਪ ਲਵਾ ਦਉ ਗਰਮੀਆਂ ‘ਚ।” ਬਲਰਾਜ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਜੀਤਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਮਾਂ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਖੇਚਲ ਕਰਿਓ। ਅਸੀਂ ਆਵਾਂਗੇ ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਵੇਖਾਂਗੇ।”

“ਇਨ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਮਾਤਾ, ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਦੇਣਾ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ।” ਬਲਰਾਜ ਬੁੜ ਬੁੜ ਕਰਦਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

—
ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਕਦੋਂ ਲੰਘ ਗਏ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਾ। ਮਕਾਨ ਵੇਚਣਾ ਲਾ ਦੇਵੇਂ ਵਾਪਸ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮਾਤਾ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਈ ਤੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਕੁੜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸਣੇ ਅਮਰੀਕਾ ਲੈ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ

ਬਲਰਾਜ ਕੋਈ ਗੰਢ-ਤਰੁੱਪ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਸਾਂਝੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਬਲਰਾਜ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਗੁਰਜੀਤ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪੇਟੀ ਤੇ ਵਿਚਲਾ ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਵਾਲਾ ਸਾਂਝਾ ਸਾਮਾਨ ਕਿਸੇ ਆਸਰਮ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਪਿਆ ਈ ਗਲ-ਸੜ ਜਾਣਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਬਲਰਾਜ ਤੇ ਗੁਰਜੀਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੈਸੇ ਦਾਨ ਵਾਸਤੇ ਦੇ ਕੇ ਇੰਡੀਆ ਤੌਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਵਾਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਭ ਆਸਰਾ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵੇਖੀ ਸੀ

ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭ ਆਸਰਾ ਟਰੱਸਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਫੋਨ ‘ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਟਰਾਲੀ ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਜੇ ਦਿਨ ਦਾ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹਿਆ, “ਗੁਰਜੀਤ ਹੁਣ ਇਸ ਘਰ ‘ਚ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।” ਬਲਰਾਜ ਸ਼ੈਲਫ ‘ਤੇ ਪਈ ਮਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਅੱਗੇ ਅੱਖਾਂ ‘ਚ ਹੰਝ ਭਰੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਦਾ ਖੜਾ ਸੀ, “ਲੈ ਵੇਖ ਲੈ, ਮਾਂ ਬਿਨ ਕਿਸੇ ਸਿਰ ਪਲੋਸਿਆ? ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ ਜਵਾਨੀਆਂ ਮਾਣੇ? ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਆਉਣ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਬਈ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੁਰਸੀ ਡਾਹ ਗੇਟ ਅੱਗੇ ਬੈਠੀ ਉਡੀਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਂਦੀ, ਪੁੱਤ ਆ ਜਾਵੇ, ਇਕੱਠੇ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਇਸੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ-ਸਾਡਾ ਘਰ, ਫਿਰ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਤੇ ਛੋਟਾ ਭਾਈ। ਹੁਣ ਘਰ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲੱਗ ਜਾਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਨਾ, ਇਥੇ ਬੈਠ

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਹਿਣਾ ਮੇਲਾ ਦੇ ਦਿਨ ਦਾ।”

“ਰਾਤ ਸੁੱਤੇ ਵੀ ਓ ਕਿ ਇਥੇ ਈ ਖੜੇ ਓ ਰਾਤ ਦੇ?” ਜੀਤਾਂ ਚਾਹ ਦੇ ਕੱਪ ਫੜੀ ਬਲਰਾਜ ਪਿੱਛੇ ਖੜੀ ਸੀ।

“ਸੱਚ ਅੱਜ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭ ਆਸਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਆਉਣਾ, ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਏ ਸੀ।” ਬਲਰਾਜ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ।

“ਆਉ ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੇਟੀ ਖਾਲੀ ਕਰਾਓ, ਬਾਹਰ ਕੱਢਣੀ ਸੌਖੀ ਹੋ ਜਾਊ, ਤੁਸੀਂ ਚਾਹ ਪੀ ਕੇ। ਆਹ ਵੱਡਾ ਮੰਜਾ ਡਾਹੋ ਵਰਾਂਡੇ ‘ਚ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਸਾਮਾਨ ਕੱਢ ਕੱਢ ਰੱਖ ਲੈਨੇ ਆਂ ਪਹਿਲਾਂ।”

“ਸੁਕਰ ਏ ਪੇਟੀ ਤੋਂ ਜਾਨ ਛੁੱਟ...।” ਬਲਰਾਜ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਹੀ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ।

“ਕੀ ਬੋਲੀ ਜਾਨੇ ਓ?”

“ਕੁਛ ਨੂੰ, ਕੁਝ ਨੂੰ।” ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਠੰਡੀ ਹੋ ਰਹੀ ਚਾਹ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਘੁੰਟ ਭਰੇ ਤੇ ਖਾਲੀ ਕੱਪ ਗੁਰਜੀਤ ਨੂੰ ਫੜਾ ਮੰਜਾ ਡਾਹੁਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਪੇਟੀ ਕੋਲ ਆ ਜੀਤਾਂ ਨੇ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਕਹਿ ਪੇਟੀ ਤੋਂ ਕੱਪੜਾ ਐਂ ਲਾਹਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਹੋਵੇ, “ਉਹੋ ਨੇੜੇ ਆ ਜਾਉ।”

“ਆ ਗਿਆ ਬਈ, ਆ ਗਿਆ।”

“ਹੱਥ ਪੁਆਓ।” ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਪੇਟੀ ਦਾ ਵੱਕਣ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਸਭ ਦੇ ਉਪਰੋਂ ਜੀਤਾਂ ਇਕ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਚੁੱਕਦੀ ਬੋਲੀ, “ਆਹ ਦੇਖੋ, ਫੁਲਕਾਰੀ ਮੇਰੀ ਨਾਨੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਫੇਰ ਮਾਂ ਨੇ...।”

ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਟੋਕਦਿਆਂ ਬਲਰਾਜ ਬੋਲਿਆ, “ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ। ਸੋਹਣੀ ਆ, ਬਈ ਸੋਹਣੀ ਆ।”

“ਆਹ ਦੇਖੋ ਰਜਾਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਨੀਲ ਦੀਆਂ, ਬੱਸ ਆਹ ਤਿੰਨ ਕਾਟਨ ਦੀਆਂ।”

ਬਲਰਾਜ ਨੂੰ ਵੇਖ-ਸੁਣ ਪਸੀਨਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਉਸ ਸਾਲ ਤਾਂ ਘਰ ਦੀ ਕਪਾਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਰੂੰ ਵੀ ਵੱਧ ਪਵਾਇਆ ਸੀ ਮਾਂ ਨੇ।”

ਰਜਾਈਆਂ-ਤਲਾਈਆਂ ਮੰਜੇ ‘ਤੇ ਰੱਖ ਰੱਖ ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਫੇਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।

“ਦੇਖੋ ਖੋਸ ਅਣਸੀਤੇ ਹੀ ਪਏ ਨੇ।” ਉਸ ਡੱਬੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਸਫੈਦ, ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਖੋਸਾਂ ਦੀ ਪੰਡ ਬੰਨ ਦੂਜੇ ਮੰਜੇ ‘ਤੇ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤੀ।

“ਆਹ ਦੇਖੋ ਦਰੀਆਂ, ਲਹਿਰੀਏ ਵਾਲੀਆਂ, ਝੱਜਰੀ ਵਾਲੀਆਂ-ਨੀ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਂ! ਆਹ ਦਰੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭੁੱਲੀ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਨਮੂਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸੀ-ਪੰਛੀ ਪਾਉਣੇ ਕਿਤੇ ਸੌਖੇ ਹੁੰਦੇ ਆ! ਮੈਂ, ਮੇਰੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ-ਮਿੱਦੇ ਤੇ ਕੰਤੋ ਨੇ ਮਹੀਨੇ ‘ਚ ਬੁਣੀ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਦਰੀ ਵਾਲੇ ਅੱਡੇ ਆ ਸੂਤ ਨੂੰ ਗੁੰਝਲਾਂ ਪਾ ਦਿੰਦਾ, ਮਸੀਂ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹੀ। ਫੇਰ ਲੁਕੇ ਕੇ ਰੱਖੀ ਘਰ, ਬਈ ਕੋਈ ਨਮੂਨਾ ਨਾ ਦੇਖ ਲਵੇ।” ਜੀਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਦਰੀ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਚੁੱਕੀ ਬੋਲੀ ਗਈ। ਐਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਮਾਂ ਤੇ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ‘ਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਭਵਿਖ ਸਿਰਜ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।

“ਆ ਦਸੂਤੀ ਸੈਟ ਕੱਢਦਿਆਂ ਸੂਈ ਫਿਰ ਗਈ ਸੀ ਪੋਟੇ ‘ਚ। ਦਾਜ ਕਿਤੇ ਸੌਖਾ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ! ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਬੋਝਾ, ਝੱਟ ਮੰਗਣੀ ਤੇ ਪੱਟ ਵਿਆਹ। ਪੰਡਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖਰਚ ਅਗਲੇ

ਦਿਨ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਓ। ਨਾ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਉਣਾ ਆਵੇ, ਨਾ ਪਰੋਣਾ।”

“ਚੱਲ ਗੁਰਜੀਤ, ਮੁਕਾ ਕੰਮ ਹੁਣ।” ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਬੋਝਾ ਕਾਹਲੇ ਪੈਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਖੜ੍ਹ ਜਾਓ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖ ਲੈਣ ਦਿਉ, ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦੇ ਈ ਦੇਣਾ ਪਰ ਆਹ ਤਿੰਨ ਦਰੀਆਂ ਤੇ ਫੁਲਕਾਰੀ ਮੈਂ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣੀਆਂ, ਨੂੰਹਾਂ-ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਉ।”

“ਠੀਕ ਐ, ਠੀਕ ਐ, ਜੋ ਕਰਨਾ ਕਰ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਏਨਾ ਤਿਹੁ ਕੀਤਾ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨ ਦਾ।”

“ਇਹਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਭਲਾ ਕੀ ਆ?”

“ਲੈ ਕੋੜੀਆਂ ਨੇ, ਹੋਰ ਕੀ!”

“ਵਾਹ ਜੀ ਵਾਹ! ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਬੁੱਧੂ ਦੇ ਬੁੱਧੂ ਰਹੋ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਲੀਰੇ ਨੇ ਕਲੀਰੇ।”

“ਮੇਰੀ ਜਾਣੇ ਬਲਾ, ਪੰਤਾਲੀ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ।”

ਮੈਂ ਦੇਖਦਾਂ, ਗੇਟ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਆਇਆ ਲੱਗਦਾ। ਪਤਾ ਈ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਦੱਸ ਵੱਜ ਗਏ।” ਘੜੀ ਵੇਖਦਾ ਬਲਰਾਜ ਗੇਟ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੋ ਤੁਰਿਆ। ਗੇਟ ਖੁਲ੍ਹਦਿਆਂ, “ਤਾਇਆ ਜੀ, ਸਾਸਰੀ ਕਾਲ। ਖੂਹੀ ਕੋਲ ਟਰਾਲੀ ਵਾਲੇ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਪੁੱਛਦੇ ਆ।” ਬਰਾਦਰੀ ‘ਚੋਂ ਭਤੀਜਾ ਲੱਗਦਾ ਮੁੰਡਾ ਅਜੇ ਸੁਨੇਹਾ ਹੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਭ ਆਸਰਾ ਟਰੱਸਟ ਤੋਂ ਆਏ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਆ ਫਤਿਹ ਬੁਲਾਈ।

“ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਆਓ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਛੱਕ ਲਉ।” ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਾਹ ਮਾਰੀ।

“ਨਹੀਂ ਜੀ! ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਮਾਨ ਲੱਦ ਲਈਏ, ਟਰਾਲੀ ‘ਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਪੇਟੀ, ਬੈਡ, ਗੋਦਰੋਜ ਦੀ ਅਲਮਾਰੀ, ਕੁਰਸੀਆਂ ਪੱਖਾ ਲੱਦਿਆ। ਗਲੀ ‘ਚ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ, ਖਾਸ ਕਰ ਤੀਵੀਆਂ, “ਭਾਈ ਕਿਥੇ ਲੈ ਚੱਲੇ ਓ? ਲੈ ਲੰਬੜਾਂ ਦਾ ਘਰ ਵੱਸਦਾ-ਰੱਸਦਾ ਖਾਲੀ। ਭਾਈ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆ ਲੋਕ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਭਰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਖਾਲੀ...। ਬਾਹਲਾ ਈ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਸਾਮਾਨ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਈ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ‘ਚ ਹੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ। ਅਗਲੇ ਦੀ ਮਰਜੀ ਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਚਿੱਤ ਰਾਜੀ।”

ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨ ਪਾਤ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਸਭ ਅਣਗੋਲਿਆ ਕਰ ਬਲਰਾਜ ਤੇ ਗੁਰਜੀਤ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਖੂਹੀ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਟਰਾਲੀ ਤੁਰ ਪਈ। ਪੇਟੀ ਤੇ ਟਰਾਲੀ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਵੇਖਦਿਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਝਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਟਰੈਕਟਰ ਟਰਾਲੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਆਉਣੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਗੁਰਜੀਤ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਚੋਂ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਰਨਾਲੇ ਵਾਂਗ ਪਾਣੀ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਪੇਟੀ ਨਹੀਂ, ਧੀ ਦੀ ਡੋਲੀ ਤੋਰੀ ਹੋਵੇ। ਬੋਝਲ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਦੇਵੇਂ ਵਾਪਿਸ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਘਰ ਗਿਆਂ ਮਾਂ ਵਾਂਗ ਕਿਸੇ ਸਿਰ ਪਲੇਸ ਹੋਸਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ।

ਘੁੰਡ ਵੀ ਗਏ, ਘੁੰਡ ਵਾਲੀਆਂ ਵੀ ਗਈਆਂ

ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਬਦਲੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਛੁਪਾ ਕੇ ਅਤੀਤ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਘੁੰਡ ਵੀ ਇੱਕ ਹੈ। ਹੁਣ ਘੁੰਡ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਘੁੰਡ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਵਿਚੋਂ ਘੁੰਡ ਕੱਢਣਾ ਅਤੇ ਕੰਨ ਵਿੰਨਣੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਏ ਸਨ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ

ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਫੋਨ: 91-98781-11445

ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੇ ਘੁੰਡ ਕੱਢਣਾ ਪਿੰਡਾਂ ਤਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂਕਰਨ ਦਾ ਪਾਤਾ ਵਧਣ ਨਾਲ ਫੈਸਨ ਜ਼ਰੀਏ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਰ ਦੱਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ।

ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਘੁੰਡ ਅਤੇ ‘ਘੁੰਡ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀਆਂ’ ਕਰੀਬ ਕਰੀਬ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਸ਼ਰਮ, ਆਬਰੂ ਅਤੇ ਇੱਜਤ ਸਭ ਘੁੰਡ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਧੀ ਤੋਂ ਵਹੁਟੀ ਬਣਨ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਸੀ, ਘੁੰਡ ਕੱਢਣਾ। ਘੁੰਡ ਅਤੇ ਝਾਂਜਰਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਵਹੁਟੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਨ। ਮੁਕਲਾਵੇ ਆਈ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨੈਣ ਵੀ ਘੁੰਡ ਚੁੱਕਣ ਨਾ ਦਿੰਦੀ: ਪਰ੍ਹਾਂ ਹੱਟ ਜਾ ਕਪੜੀਏ ਨੈਣੇ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਤੱਕ ਲੈਣ ਦੇ।

ਸਹਿਤਕ ਪੱਖ ਵਿਚ ਘੁੰਡ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰਜਮਾਨੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਲ੍ਹਸ਼ਾਹ ਨੇ ਘੁੰਡ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ:

ਘੁੰਘਟ ਚੁੱਕ ਓ ਸੱਜਣਾ,
ਹੁਣ ਸ਼ਰਮਾਂ ਕਾਹਨੂੰ ਰੱਖੀਆ ਵੇ,
ਜੁਲਫ ਕੁੰਡਲ ਨੇ ਘਰਾ ਪਾਇਆ,

ਸਾਡਾ ਸਭਿਆਚਾਰ

ਬਿਸੀਅਰ ਹੋ ਡੰਗ ਚਲਾਇਆ,
ਵੇਖ ਕੇ ਅਸਾਂ ਵੱਲ ਤਰਸ ਨਾ ਆਇਆ,
ਕਰਕੇ ਖੂਨੀ ਅੱਖੀਆਂ ਵੇ।
ਘੁੰਘਟ ਚੁੱਕ ਓ ਸੱਜਣਾ,
ਹੁਣ ਸ਼ਰਮਾਂ ਕਾਹਨੂੰ ਰੱਖੀਆ ਵੇ।

ਘੁੰਡ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਅੱਜ ਘੁੰਡ ਚੁਕਾਈ ਦੀ ਰਸਮ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਘੁੰਡ ਨਾਲ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਨਿੱਘ ਅਤੇ ਮਿਨਾਸ ਝਲਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਘੁੰਡ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਤੱਕਣ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਵਹੁਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਬਾਪੂ ਵੀ ਵਿਹੜੇ ਵਤਦਾ ਖੁੰਘਾਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬਹੁ-ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਘੁੰਡ ਕੱਢਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਵਹੁਟੀ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਬਦਲਨਾ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਵਲਾਇਤੀ ਬਾਣੇ ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਾ ਕਰਨ।

ਤੁਰ ਚੱਲੋ

ਮਣਾਂ ਮੂੰਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ
ਸੱਜਣਾਂ ਵੇ ਉਹੀ ਮਾਣ ਤੋੜ ਤੁਰ ਚੱਲੇ ਨੇ।
ਸਾਡਿਆਂ ਬੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਉਹੋ ਹੱਸਣਾ ਭੁਲਾ ਕੇ
ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੈਦਾਂ ਜੋੜ ਤੁਰ ਚੱਲੇ ਨੇ।

ਅਸਤ ਸਾਡੇ ਚਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਅੱਜ ਸੱਜਣੋਂ
ਦੁੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਰੋੜ੍ਹ ਤੁਰ ਚੱਲੇ ਨੇ।
ਦੇ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਛੱਲਾ ਜਿਹੜਾ ਲਿਆ ਸੀ ਰੁਮਾਲ
ਅੱਜ ਉਹ ਰੁਮਾਲ ਸਾਨੂੰ ਮੋੜ ਤੁਰ ਚੱਲੇ ਨੇ।

ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਵੀ ਨਾ ਜਾਣੇ ਮੁੱਲ ਕੀ ਪਿਆਰ ਦਾ
ਪਰ ਸਾਡੇ ਭਾਅ ਦਾ ਲੁੱਟ ਕਰੋੜ ਤੁਰ ਚੱਲੇ ਨੇ।
ਚੁੰਨੀ ਸਾਡੇ ਚਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੱਧਰਾਂ ਦੀ ਸੱਜਣੋਂ
ਗੇਰੇ ਗੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਿਚੋੜ ਤੁਰ ਚੱਲੇ ਨੇ।

ਐਵੇਂ ਦਿਲ ‘ਤੇ ਨਾ ਲਾ ਨਿੱਮੇ ਡੱਲੇ ਵਾਲਿਆ
ਉਹੋ ਆਪਣੇ ਫਰੋਬ ਦਾ ਘੜਾ ਫੋੜ ਤੁਰ ਚੱਲੇ ਨੇ।

—ਨਿੱਮਾ ਡੱਲੇਵਾਲਾ
ਫੋਨ: 513-432-9754

ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦਾ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਜੇ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ 1942 ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਜਪਾਨੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਮੱਤਭੇਦਾਂ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਨੇ ਇਹ ਮੁੜ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰ ਲਈ। ਬੋਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਨੇ ਜਪਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਨ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹ-ਸੁਬ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸਾ ਵਾਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਦੂਸਰਾ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ 1939 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮਲਾਇਆ ਵਿਚ 7-8 ਦਸੰਬਰ 1941 ਦੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਪਾਨੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਬੰਬਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਕਾਨ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਯੂਨਿਟਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ। ਜਪਾਨੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਮਲਾਇਆ ਦੇ ਕੋਟਾ-ਬਾਹਰੂ ਜਿਥੇ ਗਿਆਰਵੇਂ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੀ 1-14 ਪੰਜਾਬ ਰਜਮੈਂਟ ਨੇ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਸੰਭਾਲੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਲਟਣ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ-ਇਨ-ਕਮਾਂਡ ਕੈਪਟਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਦਮੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਿਸ ਦਾ ਕੈਪਟਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਲ 'ਤੇ ਬੜਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ, ਫਿਰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਜਪਾਨੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਮਰਨ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਸਿਵਲੀਅਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਨੂੰ ਜਪਾਨੀ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫੌਜ

ਵਾਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ
ਫੋਨ: 206-434-1155

ਦਾ ਕੈਪਟਨ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਪਾਨੀ ਮੇਜਰ ਫੂਜੀਵਾਰਾ, ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਕੀਮ ਦੱਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਪਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਪਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕੀਮ ਪਸੰਦ ਆਈ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫੌਜੀ, ਕੈਪਟਨ ਨਾਲ ਆ ਮਿਲੇ। ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਦਾ ਨਾਂ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਰਮੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਜਨਰਲ ਆਫੀਸਰ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਕੁਆਲਾਲੰਪਰ ਵਿਚ ਜਨਰਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫੌਜੀ ਆ ਮਿਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਟੁਕੜੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਜਪਾਨੀ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ 31 ਜਨਵਰੀ 1942 ਨੂੰ ਮਲਾਇਆ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਪੁਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਜਪਾਨੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ 8 ਫਰਵਰੀ 1942 ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਪੁਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫੌਜ ਨੇ ਜਪਾਨੀਆਂ ਅੱਗੇ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਜਪਾਨੀ ਮੇਜਰ ਫੂਜੀਵਾਰਾ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਕੈਪਟਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਅੱਗੇ ਤਕਰੀਰ ਕਰ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਦੱਸੇ। ਇਸ ਦਾ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਉਤੇ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ। ਸਾਰੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਕੈਪ-ਨੀਸ਼ਨ, ਬੀਦਾਦਰੀ, ਡਿਰਸਾਲ ਪਾਰਕ, ਕਰਾਜੀ ਤੇ ਸਲੀਤਾਰ, ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੇ ਕੁ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਮਲਾਇਆ ਦੇ ਉਘੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਜਪਾਨੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਗੱਲ ਕਰਨ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੀ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਮਦਦ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜਪਾਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਕੈਪਟਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਕੈਪਟਨ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਰਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਮਾਰਚ 1942 ਵਿਚ ਦੋ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਟੋਕੀਓ ਲਈ ਚੱਲ ਪਏ। ਇਕ ਜਹਾਜ਼ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਕੈਪਟਨ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਰਮ, ਸਵਾਮੀ ਸਤਿਆ ਨੰਦ ਪੁਰੀ, ਆਇਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਜਪਾਨੀ ਅਫਸਰ ਸਨ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਕੇ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੂਜਾ ਜਹਾਜ਼ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਥੀ ਸਨ, ਟੋਕੀਓ ਪੁੱਜ ਗਿਆ।

ਉਘੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰਾਸ ਬਿਹਾਰੀ ਬੋਸ ਜਿਹੜੇ 1916 ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਾਇਸਰਾਏ ਉਤੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਪਾਨ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੇ ਇਕ ਜਪਾਨੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜਪਾਨੀ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਜਪਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਸਫਲ ਰਹੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਪਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਮੰਨ ਲਈ। ਦੱਖਣ ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਾਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਜੂਨ 1942 ਵਿਚ ਬੈਂਕਾਕ (ਥਾਈਲੈਂਡ) ਵਿਚ ਬੁਲਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਜਪਾਨ, ਮਲਾਇਆ, ਥਾਈਲੈਂਡ, ਫਿਲਪਾਈਨ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਬਰਮਾ (ਹੁਣ ਮਿਆਂਮਾਰ) ਦੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ 'ਕੌਸਲ

ਆਫ ਐਕਸ਼ਨ' ਬਣਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਾਸ ਬਿਹਾਰੀ ਬੋਸ (ਪ੍ਰਧਾਨ), ਕੈਪਟਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਘਵਨ, ਸ੍ਰੀ ਮੈਨਨ ਅਤੇ ਕਰਨਲ ਗਿਲਾਨੀ ਸਨ। ਕੈਪਟਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦਾ ਕਮਾਂਡਰ-ਇਨ-ਚੀਫ ਬਾਪਿਆ ਗਿਆ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਅਤੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਧੜਾ-ਧੜ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। 17 ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਜਪਾਨੀਆਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਜਦੋਂ ਗਿਣਤੀ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਜਨਰਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਜਪਾਨੀ ਐਨੀ ਨਫਰੀ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਤੇ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਫੌਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਖਿਲਾਫ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਜਪਾਨੀ ਅਫਸਰਾਂ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇ। ਜਨਰਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਪਾਨੀਆਂ ਨੇ ਜਨਰਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਦਸੰਬਰ 1942 ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਵਿਖੇ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਗਹਿਣੇ ਲਾਹ ਕੇ ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ। ਧਨਾਢਾਂ ਨੇ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਲਈ ਨਾਮ ਲਿਖਵਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਨੇਤਾ ਜੀ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਏ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਲਾਮੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹਾਰ ਦੀ ਬੋਲੀ ਇਕ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਪਾਏ। ਜਲਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਸ ਬਿਹਾਰੀ ਬੋਸ ਨੇ ਲੀਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬਣ ਗਏ।

25 ਅਕਤੂਬਰ 1943 ਦਾ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦੇ ਟਾਊਨ ਹਾਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨੇਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਦੀ ਆਰਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ 'ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ' ਅਤੇ 'ਜੈ ਹਿੰਦ' ਦੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਆਸਮਾਨ ਗੂੰਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਝੰਡਾ ਹੀ ਆਰਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਝੰਡਾ, 'ਜੈ ਹਿੰਦ' ਸਰਕਾਰੀ ਸਲਾਮ ਅਤੇ 'ਦਿੱਲੀ ਚਲੋ' ਸਰਕਾਰੀ ਨਾਅਰਾ ਸੀ। 'ਸਭ ਸੁਖ ਚੈਨ ਕੀ ਬਰਖਾ ਬਰਸੇ' ਕੌਮੀ ਤਰਾਨਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਪਾਨ, ਜਰਮਨੀ, ਇਟਲੀ, ਥਾਈਲੈਂਡ, ਬਰਮਾ, ਕਰੋਸ਼ੀਆ ਅਤੇ

ਬੋਸ ਨੇ ਜਪਾਨੀ ਜਰਨੈਲ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਇਲਾਕਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜਾਂ ਤੋਂ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਪਾਨੀ ਲੁੱਟ-ਮਾਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ, ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਟੁਕੜੀਆਂ ਜਪਾਨੀ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਬਰਮਾ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦੋਵੇਂ ਫੌਜਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪੁੱਜੀਆਂ। ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਉੱਮੀ ਅਤੇ ਲੰਮੇ ਪੈ-ਪੈ ਕੇ ਸਿਜਦੇ ਕੀਤੇ। 18 ਮਾਰਚ 1944 ਦਾ ਇਹ ਦਿਨ ਸੀ। ਨੇਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ੁਭ ਸੂਚਨਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਲਾਨ ਰਾਹੀਂ ਰੇਡੀਓ ਉਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ।

ਫਿਲਪਾਈਨ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਪਾਨੀ ਸੈਨਾਪਤੀ ਨੇ ਨੇਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਹੁਤੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਵੇ, ਫਰੰਟ ਉਤੇ ਜਪਾਨੀ ਫੌਜਾਂ ਲੜ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਨੇਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਪਾਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਵੀ ਭੈੜੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਡੀ ਅਣਖ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਜਪਾਨੀ ਫੌਜ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵੱਲ ਵਧੇ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਪਿੱਛੇ ਰਹੇ।" ਜਪਾਨੀ ਸੈਨਾਪਤੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਨੂੰ ਫਰੰਟ 'ਤੇ ਭੇਜਣਾ ਮੰਨ ਗਿਆ।

ਜਨਰਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜੋ ਬੀਤੀ

ਜਪਾਨੀਆਂ ਨੇ ਜਨਰਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੰਗਲ ਪੁਆਇੰਟ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ, ਪਰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੂਫਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਉਡਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਬੇਆਬਾਦ ਟਾਪੂ ਪਲਾਓ ਉਬਾਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ

ਜਨਰਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨੇਤਾ ਜੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦੀ ਟੁਕੜੀ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਲਈ ਗਾਰਦ ਵਿਚ ਇਕ ਮਲਾਈ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿਪਾਹੀ ਸਨ। ਰਹਿਮਾਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਅਫਸਰ, ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਦਿਲੋਂ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਜਨਰਲ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ 10 ਦਿਨ ਮਲੇਰੀਏ ਨਾਲ ਨਿਵਾਲ ਪਏ ਰਹੇ। ਨਾ ਕੋਈ ਦਵਾਈ, ਨਾ ਡਾਕਟਰ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਉਹ ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਐਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨਾ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਜਾਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਟਾਪੂ ਛੱਡਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਨੇਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਡਾਕਟਰ ਰਾਜੂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਡਾ. ਰਾਜੂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮੋਟਰ ਬੇਟ ਰਾਹੀਂ ਜਨਰਲ ਪਾਸ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਦੋ ਕੁ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗੇੜਾ ਮਾਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਜਨਰਲ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨੇਤਾ ਜੀ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਜਪਾਨੀ ਅਫਸਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਚਾਂਗੀ ਦੇ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਨੇਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਲੈ ਗਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਮਾਤੋਏਅਰ (ਸੁਮਾਟਰਾ) ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਸੁਮਾਟਰਾ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਜਨਰਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਨੇ ਜਪਾਨੀ ਜਰਨੈਲ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਇਲਾਕਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜਾਂ ਤੋਂ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਪਾਨੀ ਲੁੱਟ-ਮਾਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ, ਇਸ

ਮੰਤਵ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਟੁਕੜੀਆਂ ਜਪਾਨੀ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਬਰਮਾ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦੋਵੇਂ ਫੌਜਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪੁੱਜੀਆਂ। ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਉੱਮੀ ਅਤੇ ਲੰਮੇ ਪੈ-ਪੈ ਕੇ ਸਿਜਦੇ ਕੀਤੇ। 18 ਮਾਰਚ 1944 ਦਾ ਇਹ ਦਿਨ ਸੀ। ਨੇਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ੁਭ ਸੂਚਨਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਲਾਨ ਰਾਹੀਂ ਰੇਡੀਓ ਉਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ ਇਲਾਕੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੰਬਾਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਪਰੋਂ ਬਰਸਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਸ਼ਨ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਨੇਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਤੰਬਰ 1944 ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ।

ਇੰਫਾਲ ਦਾ ਮੋਰਚਾ

ਮੇਜਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ 300 ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਰਾਤੀਂ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਪਲੇਲ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੰਬਾਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲਗਭਗ ਦੋ ਸੌ ਮੀਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਸੀ। ਮੀਂਹ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਨਾਗਾ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਨ

ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਵਿਚ ਨੇਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਤੋਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਹਿਣੇ ਲਾਹ ਕੇ ਪਲਤੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਰੰਗੂਨ ਦੇ ਸੇਨ ਹਬੀਬ ਨੇ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਿਤਾਬ 'ਸੇਵਕ-ਏ-ਹਿੰਦ' ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਨੇਤਾ ਜੀ ਦਾ ਹਵਾਈ ਹਾਦਸਾ

11 ਅਗਸਤ 1945 ਨੂੰ ਜਪਾਨ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਨੇਤਾ ਜੀ ਨੇ ਜਪਾਨੀ ਕਮਾਂਡਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਮਾਰਸ਼ਲ ਤੋਰਾਚੀ ਨੇ ਨੇਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੋਕੀਓ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਮਿਲੇਗਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਗੇ। 14 ਅਗਸਤ 1945 ਨੂੰ ਨੇਤਾ ਜੀ ਕਰਨਲ ਹਬੀਬ ਉਲ ਰਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੈਂਗਾਉ ਤੋਂ ਟੋਕੀਓ ਲਈ ਚੱਲ ਪਏ। ਕਰਨਲ ਹਬੀਬ ਅਨੁਸਾਰ- ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਫਾਰਮੂਲਾ ਤੋਂ ਉਡਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਜਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਟਕਰਾਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ। ਜਹਾਜ਼ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪਹਾੜ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਜਨਰਲ ਹਬੀਬ ਸੜਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਕੁੱਦ ਪਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਖਿੱਚਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਦੋ ਜਖ਼ਮ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਸੀ। ਅੱਧੇ ਕੁ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਛੇ ਕੁ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਕਰਨਲ ਹਬੀਬ ਮੁਤਾਬਕ, ਨੇਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਟੋਕੀਓ ਦੇ ਇਕ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜਾਂ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਤੋਂ ਬੈਂਕਾਕ ਪੁੱਜੀਆਂ ਤਾਂ ਜਨਰਲ ਕਿਆਨੀ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਭੌਸਲੇ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਫੌਜ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜ ਅੱਗੇ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟੇ।

ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ

ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ (ਆਈ.ਐਨ.ਏ.) ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ। ਸਰ ਤੇਜ਼ ਬਹਾਦਰ ਸਪਰੂ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੱਗੇ ਆਏ। ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਭੋਲਾ ਭਾਈ ਡਿਸਾਈ ਵੀ ਆ ਮਿਲੇ। ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਵੀ 1920 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਾਲਾ ਕੋਟ ਪਾ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਆਈ.ਐਨ.ਏ. ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਟੋਲੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਜ਼, ਕਰਨਲ ਸਹਿਗਲ ਅਤੇ ਕਰਨਲ ਢਿੱਲੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਖਿਲਾਫ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ ਲੜਨ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ 5 ਨਵੰਬਰ 1945 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਡਿਸਾਈ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਛੇੜਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਹ ਕੇਸ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਫੌਜ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਫਰਕ ਕੌਮੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਿਵਲ ਵਾਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਇਬਰਾਹਿਮ ਲਿੰਕਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ- "ਇਹ ਯੋਗ ਯੁੱਧ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਲੜਾਈ ਮੁੱਕ ਗਈ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।" ਡਿਸਾਈ ਨੇ ਚੀਫ ਜੱਜ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਇਕੱਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਬਗਾਵਤ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਨਵੀਂ ਹਕੂਮਤ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਬਗਾਵਤ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਮੇਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੈ।"

31 ਦਸੰਬਰ 1945 ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨਾਂ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਦਾ ਕਸੂਰਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੜਤਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗੈਰ ਹਜ਼ਾਰ ਰਹੇ। ਇਹ ਰੋਹ ਐਵੇਂ ਨਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ-ਇਨ-ਚੀਫ ਕਲੇਡ ਐਕਿਨਲੈਂਕ ਨੇ 3 ਜਨਵਰੀ 1946 ਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਚਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤਹਿਤ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜੀਵਨ ਦੀ ਢਲਦੀ ਦੁਪਹਿਰ। ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਘਰ 'ਚ ਇਕੱਲੇ ਬੈਠੇ ਮੀਆਂ-ਬੀਵੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਕਦੇ ਧੜਕਦੇ ਘਰ 'ਚ ਪਸਰੀ ਸ਼ਾਂਤੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਲੰਮੀ ਤਫਸੀਲ। ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਫਿਰ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਤੀਕ, ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਗੇੜ। ਬੋਟਾਂ ਦੇ ਪਨਪਣ, ਪਲਰਣ, ਵਿਗਸਣ ਅਤੇ ਉਡਾਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤੀਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਾਥਾ। ਵਿਹਲਾਪਣ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਉਪਜਦੀਆਂ, ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਤੀਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਾਹਾਂ।

ਜਦ ਬੱਚੇ ਜਨਮਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਰੁਝੇਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਦੀ ਰੁੱਤ ਦਸਤਕ ਦਿੰਦੀ ਏ। ਘਰ ਲੋ ਰੀਆਂ, ਤੋਤਲੇ ਬੋਲਾਂ, ਮਾਸੂਮ ਹਰਕਤਾਂ ਅਤੇ ਅਣਭੋਲ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ 'ਚ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਦਾ ਏ। ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਕਰਮਸ਼ੀਲਤਾ ਨਵੇਂ ਮਾਪਦੰਡ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ

ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੇਤ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਏ। ਤਰਜੀਹਾਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ, ਬੋਝਾਂ ਤੇ ਲਾਡ, ਮਨ-ਮਸਤਕ ਦੀ ਦਾਅਵਤ ਬਣਦੇ ਨੇ। ਘਰ ਦੇ ਵਧਦੇ ਰੁਝੇਵੇਂ, ਬਾਹਰ ਦੇ ਘੱਟਦੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਨੇ।

ਲਾਇਕ ਬੱਚੇ ਆਪਣਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਸੰਸਾਰ ਖੁਦ ਸਿਰਜਣ ਲਈ, ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ, ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਲਈ, ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸੰਦਲੀ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ, ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਰਮ ਖੇਤਰ ਸਿੱਧ ਕੇ, ਸ਼ਗਨਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੈਰ ਧਰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਰੋਈ ਪਛਾਣ ਦਾ ਚਿਰਾਗ ਬਣ, ਦਰ 'ਤੇ ਸੁਭ ਦਸਤਕ ਬਣਦੇ ਨੇ। ਦਰਅਸਲ ਨਵੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਰ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਡੀਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਏ।

ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋਇਆ ਚੌਂਕਾ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਪਸੰਦਗੀ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਸੰਦ 'ਚੋਂ ਸਵਾਦ ਮਾਣਨ ਵਾਲੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ-ਪਸੰਦ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ, ਖਵਾਉਣ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਧੌਂਕੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਬੁਰਕੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਬੀਤੇ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਚਿਤਵਦੀ ਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਏ।

ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਉਡਾਰੀ ਭਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਡੌਣੇ, ਖੇਡਣੇ ਹੱਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੇਮਾਂ, ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਰਸਰੀ ਆਇ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਅਰਦਾਸਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਬਣਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦੀ ਘਾਟ ਮਹਿਸੂਸਦਾ, ਉਸ ਲਈ ਦੁਆ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਮਾਰੀਆਂ ਲੀਕਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਉਡੀਕ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਪਨੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹਰ ਵਸਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਏ ਤਵਾਰੀਖ।

ਬੋਟ ਉਡਾਰੂ ਹੋਣ ਜਦੋਂ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਹਨ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਾਠਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਇਸ ਕਾਲਮ ਹੇਠ ਛਪਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਘਰ ਦੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕਮਰੇ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਕਮਰਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੈਲਸਨ ਮੰਡੇਲਾ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਰਾਇਣ ਜਾਂ ਸੂ ਕੁਈ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਕਰਦਾ ਏ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਮੁਹਾਰਾਂ ਮੋੜਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਸੀਹਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਦਸਤਕ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣਿਓ ਤਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਤਾਂ ਦਸਤਕ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਸਾਹਾਂ ਉਤੇ ਨਰੋਏ ਨਕਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਬਾਦਤ ਲਿਖ ਸਕੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਾਂ, ਸਿਰਫ ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਏ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦਾਤੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵੀ ਨਿਮਾਣੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਏ। ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੁਢਾਪਾ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਏ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਸਰੀਰਕ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਆਤਮਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਸਕੂਨ ਦੇ ਸਫਰ ਦੀ ਹਮਰਾਜ਼ ਬਣਦੀ ਏ। ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਪੰਛੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਾਪੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਹੋਰਵਾ ਸਦਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਘਤੀ-ਮੁਤੀ ਨਵੀਂ ਮੰਗ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਚੇਤਾ, ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਏ ਉਪਰਾਮ। ਵੇਲੇ-ਕੁਵੇਲੇ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਸੰਗ ਲੰਘਾਇਆ ਵਕਤ ਮਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਦਾਸ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਬੱਚੇ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪੁ ਸਿਰਜਿਆ ਸੰਸਾਰ, ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਵਸੀਰ ਦਾਇਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਦਾ ਫੇਰਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ। ਜਦ ਕਦੇ ਬੱਚੇ ਘਰੇ ਗੇੜਾ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਤਰ-ਮੰਡਲੀ ਦਾ ਆਉਣਾ, ਘਰ ਜਿਉਣ ਦਾ ਅਦਬ ਮਨ 'ਚ ਪਾਲਦਾ ਏ।

ਜਦ ਬੱਚੇ ਦੂਰ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ 'ਚ ਆਇਆ ਬਦਲਾਅ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਸਭ ਲਈ ਸੁਨਹਿਰੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਬੱਚੇ ਕੰਮ ਵਧਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਬਦਲਾਅ ਉਪਜਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਹਰ ਨੁੱਕਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਖਿਡੌਣੇ ਖਿਲਾਰਦੇ ਨੇ। ਘਰ ਦੀ ਹਰ ਵਸਤ 'ਤੇ ਬਾਲਪਨੇ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਘਰ 'ਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਲਿਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹਰ ਵਸਤ ਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਅਉਧ ਹੰਢਾਉਂਦੀ ਏ ਅਤੇ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ, ਪਿੱਛੇ 'ਤੇ ਉਕਰਾਉਂਦੀ ਏ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ 'ਚ ਘਰ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਘਰ ਦਾ ਵਰ ਮਿਲਦਾ ਏ, ਫਿਜ਼ਾ 'ਚ ਇੱਲਤਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਤਰਦਾ ਏ ਜੋ ਚੁੱਪ ਦੀ ਝੋਲੀ ਨੂੰ ਭਰਦਾ ਏ।

ਘਰ ਦੀ ਚਾਰ-ਦੀਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਵੀਨਤਮ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੀ ਕਬੂਲੀ 'ਚੋਂ, ਨਵੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਣਾ ਸਿਰਫ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ।

ਬੱਚੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ/ਈ-ਮੇਲ/ਚਿੱਠੀਆਂ/ਸੁਨੇਹੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਨ ਦੀ ਤਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦੀ

ਏ। ਬੱਚੇ ਘਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਏ, ਲੰਘਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਮਾਪੇ ਰੁਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਸ਼ਰੂਫੀਅਤ ਅਕਾਰਬ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਤਾਮੀਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਬੱਚੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਟੀਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਇਕ ਸਮੂਹਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਨਸੀਬ ਬਣਦੀ ਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਢਲਦੀ ਰੁੱਤ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੁਲਾਸ ਅਤੇ ਜਿਉਣ ਦੀ ਨਵਜਨਮੀ ਆਸ।

ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਚਮਨ ਨੂੰ ਰਤਕਦੀ ਏ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਪਤਲੀ ਪਰਤ, ਚਮਨ ਦਾ ਨਸੀਬ ਬਣਦੀ ਏ। ਪਰ ਹਰ ਪੱਤਝੜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸਤਕ ਦਿੰਦੀ ਬਹਾਰ ਦੀ ਆਸ, ਚਮਨ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਚਿਰੰਜੀਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀ। ਚਮਨ ਖੇਡਿਆਂ ਤੇ ਮਹਿਕਾਂ ਦਾ ਵਣਜਾਰਾ ਅਤੇ ਵਕਤ ਦੀ ਵਹੀ 'ਤੇ ਚਮਕਦਾ ਏ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਚਮਨ ਦਾ ਕਰਮ ਖੇਤਰ।

ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਸਾਉਂਦੇ, ਨਵੇਂ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਨਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਿਰਜਦੇ ਨੇ, ਨਵੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਖੁਦ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਆਹਰ 'ਚ ਰੁਝਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਹਾਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ

ਬਿੰਬ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਘਰ, ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਦਾਚਾਰਕ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੂਤ। ਕਿਹੜਾ ਬਿੰਬ, ਕਿੰਨੀ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਫੈਲਦਾ ਏ, ਇਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੋਧ, ਸਿੱਖਿਆ, ਸਰੋਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁੱਚਮ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਏ।

ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਇਕੱਲ ਭੋਗਦੇ ਮਾਪੇ, ਪੁਰਾਣੀ ਐਲਬਮ ਦੇ ਵਰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਚਣ ਅਤੇ ਪਰਤਣ 'ਚ ਮਸ਼ਰੂਫ। ਦੀਦਿਆਂ ਦੇ ਗਿੱਲੇ ਕੋਏ। ਤਸਵੀਰਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਚਿੱਤਰਪਟ।

ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਗਰਾਫ, ਤੋਤਲੇ ਬੋਲਾਂ ਤੋਂ ਬੁਲਾਰੇ ਬਣਨ ਤੀਕ ਦੀ ਗਾਥਾ। ਚਿਤ੍ਰਨ ਤੋਂ ਦੋੜਨ ਤੀਕ ਦਾ ਸਫਰ। ਰੋਣ ਤੋਂ ਰਿਆਜ਼ ਤੱਕ ਦੀ ਝਲਕ। ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰੀ ਤੋਂ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਮਾਪਦੰਡ। ਹਰ ਇਕ ਲਡਾਇਆ ਲਾਡ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੜੇ 'ਤੇ ਵਸਦਾ ਖੇੜਾ ਅਤੇ ਰੋਣਕਾਂ ਵਾਲਾ ਵਿਹੜਾ।

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਵੰਨੀ ਤੌਰ, ਮਾਪੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬੀਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਕਰਨ ਕਿ ਕੀ ਖੱਟਿਆ ਤੇ ਕੀ ਗਵਾਇਆ? ਕਿਸ ਨੂੰ ਰੁਆਇਆ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਰੋਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਇਆ? ਕਿੰਨੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਈ ਤੇ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੇ ਰਿਸਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ 'ਤੇ ਮਰਹਮ ਲਾਈ? ਕਿਹੜੇ ਵਕਤ 'ਚ ਕਿਸ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਾਦ

ਨਾਲ ਵਫਾ ਨਿਭਾਈ? ਕਿਸ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੀ ਸਰਜ਼ਮੀਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਾਇਆ? ਕਿਸ ਦੇ ਦੀਦਿਆਂ 'ਚ ਸੂਹਾ ਸੁਪਨਾ ਟਿਕਾਇਆ? ਰੋਟੀਓਂ ਆਤੁਰ ਪਲਾਂ 'ਚ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰ ਮੋੜ 'ਤੇ ਸਾਥ ਨਿਭਾਇਆ? ਕਿਹੜੇ ਕੁਲਹਿਣੇ ਸਮੇਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਸੂਰਜ ਗਹਿਣੇ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਸ ਰਹਿਬਰ ਨੇ ਸੌਗਵਾਂ ਸੂਰਜ ਝੋਲੀ ਪਾਇਆ? ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਲਾਂ 'ਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਈ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਵਾਟ ਤੀਕ ਇਹ ਸਾਂਝ ਨਿਭਾਈ?

ਜਦੋਂ ਚਮਨ ਦੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੈੜ-ਚਾਲ ਦੂਰ ਤੁਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤਿੱਤਲੀਆਂ ਪਕੜਨ ਦੀ ਰੁੱਤ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਕਤ ਮਸੇਸ਼ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਸਕੂਨ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦੂਰ ਤੁਰ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵਿਹਲੇ ਮਾਪੇ, ਵਿਹਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਝਗੜਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਮਰਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਵਸਤਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਕਾਪੀਆਂ ਜਾਂ ਬਚਪਨੇ ਦਾ ਵਹੀ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹ ਵਕਤ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਸਰੋਂ ਦਾ ਤੇਲ ਚੋਂਦੇ ਨੇ। ਫਿਰ ਯਾਦਾਂ 'ਚ ਗੁੰਮਿਆਂ ਲਈ ਬੀਤਦੇ ਵਕਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਬੱਚੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨ-ਸਾਜ਼। ਮਾਪੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਸਤਕ ਦੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ, ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੁਫੇਰੇ ਫੈਲੀਆਂ ਭੁਜਾਵਾਂ। ਮਾਪੇ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ, ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਦੀ ਟੁੱਟਦੀ ਖੜੋਤ।

ਦੂਰ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਏ ਪਰਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਆਲ੍ਹਣੇ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਵਰਗੇ ਬਿਰਖ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਹਿਨਦੇ ਨੇ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਡੀਕ ਇੰਨੀ ਲੰਬੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨਾ ਵੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਨੌਕਰਾਂ ਹੱਥੀਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸਸਕਾਰ, ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਲਈ ਓਪਰੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ।

ਜਦ ਬੁੱਢੇ ਮਾਪੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਤਾਂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖੋਖਲੀਆਂ ਕੰਧਾਂ, ਸਿਉਂਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸੰਦੂਕ 'ਚ ਸਲੂਬੇ ਦਰੀਆਂ, ਖੇਸ ਤੇ ਫੁਲਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪੋਟਲੀ 'ਚ ਸਾਂਝੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਅ, ਵਰਤਾਰਾ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਪੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦਾ ਇੰਜ਼ਤਦਾਰ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਸਮਾਜਕ ਮਾਰਗ ਦੇ ਮੀਲ-ਪੱਥਰ ਬਣਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਬਨੇਰਿਆਂ 'ਤੇ ਜਗਦੇ ਦੀਵਿਆਂ ਦਾ ਚਾਨਣ, ਅਜੋਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਭਟਕਣਾ ਦਾ ਸਾਰਥਕ ਮਾਰਗ ਬਣਦਾ ਏ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਉਡਾਰੀ ਭਰਨ ਦਾ ਜਸਨ ਮਨਾਈਏ। ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਝੂਮਰ ਪਾਈਏ। ਚਾਨਣਾਂ ਦਾ ਹੌਕਾ ਲਾਈਏ। ਹੁੰਦੀ ਬਣੇ ਸਾਹਾਂ 'ਚ ਮਹਿਕਾਂ ਰਚਾਈਏ। ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਆਲਮ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਪਾਈਏ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾਈਏ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ਕ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਕ ਬਣਾਈਏ।

ਲਿਬਰਟੀ

ਔਰਤ!
ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਜਨਮਿਆਂ,
ਔਰਤ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ।

ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ,
ਉਹ ਵੀ ਮਾਂ ਵਾਂਗੂੰ,
ਪਰਵਾਸਣ, ਔਰਤ ਹੈ।

ਮਾਂ ਵਾਂਗੂੰ
ਪਿੱਤਰੀ ਦੇਸ਼ ਉਸ ਦਾ ਵੀ
ਅਤਿਵਾਦ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ।

ਫਿਕਰ ਹੈ,
ਉਸ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਦਾ!
ਸ਼ਾਇਦ, ਉਹ ਵੀ
'ਅਨਡਾਕੂਮੈਂਟਿਡ' ਹੋਵੇ।

ਮਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ,
ਭੋਲੀ ਪਰਵਾਸਣ ਨੂੰ,
'ਅਨਡਾਕੂਮੈਂਟਿਡ' ਲਫਜ਼
ਦੇ ਸੱਜਰੇ ਅਰਥ।

ਖਾਮੋਸ਼ ਜਿਹੀ,
ਅਮਰੀਕਾ ਵਸਦੀ,
ਨਾ ਕੋਈ ਕਾਗਜ਼-ਪੱਤਰ
ਨਾ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ।
ਅਜਬ ਲਿਬਾਸ 'ਚ ਲਿਪਟੀ
ਵਾਸਾ ਉਸ ਦਾ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ
ਜਿੱਥੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ
ਫੜੋ-ਫੜੀ ਦਾ ਰੌਲਾ ਬਾਹਲਾ।

ਸ਼ਾਇਦ! ਜ਼ੁਰਮ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ
ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ,
ਖੜੀ ਏ ਇੱਕ ਥਾਂ,
ਫਿਰ ਵੀ ਪੈ ਸਕਦਾ ਏ

ਕੇਸ ਅਵਾਰਾਗਰਦੀ ਜਾਂ
ਜਨਤਾ ਭੜਕਾਉਣੇ ਦਾ।

ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੇ ਤੱਟ 'ਤੇ
ਖੜ੍ਹੀ ਕਿਨਾਰੇ ਨੀਲੇ ਪਾਣੀ
ਇੱਕ ਹੱਥ ਮੱਚਦੀ ਮਿਸ਼ਾਲ
ਹੱਕਾਂ ਦੀ, ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਤਖਤੀ
ਆਜ਼ਾਦੀ ਤਵਾਰੀਖ ਦੀ।

ਨਾਂ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ 'ਲਿਬਰਟੀ'
ਹਾਕਮ-ਗੋਲੇ ਚਾਹੁਣ
ਤਾਂ ਹੁਣ ਬਣ ਸਕਦੀ ਏ 'ਬੰਦੀ',
ਜਲਾਵਤਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ
ਕੇਸ ਕੋਈ ਪੈ ਸਕਦੇ
ਬਦ ਅਮਨੀ, ਬਗਾਵਤ, ਭੜਕਾਹਟ
ਤੇ ਦੇਸ਼ ਧ੍ਰੋਹ ਦਾ!

-ਹਰਜਿੰਦਰ ਦੇਸਾਂਝ
ਯੂਥਾ ਸਿਟੀ।

ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ

ਕੁਦਰਤ ਰਾਣੀ, ਲੈ ਫੁਲਕਾਰੀ,
ਸੂਰਜ ਦੇ ਸੰਗ ਅੱਖ ਮਿਲਾਈ।
ਸੂਰਜ ਨੇ ਜਦ ਧਰਤ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ,
ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਸੀ ਅੱਖ ਨਸ਼ਿਆਈ।

ਸੂਰਜ ਉਸ ਦਾ ਅੰਗ ਅੰਗ ਚੁੰਮਿਆ,
ਕਿਰਨਾਂ ਐਸੀ ਛਹਿਬਰ ਲਾਈ।
ਮਾਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਗੋਦ 'ਚ ਉਪਜੀ,
ਲੋਕਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਬਸੰਤ ਹੈ ਆਈ।'

ਲੋਹੜੇ ਦਾ ਤੱਕ ਰੂਪ ਉਸ ਦਾ,
ਸੀ ਹੈਰਾਨ ਭਈ ਲੋਕਾਈ।
ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੇ ਰੱਜ ਰੱਜ ਮਾਣੀ,
ਰੂਪ-ਮਤੀ ਦੀ ਹਰ ਅੰਗੜਾਈ।
ਕੁਦਰਤ ਰਾਣੀ ਸਜ ਧਨ ਬਹਿ ਗਈ
ਦੁਲਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸਜ-ਵਿਆਹੀ।
ਮਸਤ ਅਵੱਲੜੀ ਲੋਰ 'ਚ ਆ ਕੇ,
ਲੋਕਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਬਸੰਤ ਹੈ ਆਈ।'

ਰੰਗ ਰੰਗ ਵਿਚੋਂ ਹੁਸਨ ਫਲਕਦਾ,
ਕੁਦਰਤ ਸੁਰ ਤੇ ਤਾਲ 'ਚ ਆਈ।
ਆਲਮ ਖੀਵਾ-ਖੀਵਾ, ਵਣ ਤ੍ਰਿਣ,
ਸੰਦਲੀ ਪੌਣਾਂ ਮਹਿਕ ਫੈਲਾਈ।
ਜਿਵੇਂ ਨੱਢੀ ਨੇ ਨਾਲ ਰੀਝ ਦੇ,
ਫੁੱਲਾਂ ਭਰੀ ਚੰਗੇਰ ਸਜਾਈ।
ਰੁੱਤ ਜੋਬਨ ਦੇ ਆਸ਼ਕ ਸਾਰੇ,
ਲੋਕਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਬਸੰਤ ਹੈ ਆਈ।'

ਸਾਵੀ ਪੀਲੀ ਚਾਦਰ ਤਾਣੀ,
ਧਰਤੀ ਅੱਗੇ ਭਰੀ ਭਰਾਈ।
ਹੀਰੇ ਰਤਨ, ਜਵਾਹਰ ਮੋਤੀ,
ਬੈਠੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਲੁਕਾਈ।
ਝਰਨਿਆਂ ਦੇ ਗੀਤ ਅਦੁੱਤੀ,
ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਜਬ ਦੁਹਾਈ।
ਭੰਗੜੇ-ਗਿੱਧੇ ਹਰ ਥਾਂ ਸਜ ਗਏ,
ਲੋਕਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਬਸੰਤ ਹੈ ਆਈ।'
-ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਡਿਟਰਾਇਟ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ।
ਫੋਨ: 248-885-6680

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਾਲੀਵੁੱਡ

ਫਿਲਮ 'ਦਿ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' ਵਿਚ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ

‘ਦਿ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ’ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਕਵੀ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਫਿਲਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਖਰੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਦੋ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੇ ਭੇਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਕਿਰਦਾਰ

‘ਦਿ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ’ ਵਿਚ ਸ਼ਬਾਨਾ ਆਜ਼ਮੀ

ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਾਇਕ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸ਼ਬਾਨਾ ਆਜ਼ਮੀ ਨੇ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਕਵੀਰਾਜ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦਾ ਅਦਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਉਸ ਨੇ ‘ਵਾਂਡਰਿੰਗ ਪਲੇਅਰਜ਼’ ਨਾਂ ਦੀ ਥੀਏਟਰ ਕੰਪਨੀ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਉਹ ਖੁਦ ਸੀ। ਇਸ ਥੀਏਟਰ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਂ ਨਾਟਕ ਖੇਡੇ। 1978 ਵਿਚ ਰਾਜ ਨੇ ਅਪਣੀ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਪਨੀ ਕੇ.ਆਰ. ਫਿਲਮਜ਼ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ।

ਫਿਲਮ ‘ਦਿ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ’ ਇਸੇ ਸਾਲ 19 ਮਈ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਉਤੇ ਬਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ 1849 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਭਾਰਤ ਪਰਤ ਕੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਨਾ ਚੱਲਣ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ 1893 ਵਿਚ ਉਹ ਪੈਰਿਸ ਦੇ ਇਕ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਇਕਾਤਵਾਸ, ਫੌਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਬਣਾਈ ਫਿਲਮ ‘ਦਿ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ’ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਖੂਬ ਧੁੰਮਾਂ ਪਾਵੇਗੀ।

—ਆਮਨਾ ਕੌਰ

‘ਫਿਲੋਰੀ’ ਦੀ ਫੌਜ

ਬਤੌਰ ਨਿਰਮਾਤਾ ‘ਫਿਲੋਰੀ’ ਅਦਾਕਾਰਾ ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਦੂਜੀ ਫਿਲਮ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ‘ਐਨ.ਐੱਚ.-10’ ਫਿਲਮ ਬਣਾ ਕੇ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਦਾ ਨਾਇਕ ਰਣਦੀਪ ਹੁੱਡਾ ਸੀ ਅਤੇ ਐਤਕੀ ਦਲਜੀਤ ਦੁਸਾਂਝ ਫਿਲਮ ‘ਫਿਲੋਰੀ’ ਦਾ ਨਾਇਕ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ 24 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਲਾਲ ਦੀ ਇਹ ਪਲੇਠੀ ਫਿਲਮ ਹੈ। ਉਹ 2006 ਤੋਂ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ‘ਪਿਆਰ ਕੇ ਸਾਈਡਇਫੈਕਟ’, ‘ਚੱਕ ਦੇ! ਇੰਡੀਆ’, ‘ਹਾਊਸਫੁਲ’, ‘ਹਿਮਤਵਾਲਾ’ ਅਤੇ ‘ਦੋਸਤਾਨਾ’ ਵਰਗੀਆਂ ਸਫਲ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਦਲਜੀਤ ਦੁਸਾਂਝ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੂਰਜ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਮਹਿਰੀਨ ਕੌਰ ਪੀਰਜ਼ਾਦਾ ਨੇ ਵੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਜਲਵੇਂ ਦਿਖਾਏ ਹਨ। ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਜੰਮੀ ਮਹਿਰੀਨ ਕੌਰ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਤੇਲਗੂ ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਹਿਰੀਨ ਮਸਾਂ 10 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕੈਟਵਾਕ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹਨੇ ‘ਕਸੌਲੀ

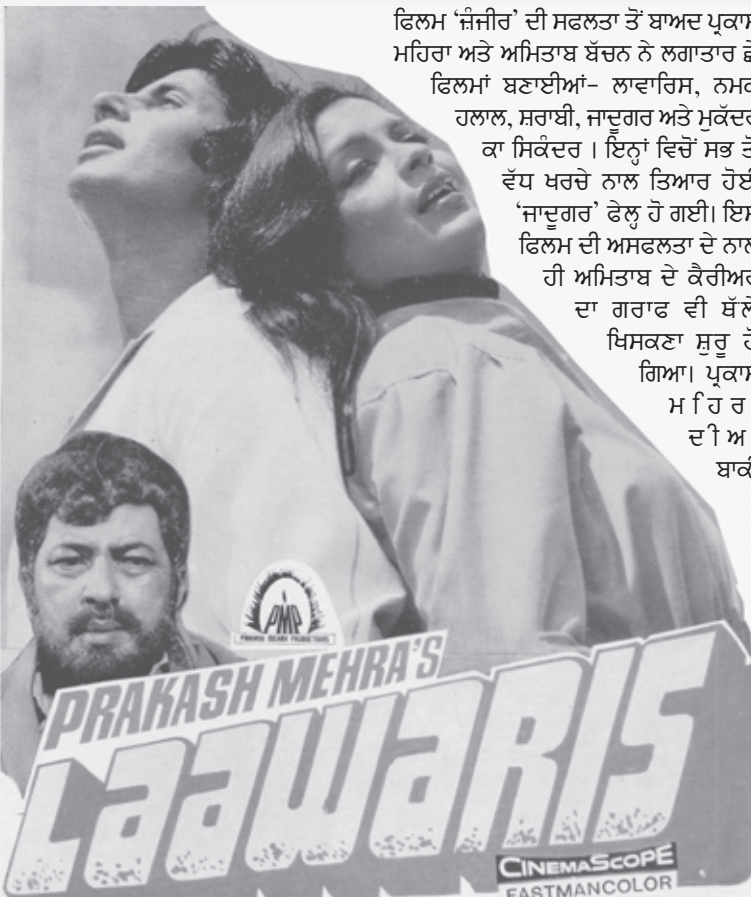
ਪ੍ਰਿੰਸ’ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਜਿਤਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਫਿਲੋਰੀ’ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਆਸਾਂ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਫਿਲੋਰੀ’ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਕੋਰਪਸ ਬ੍ਰਾਈਡ’ (ਮ੍ਰਿਤਕ ਲਾੜੀ) ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੈ। ਇਹ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਫਿਲਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਯੁੱਗ (1837-1901) ਦੀ ਪਿਆਰ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਾਂਗ ‘ਫਿਲੋਰੀ’ ਵਿਚ ਵੀ

ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ

ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਭੂਤਨੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਯੁੱਗਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਇੰਨੀ ਕੁ ਹੈ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਨੌਜਵਾਨ ਜਿਸ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਸੂਰਜ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ, ਮੰਗਲੀਕ ਹੈ; ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਦਰੱਖਤ ਨਾਲ ਫੇਰੇ ਲੈਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦਰੱਖਤ ਉਤੇ ਸ਼ਸ਼ੀ (ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਸ਼ਰਮਾ) ਨਾਂ ਦੀ ਭੂਤਨੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਾੜੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਾਣੀ ਫਲੈਸ਼ਬੈਕ ਵਿਚ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਸ਼ੀ, ਇਕ ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਦਲਜੀਤ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ।

ਇਸੇ ਸਾਲ ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ‘ਦਿ ਰਿੰਗ’ ਹੈ ਜੋ ਦੋ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਮਤਿਆਜ਼ ਅਲੀ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਵਾਲੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਹੀਰੋ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਫਿਲਮ ‘ਦੱਤ’ ਹੈ ਜੋ ਉਘਾ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਇਰਾਨੀ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰ ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ’ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਵਾਲਾ ਕਿਰਦਾਰ ਰਣਬੀਰ ਕਪੂਰ ਅਦਾਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਮਿਤਾਬ, ਐਂਗਰੀ ਯੰਗਮੈਨ ਤੇ ‘ਲਾਵਾਰਿਸ’

ਫਿਲਮ ‘ਜ਼ੀਜੀਰ’ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਿਰਾ ਅਤੇ ਅਮਿਤਾਬ ਬੱਚਨ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਛੇ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ— ਲਾਵਾਰਿਸ, ਨਮਕ ਹਲਾਲ, ਸ਼ਰਾਬੀ, ਜਾਦੂਗਰ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਰ ਕਾ ਸਿਕੰਦਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਰਚੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋਈ ‘ਜਾਦੂਗਰ’ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਮਿਤਾਬ ਦੇ ਕੈਰੀਅਰ ਦਾ ਗਰਾਫ ਵੀ ਥੱਲੇ ਖਿਸਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਿਰਾ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ

ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਂਗ ‘ਲਾਵਾਰਿਸ’ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਪਲਾਟ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਟਕੀ ਅੰਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਿਰਾ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕਮਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਸ਼ਕ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨਾਲੋਂ ਫਿਲਮ ਦੇ ਗਾਇਆਂ ਤੇ ਡਾਇਲਾਗਾਂ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯਤਾ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਣਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਮਸਲਨ ‘ਲਾਵਾਰਿਸ’ ਦੇ ਗਾਣੇ ‘ਮੇਰੇ ਅੰਗਣੇ ਮੇਂ ਤੁਮਹਾਰਾ ਕਿਆ ਕਾਮ ਹੈ’ ਨੇ ਲੋਕੋਕਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਬਾਕੀ ਗਾਣੇ ਜਿਵੇਂ ‘ਕਾਹੇ ਪੈਸੇ-ਤੈਸੇ’ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਜੋਤੀ ਕਲਿਆਣ ਜੀ-ਆਨੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਸੁਹਰਤ ਦੀ ਬੁਲੰਦੀ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਨਵੀਂ ਗਾਇਕਾ ਅਲਕਾ ਯਾਗਨਿਕ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਫਿਰ ਕਦੀ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।

ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਲੱਖਪਤੀ ਸਨਅਤਕਾਰ (ਅਮਜਦ ਖਾਨ) ਦੇ ਕਲੱਬ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਲੜਕੀ (ਰਾਖੀ) ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਦਾ ਬਚਪਨ ਸੜਕਾਂ ‘ਤੇ ਰੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਬੀ ਪਾਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸ਼ਰਾਬ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਲਾਵਾਰਿਸ ਹੋਣ ਦਾ ਰੰਜ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਫੁਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਨ ਹੋਣ ਸਾਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਲਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਣਜੀਤ) ਦਾ ਹੱਥ-ਠੋਕਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਮੋਹਣੀ (ਜ਼ੀਨਤ ਅਮਾਨ) ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ

ਹੈ ਜੋ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਠੁਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅਤਾ-ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਹੀਰਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਭਾਵੇਂ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਿਲਚਸਪ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੁਣੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਫਿਲਮ ਬਣਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਘੱਟ ਦਿਲਚਸਪ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਦੱਬੇ ਸੂਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੀ ਧੁਨੀ ਮੱਧਮ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ/ਪਰਮਿਟਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਲੋਕ ਔਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਵਾਮ ਦੇ

ਸੁਪਨਿਆਂ ਉਪਰ ਲਾਲ-ਫੀਤਾਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਬਾਬੂਗਿਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕਸਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਰਾਜੇਸ਼ ਖੰਨਾ ਦਾ ਰੁਮਾਂਸਵਾਦ, ਦੇਵ ਆਨੰਦ ਦੀ ਮਸਤਾਨੀ

ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ

ਫੋਨ: +91-98554-04330

ਅਦਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਦੀ ‘ਫਿਰ ਵੀ ਦਿਲ ਹੈ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ’ ਵਾਲਾ ਜਾਦੂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਉਤਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਚੌਕਾਂ ‘ਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਗਲੀਆਂ-ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮੰਗਤਿਆਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨਸਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸਿਆਸੀ ਖੇਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਤੇ ਟਿਕਾਊ ਨਾਅਰੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਮੰਗਿਆ ਮੁੱਲ ਤਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਾਅਰੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੌਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਕ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਸਕਰੀਨ ‘ਤੇ ਲੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਜੰਗ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਯਾਦ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ! ਉਸ ਦੇ ਫਿਲਮੀ ਹੀਰੋ ਦੀ ਜ਼ਿੰਤ ਉਸ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਡੂੰਘਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ?

ਅਲਕਾ ਯਾਗਨਿਕ

ਗੁਜਰਾਤ ਫਾਈਲਾਂ

ਪਰਦਾਪੋਸ਼ੀ ਦੀ
ਚੀਰਫਾੜ

ਕਾਂਡ ਗਿਆਰਵਾਂ

‘ਗੁਜਰਾਤ ਫਾਈਲਾਂ’ ਕਿਤਾਬ ਦਲੇਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਰਾਣਾ ਅਯੂਬ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਮਿਸਾਲੀ ਲਿਖਤ ਹੈ ਜਿਸ ‘ਚ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਛਾਪਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨੇ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰੀ, ਉਹਨੇ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਆਪੇ ਛਾਪ ਲਈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਤਰਜਮਾ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਖੁਦ ਹੀ ਛਪਵਾਈ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹੋ...

ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ‘ਤਹਿਲਕਾ’ ਲਈ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਣਾ ਅਯੂਬ ਨੇ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਸੱਚ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਬੇਵੱਸ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਵਿਚੋਂ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਲੱਭਦਿਆਂ-ਲੱਭਦਿਆਂ ਉਹ ਖੁਦ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਜਾ ਧਸੀ। ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਚਿਟਨਿਸ ਦੇ ਮਸ਼ਵਰੇ ਨੇ ਉਸ ਅੰਦਰ ਫਿਰ ਚਿਣਗ ਬਾਲੀ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਅੰਮੜੀ ਵਲੋਂ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਸੋਹਰਾਬੂਦੀਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਰਾਣਾ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਅੰਦਰ ਉਹ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਘੁੰਮ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ‘ਤੇ ਉਸ ਵੱਲ ਬਿਨਾ ਅੱਖ ਝਪਕਾਏ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਬੋਲੇ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੱਖਾ ਝਾਕਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਮੋਦੀ ਦੇ ਬਖੀਏ ਉਧੇੜਨ ਲਈ ਫਿਰ ਉਹਨੇ ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ, ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਮੈਥਿਲੀ ਤਿਆਗੀ ਦਾ ਭੇਸ ਵਟਾ ਕੇ ਸਬੂਤ ਜੁਟਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਉਹਨੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੰਤਰੀ ਮਾਇਆ ਕੋਡਨਾਨੀ, ਅਤਿਵਾਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜੀ.ਐਲ. ਸਿੰਘਲ, ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਰਾਜਨ ਪ੍ਰਿਯਾਦਰਸ਼ੀ, ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਉਸ਼ਾ ਰਾਡਾ, ਅਸ਼ੋਕ ਨਰਾਇਣ, ਜੀ.ਸੀ. ਰੈਗਰ, ਪੀ.ਸੀ. ਪਾਂਡੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਤ ਕਢਵਾਏ। ਇਸ ਵਾਰ ਪੇਸ਼ ਹੈ, ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਆਖਰੀ ਕਿਸ਼ਤ...

ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਤੇ ਤਹਿਲਕਾ

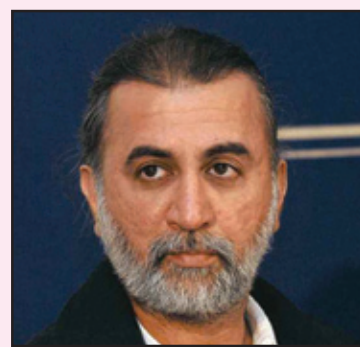
ਛਾਣਬੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਮੁੰਬਈ ਆ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਪੀ.ਸੀ. ਪਾਂਡੇ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ- ਕੀ ਮੈਂ ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਖੋਜ ਦਾ ਕੰਮ ਸਮੇਟ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸੀਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ੋਮਾ ਚੌਧਰੀ ਤੇ ਤਰੁਣ ਤੇਜਪਾਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਈਕ ਨੂੰ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਭੇਜਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਈਕ ਦੇ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਲਈ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਜਾਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਮੈਂ ਮਾਈਕ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਚਿਹਾਇਸ਼ ਉਪਰ ਕਰਤੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਥੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੀ.ਸੀ. ਪਾਂਡੇ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਉਹ ਘੜੀ ਪਹਿਨ ਲਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੈਮਰਾ ਜੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਇਕ ਸਥਾਨਕ ਟੂਰਿਸਟ ਟੈਕਸੀ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਫਾਉਡੇਸ਼ਨ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਖਾਤਰ ਮੈਂ ਐਸ.ਜੀ. ਰਾਈਵੇਅ ਉਪਰਲੇ ਉਸੇ ਸੁੰਨ-ਮਸਾਨ ਬੰਗਲੇ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਲੈ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਮਾਈਕ ਅਤੇ ਮੈਂ ਮੋਦੀ ਦੀ ਗਾਂਧੀਨਗਰ ਵਾਲੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਉਪਰ ਇਕ ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਟੈਕਸੀ ਚਾਲਕ ਨੂੰ ਟੈਕਸੀ ਕਿਤੇ ਲਾਗੇ ਹੀ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਇੱਧਰ ਅਸੀਂ ਕੰਧ-ਘੜੀ ਦੀ ਟਿੱਕ-ਟਿੱਕ ‘ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਟਿਕਾਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ ਪ੍ਰੋਸ਼ਾਨ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਮਾਈਕ ਮੁਸਕਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਮਲੇ ਅਤੇ ਮੈਟਲ ਡਿਟੈਕਟਰ ਨਾਕੇ ਉਪਰ ਕੈਮਰੇ ਦਾ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ, ਬਸ ਸਾਡੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਅੱਧੇ ਕੁ ਘੰਟਾ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇੰਤਜ਼ਾਮਾਂ ਦੇ ਅੱਖੀਂ ਘੰਟਾ ਪਾ ਕੇ ਸਹੀ-ਸਲਾਮਤ ਲੱਘ ਗਈ ਸੀ।

ਮੋਦੀ ਦਾ ਓ.ਐਸ.ਡੀ. ਸੰਜੇ ਭਾਵਸਰ ਸਾਨੂੰ ਆ ਕੇ ਮਿਲਿਆ। ਆਖਿਰਕਾਰ ਸਾਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਡੀ ਆਓ-ਭਗਤ ਕੀਤੀ। ਮਾਈਕ ਚਹਿਕ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਦੇ ਆਟੋਆਂ ਉਪਰ ਉਸ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਲੱਗੇ ਦੇਖੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਹਰਮਨਪਿਆਰਤਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ। ਮੇਜ਼ ਉਪਰ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਬਾਰੇ ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਤੁਰੰਤ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ- ‘ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੋਵੋਗੇ ਸਰ?’ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਪਰ ਲਾਲੀ ਦੌੜ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਨ। ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਭਾਵਸਰ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਸੱਦਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦਿਖਾ

ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਿਤਾਬ ‘ਗੁਜਰਾਤ ਫਾਈਲਾਂ’ ਦੀ ਬਹਾਦਰ ਲਿਖਾਰੀ ਰਾਣਾ ਅਯੂਬ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ, ਉਪਰ) ਤਰੁਣ ਤੇਜਪਾਲ ਅਤੇ (ਹੇਠਾਂ) ਸ਼ੋਮਾ ਚੌਧਰੀ।

ਸਿੱਧੀ ‘ਤਹਿਲਕਾ’ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੀ ਫੁਟੇਜ ਆਪਣੇ ਲੈਪਟਾਪ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਲਈ ਸੀ। ਤਰੁਣ ਤੇਜਪਾਲ ਆਪਣੇ ਕੈਬਿਨ ਵਿਚ ਸੀ। ਸ਼ੋਮਾ ਚੌਧਰੀ ਵੀ ਉਥੇ ਆ ਗਈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੁਟੇਜ ਦਿਖਾਈ। ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਾ ਆ ਗਿਆ।

‘ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਿਉਂ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ?’ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ। ‘ਉਸ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਣਾ ਹੈ।’

ਤਰੁਣ ਤੇਜਪਾਲ ਕਹਿੰਦਾ- ‘ਦੇਖੋ ਰਾਣਾ, ਬੰਗਾਰੂ ਲਕਸ਼ਮਣ ਉਪਰ ‘ਤਹਿਲਕਾ’ ਸਟਿੱਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਦਫ਼ਤਰ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੋਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਆਦਮੀ ਬਣਨ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ।’

ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੀ ਸਮੁੱਚਾ ਸਟਿੱਗ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਜ਼ੋਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਦਲੀਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ।

ਉਸੇ ਸ਼ਾਮ ਮੈਨੂੰ ਸੰਜੇ ਭਾਵਸਰ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਗਿਆ। ਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜਦੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਟੈਕਸਟ ਮੈਸੇਜ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਗਲੇ ਐਤਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁਣਗੇ। ਮੈਂ ਪੀ.ਸੀ.ਓ ਉਪਰ ਗਈ ਅਤੇ ਭਾਵਸਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਾਂ, ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਿਸੇ ਸਕੇ-ਸਬੰਧੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਥੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਫੋਨ ਕਰਾਂਗੀ। ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਯੂਨੀਨਰ ਦਾ ਸਿਮ ਫੋਨ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ, ਤੋੜਿਆ ਅਤੇ ਕੂੜਾਦਾਨ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਫੋਨ ਵੀ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮੈਥਿਲੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਮਰ-ਮੁੱਕ ਗਈ। ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਜੋਖਮ ਉਠਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਛਾਣਬੀਣ ਛਾਪੀ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ।

ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਹਾਂ...ਹੁਣ ਤਕ।
(ਸਮਾਪਤ)

ਗੁਜਰਾਤ ਬਾਰੇ ਕੱਢੇ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ‘ਤਹਿਲਕਾ’ ਦੇ ਦੋ ਟਾਈਟਲ।

ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਮੈਥਿਲੀ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਅਤੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖੇਗਾ।

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਸ਼ੋਮਾ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਤਫ਼ਸੀਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਫ਼ਸਾਦਾਂ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ- ‘ਜਾਣ ਵੀ ਦਿਓ ਸ਼ੋਮਾ, ਇਹ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਕੀ ਮੈਂ ਇਹ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਫੇਰੀ ਉਪਰ ਕਰਾਂਗੀ!’

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੋਮਾ ਨੇ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ- ‘ਰਾਣਾ ਦਿੱਲੀ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾ।’ ਮੈਂ ਅਜੇ ਰੋਸ ਜਾਗਿਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜਨ ‘ਤੇ ਦੇਵੇਗੀ।

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਅਤੇ

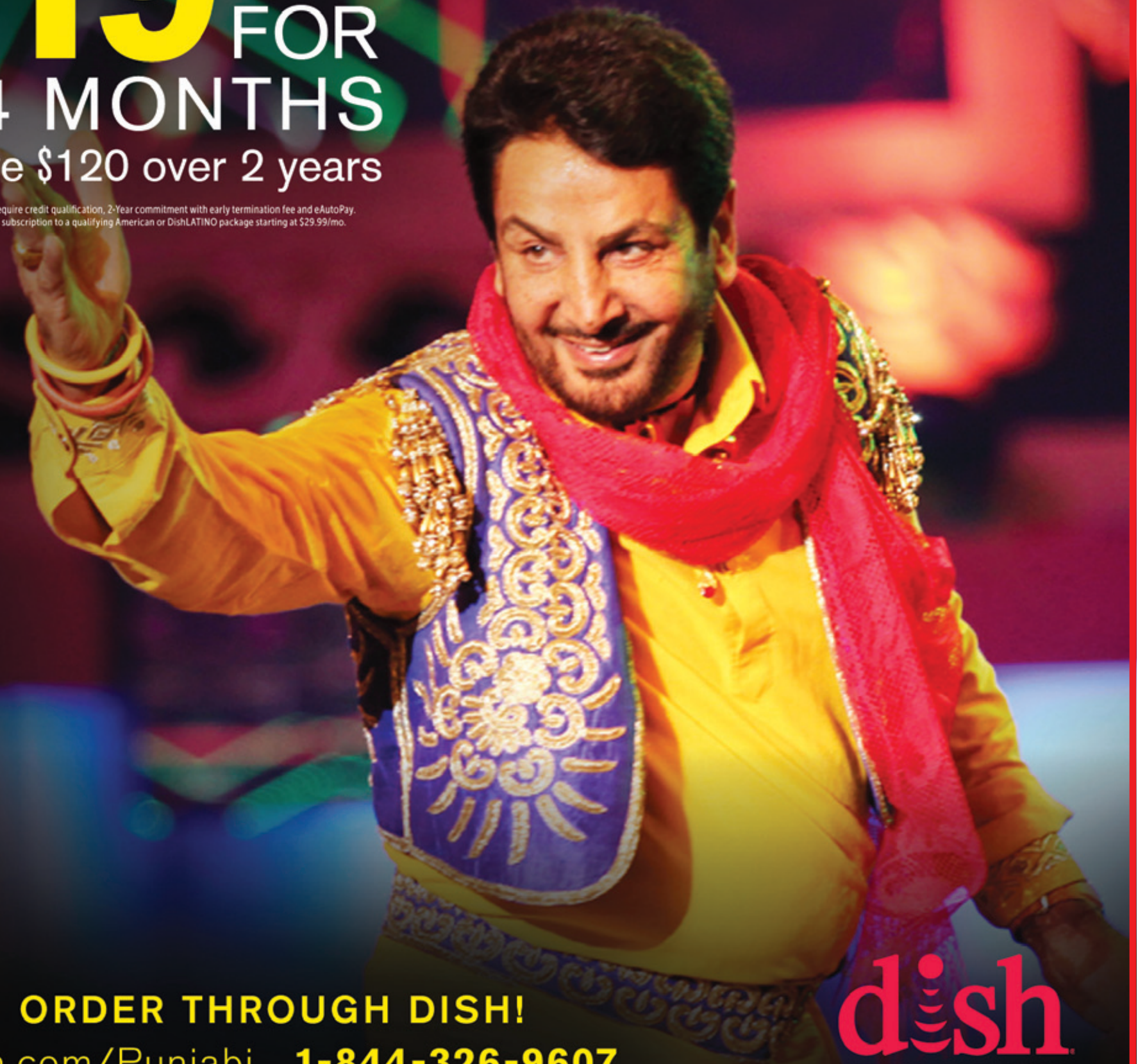
ਮੋਦੀ... ਜਿਸ ਉਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਲੱਗਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

20% OFF PUNJABI MEGA PACK

\$19.99 FOR 24 MONTHS

Save \$120 over 2 years

All offers require credit qualification, 2-Year commitment with early termination fee and eAutoPay. Requires subscription to a qualifying American or DishLATINO package starting at \$29.99/mo.

ORDER THROUGH DISH!
Dish.com/Punjabi 1-844-326-9607

dish
 YOUR CULTURE AT HOME

Offer for new and qualifying former customers only. Important Terms and Conditions:
Qualification: Advertised price requires credit qualification and eAutoPay. Upfront activation and/or receiver upgrade fees may apply based on credit qualification. **Offer ends 4/05/17.** **2-Year Commitment:** Early termination fee of \$20/mo. remaining applies if you cancel early. **\$120 Savings Offer:** Receive a monthly credit of \$5 for the first 24 months. Requires subscription to International package and qualifying American or DishLATINO package (starting at \$29.99/mo). **NOT included in advertised price (and subject to change):** Taxes & surcharges, add-on programming (including premium channels), Protection Plan, and transactional fees. **Other:** All packages, programming, features, and functionality are subject to change without notice. After 6 mos., you will be billed \$8.99/mo. for Protection Plan unless you call to cancel. After 2 years, then-current everyday prices for all services apply. For business customers, additional monthly fees may apply. Free standard professional installation only.
 © 2017 DISH Network L.L.C. All rights reserved.